

BOBROVÉ

Benjamin Klička

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Bobrové

Benjamin Klička

Znění tohoto textu vychází z díla [Bobrové](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Sfinx (Bohumil Janda) v Praze v roce 1930. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Podle [předlohy](#) z fondu [Moravské zemské knihovny v Brně](#).

Text díla (Benjamin Klička: Bobrové), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 16. 12. 2022.

OBSAH

KAPITOLA PRVNÍ Slavný příchod	6
I	6
II	10
III	16
IV	20
V	26
KAPITOLA DRUHÁ Nebe, peklo, ráj	31
I	31
II	37
III	42
IV	50
V	57
KAPITOLA TŘETÍ Evelyňa	65
I	65
II	70
III	75
IV	79
V	85
KAPITOLA ČTVRTÁ Nešťastná láska	88
I	88
II	92
III	97
IV	105
V	109
KAPITOLA PÁTÁ Každý za své	115
I	115
II	122
III	126
Benjamin Klička	131

KAPITOLA PRVNÍ

Slavný příchod

I

Roch Bobr byl nesporně poslední mezi obyvateli borovanskými. I majetkem i významem i nadějemi, jež kladl sám do světa a svět zas do něj. Chudý jako blecha, vyštvaná z košile, skákal na panském až do úpadu, jak mu pískal poslední poklasný, a živ jsa uhrovitým chlebem deputátníka, obýval kobku mezi chlívem a stájí, kterou navštěvovalo slunce jen zřídka, takže se pro dobytek nehodila.

Usmolen, zpocen a syt jsa práce, plul každodenně ve svých svrasklých botách domů jako nečistý koráb až za šera a v téže době z jiné strany panství se vracela i jeho žena Alžběta.

Ač byli oba vlastně mladí a dosud ničeho se v životě nedočkali, přece již na nic nečekali, podobajíce se navlas starcům, jimž je už přikázáno zatrpkle mlčet a zírat odevzdaně vstříc smrti. Takový zlý návyk dvounohých soumarů, kterým původ vštípil domněnku či víru, že zůstanou děj se co děj, čím byli, když opustili jednotřídku.

Jak nečekané bylo tedy Alžbětino překvapení prvního nedělního jitra v červenci, když bezpečně poznala, že není tou starou Alžbětou Bobrovou, dojačkou a žnečkou, a že se s ní něco nového stalo. Přezkoumala své pochybnosti podle událostí posledních dvou měsíců a potom se obrátila k Bobrovi:

„Ty, Rochu, docela jsi se tehdy pomátl a pánbůh dopustil, že jsem sama druhá. Cos to provedl?“

Roch, který právě obtahoval břitvu, aby na prahu týdne pokosil svou bradu, až zkoprněl.

„Co – jářku –,“ začal po chvíli, ale ani se nenamáhal dokončiti; obrovské, kravsky trpělivé oči Alžbětiny na něm ulpěly nehybným,

zamyšleným pohledem. Vzpomněl té neděle na začátku máje, když přišli z hospody na Dúbravách, kde se tak rozpustile mluvilo. I teď ho něco jako rarach na dně srdce dráždilo, aby jako korunu všeho trápení nasadil na hlavu této osudné chvíli šibalský úsměv, a skutečně to učinil, takže se zaň Alžběta začervenala.

„Kdyby ses bál Boha, starý blázne,“ řekla, ale nikoli nepřátelsky, neboť její oči opravily hned oslovení spokojenou obhlídkou předmětu své lásky.

„Ano, Rochu, měl by ses bát Boha,“ dodala.

„Ech, proč se tu bát!“ mávl Roch rukou. „Bál se tvůj otec? A bál se tesař Josef?“

„Nech nebožtíky a svaté na pokoji,“ okřikla ho bez meškání Alžběta, „abys k nim snad nelez, až bude pozdě! – Ale řekni mi raději, co tomu říkáš.“

„Co tomu říkám! Bud' pochváleno jméno Páně, že konečně vím, komu odkážu své statky!“ odsekl nevrle, ba jízlivě Bobr, jsa nakvašen, že nemůže nijak připadnouti na něco, čím by zmírnil Alžbětino překvapení. „Nevím, co jiného říci věci, které sama ničeho neříkáš.“

Tak bylo pro tuto chvíli vskutku rozhodnuto, že nelze s případem nic počítí, ale na dně obou zúčastněných lidí se rozvíjelo množství plánů, dohadů, pošetilých snů, ba nadějí.

Neboť to byla opravdu veliká změna. Pozornost, obrácená dosud jen k práci jako prostředku k dosažení jídla a bydla, vrhala nyní své toužebné pohledy do nehmotného budoucna, které bylo nadto stále ještě neznámé, jsouc zastřeno mnohými událostmi; tyto odvisely ovšem nejvíce od Alžběty, která teď stoupla pojednou v ceně, stavši se čímsi velice podobným kouzelné obálce či svatostánku, v němž dříme nový smysl života.

Sám Roch se přiznal v hospodě kamarádům, že mu je jako kdysi dávno, když si vsadil, ještě za svobodna, do loterie. Těžko tehdy usínal a sníval o velké výhře právě tak jako teď, když už dávno ne-

měl za mák naděje, že udělá díru do světa a že zachrání pro svou maličkost podíl a zásluhu na nesporné ceně světa.

Byl si vědom, že riziko prohry i pravděpodobnost výhry jsou rovnoprávně rozděleny mezi něj a jeho ženu; aniž podceňoval úkol i odpovědnost Alžbětinu, hlásil se hrdě k svému podílu, který mu přiřkla dělba práce. Ale na rozdíl od Alžběty, která se v první době pokládala zřejmě za postiženou, Roch byl přesvědčen, že se jeho žena těší zvláštní přízni osudu, a sám sebe jinak neposuzoval než jako člověka, jenž se teprve musí ukázat hodným propůjčeného vyznamenání.

Proto předem sliboval hory doly svému nenarozenému dítěti. Hned z počátku je bude chovat, převínovat a opatrovat ve všech prázdných chvílích. Již teď se uskrovní ve všech neřestech, zvláště v hospodě, v karbanu, v tabáku, aby mohl dáti dítě vyučiti v nejvýnosnějším řemesle, či dokonce dáti na studie – a bude-li to děvče, aby je mohl provdati třeba za sedláka. Nebyl však ani ve svém snění plně šťasten a spokojen; zůstával navenek i nadále pouze starým, bezvýznamným deputátníkem Bobrem, což ho mrzelo, poněvadž se to nesrovnávalo s tajnou důstojností, jíž věncila jeho mysl hodnost otcovskou.

Hleděl tedy, aby jeho tvářnost byla co nejdůležitější, a mluvíval s druhý rád o složitých a důležitých věcech; vyjadřoval se i o schopnostech dětí různých vesničanů a velmi dbal o vlastní zevnějšek. Pevně věřil, muče se svou zdánlivou bezvýznamností, že si časem dobude podobného místa mezi obyvateli, jaké měli skoro všichni ostatní.

S uplatňováním své vážnosti začal ovšem u ženy, které nyní zčistajasna udílel rady, jež se mu zdály důležité a dobré. Někdy dokonce projevoval iniciativu tak odvážnou a nebezpečnou, že se až Alžběta poděsila. Tak kdesi slyšel či četl, že je správné, aby rodička i dítě měly slunný byt, a proto v zápalu rozšafnosti a rodičovské odpovědnosti zašel k správci, aby ho požádal, nemá-li pro něj světlejší díru než kobku za chlévem.

Správce mu nejprve vynadal, ale potom si uvědomil, koho má před sebou, a posměšně se Bobra vyptával, kolik by chtěl asi platiti činže, kolik chce pokojů a ve kterém patře. Nakonec ho však žert docela přešel i vyhodil Bobra z kanceláře, předáváje ho zkušené hubě šafáře, jenž nad podomkovou drzostí rozčilením div nezemřel.

Taková krutá nevážnost k jeho nové, přehodnocené bytosti mučila Bobra neobyčejně. Bylať důkazem, že názor vnějšího světa na jeho cenu Alžbětíným těhotenstvím naprosto se nezměnil.

Bobra to bolelo tím více, že měla týž skromný názor samotná Alžběta, která mu teď musila zhusta domlouvati, aby se upamatoval, že se vlastně nic podstatného nestalo, že všechno kolkolem zůstalo nezměněno a že se svět bude točiti dál, neb se přec nezboří pro jednu děvečku, která se svým deputátníkem otěhotněla.

„I mlč!“ ukřikoval se na ni Bobr vlídně. „Když chodila zámecká paní s outěžkem, musila běhat celá ves po špičkách, a když pustila komorná vidličku, vyhodili ji ze služby, že ruší klid těhotné. A darmo to nebylo, na mou duši! Jak snadný měla potom paní porod! – A pachole – bylo jako opálové! Cucalo, až radost, jako hladové štěně, div nestrhalo studny své kojné! A dnes je z něho mládenec chytrý jak had, sličný a mrštný, veselý. Každá děvečka za ním boulí oči a dala by ráda celý svět, kdyby ji aspoň jednou pomiloval!“

„Ať tě bůh netresce!“ křížovala se Alžběta. „O takovém chlapci hříchy mluvit! A co žbrbláš, proboha, o zámecké paní, když jde teď jen o její děvečku?“

„Ženská jako ženská!“ rozhorlil se Roch. „Nerodí jedna perly, druhá hrách! – Ale jak ty s ní v naději, tak ona tobě při porodu! Darmo není na světě láska, a pomine-li hned, jak ženu pomiluješ, vrací ti ona nevděk v nezuživém čerchmantu. Ale dáváš-li ženské, co jí patří, a laskavě-li s ní jednáš jako se zámeckou paní, rodí ti pokolení k obrazu božímu. Jiné to ani nemůže být, podobně vidíš u krávy ve stáji i v božím povětří na skřivanech!“

„Jsi samá mátoha a jeden rozum,“ kárala ho rezignovaně Alžběta, jsouc přitom šťastna z myšlenky, jak se Bobr změnil v ohledu k ní a jak je vůbec šlechetný k rodičkám.

„Ale nemluv tak k lidem,“ dodala, „nebo si pomyslí, že ti v hlavě přeskočilo.“

Bobr ovšem nedbal jejích rad: kam přišel, začínal ihned rozprávku o nesmírné důležitosti péče o matky, a tak skutečně záhy dosáhl, že se o něm po vsi mnoho mluvilo, žel, jenom jako o potrhlém.

Bobr pochopil, že zájem světa o něj stoupl v jiném směru, než jak si přál, ale stačilo mu prozatím, že přišel vůbec na přetřes. Od té doby nebyl již nikdy z repertoáru své obce vypuštěn.

II

Ten podzim patřil k Alžbětiným nejtěžším. Ať ji poslali dobývat řepu, ať ji určili kopat brambory – všude samá svízel, všude všem překážela. Už se jí zdálo, že nenosí v životě dítě, ale kříž, jehož čtyři hroty jí při každém pohybu rozleptávají a drásají tělo. Když se sehnula, srdce jí splasklo i umdlelo v dýchavičné úzkosti jak uštvané, a jesliže se rychle narovнала, zakymácela jí zas úporná závrať, jako by okusila kořalky.

Jak nalévalo ovoce její klidné lásky, hubla úměrně i oblá její tvář, a také pod očima uzmul plod svůj díl, takže zkušené oči bab již rozpoznaly, že Alžběta platí zvlášť velkou daň za svoje pozdní těhotenství.

Jsouc odpovědna teprve za třicet devět lepších let neschůdné cesty životem, přece byla již Alžběta vedena v rejstříku bab, jež byly na dvoře chovány, aby vpadaly do polí jako uzákoněná vichřice, jakmile uzrálo. Dostala se mezi ně jen pro své požeračství práce, jež bylo u děveček právě tak příslovečné, jak samozřejmě jest u starých žen.

Ale její starobylé družky jí nikdy neuznaly za rovnocennou, a tak i teď, když byla v naději, jednaly s ní ony, jež měly už vnuky, jako s dvacetiletou zeleninou. Pozorujíce její klopotu při práci, radily jí všelijak, dobře či špičatě, i byla teď Alžběta stejně terčem smíchu jako účasti a útočištěm dobromyslných i jedovatých.

Jakási Rajvaldová, hubená jak Morana, nicméně však svěží a hříšně hubatá, která slyнула nadto ještě uměním babickým, prohlásila o Alžbětě, že neporodí dítě, nýbrž jakýsi živý šifonér. Dosud prý během svého dlouhého života neviděla, aby se těhotná při práci batolila tak nemotorně a aby byla tak na všech stranách ztloustlá, jako by chtěla rodit i jinudy.

O tomto mínění se kdysi rozpředla debata nad kupkou vydobytých brambor, co Alžběta všemožně hleděla, aby kamkoliv skryla své kynoucí tělo i popelavou líc, jež prokvétala studem. Většina žen soudila, že Alžbětě houstne krev, ač nechybělo ani vážných hlasů, že se jí život plní zbytečnou vodou, či dokonce nějakým jedovatým sádlem.

Ale Rajvaldová se všem vysmála. Zdali si nevšimly ještě Alžbětiných nohou, jak kvapem otékají? Je z toho vidět, že je přeříznuta v sezení; kdyby nemusila běhat po polích a honit tělo po svých tenkých nohou, neotekly by nyní jako štoudve. Ale takto stlačuje jí těžký plod žíly, a proto bobtná stále více. Ba není vyloučeno, že jí i tělo na nějakém místě pohříchu praskne, aby vypustilo zastavený mok.

Všechny ženy věděly, že Rajvaldová nemluví naplano – ostatně většinou věřily, že pozdní těhotenství, zvláště je-li první, je spíše trest boží než požehnání, a byly náchylny po Bohu i samy trestati Alžbětu aspoň pohledy, jež z podobočí pokřikovaly:

Vidíš, vidíš, hříšnice! Nemohla sis dát na stará kolena pokoj?

Na tuto zamlklou nevraživost družek si dokonce jednou Alžběta Rochovi postěžovala, řkouc, že se jí nevede lépe než děvčeti, které před svatbou obtěžkalo. Roch ani brvou nehnu, když ženu vyslechl, a věda, z které strany duje vítr, šel jako apoštol mezi báby, rozséva-

je zrno lásky k bližnímu a sklízí je ovšem tajnou bouří i posměch kolozubých žen. Ba galantnost svatého Rocha, jak mu přezdělly, jim byla do té míry podezřelá, že se v obci zakořenilo záhy mínění, že těhotenství Alžbětino nepředstavuje jen nedopatření obou postižených osob, nýbrž hřích třetí neznámé, již nutno teprve hledati.

Pojednou šlo dvorem jako mrak tvrzení, že vlastně Alžběta nebyla tak stará a ošklivá, než ji skříplo těhotenství do klepet, a že darmo nebydlí v samém dvoře, kde se to hemží nenechavou mládeží kočovskou a chasnickou.

Celá obec si teď také vzpomněla, proč nedávno správce zařadil Alžbětu do výnosnější kategorie bab: aby ji odměnil i aby naučil všetečný svět věřiti, že Alžběta není žádoucí děvečka, nýbrž vysloužilá stařena. Teď bylo ovšem také lehké uhodnout, jak se mohl Roch odvážit k správci, aby jen tak za krásu svých očí požádal o přiděl panského bytu, a že nebyl za to ani propuštěn. Pomluvám a pověstem narostla za tři dny huba tak velká a křídlatá, že Bobrův nejoddanější druh se odhodlal dotázati se samého Rocha, jakže se vlastně jeho věci mají.

Bobr, když pochopil, oč běží, chopil se kamarádova ramene a pronesl zdrceně:

„Antone, co pravíš? Znáš Alžbětu?“

„Právě že znám a nejde mi to do hlavy,“ omlouval se ostýchavě Antonín Pleva, takto nejrozšafnější z panské čeledi a přirozený mluvčí lidu deputátnického. „Ale ty mi jen řekni, máš-li o tom vědomost, a ne-li, uvidíš, jak babám huby zacpu!“

„Ovšemže nevím na Alžbětu nic,“ řekl pevně Roch a hlas se mu až zachvěl, neboť si vzpomněl, jak veliké jsou nyní Alžbětiny každodenní obtíže a jak je důstojně a mlčenlivě snáší. „Nevím nic, než že nosí mé dítě pod srdcem a že se jí ctností žádná z našich žen nerovná.“

„Dobře, Rochu, sám se k dítěti znáš a celá ves, třebaš žvaní a pomlouvá, ví, žeš otcem tak, jak je Alžběta matkou. Nu, a já teď obejdu

Borovany a rozhlásím, že budeš žalovat každého, kdo urazí tvou ženu, rozumíš?”

„E, nechod', neříkej!“ bránil Roch Plevovi. „Vyjde pravda! Jak olej nad vodu vyjde – uvidíš!“

„Ale jak vyjde?“ divil se netrpělivě Pleva.

„Nu tak! Že bude dítě podobno otci...“ usmál se skoro samolibě Roch.

„A což, jestli ti vůbec nebude podobno, nýbrž jen Alžbětě? Či bude-li mít docela dlouhý špičatý nos, jako má na příklad také správce? Vždyť i taková náhoda je možná.“

„I čerta! Rozumný mne v děcku pozná vždycky,“ mínil Roch nyní již skálopevně, „a nerozumnému – mluv, co chceš: rozumný nebude!“

Když se však Pleva už chystal k odchodu, vzpomněl si Bobr, že by měl přece jen aspoň trochu baby soudem postrašiti, poněvadž by tím nesporně stoupl ve významu a dodal by důrazu svému tvrzení.

A tak přece s Plevou umluvil, že obejde aspoň nejedovatější stařeny, aby neotravovaly obec tak veřejně. Baby však byly do té míry obratné, že dovedly věc vzápětí navléci, jako by se pověst byla rozšířila od mužských z hospody, a pověřily nejdrzejší ze svého středu, aby to s rozhořčením oznámila Alžbětě.

Tak se stalo, že si žena Rochovi zasteskla, jaké jsou muži hadí plémě, a šířajíc se v srdci svou špatnou pověstí, odešla hned prvé neděle k zpovědi, aby našla u kněze útěchu.

Borovanský farář slynul – přes opačné mínění správce – moudrosti a byl každému potřebnému radou; proto dozvěděl se od Alžběty o strašném nařčení, které ji hnětlo, upozornil ji, že je věc vážná, a aby tedy, je-li na věci jen peříčko pravdy, jemu, zpovědníku na místě božím, řekla, zda si na ni správce kdy dovolil.

Když několikrát opakovala, že nikoli, pan farář jí dal zklamaně rozhřešení, jsa nešťasten, že bude nucen svou dávnou, nevyřízenou záležitost se správcem opět odložit.

Nicméně se obcí rozneslo, že byla Alžběta u zpovědi a že by mohl pan farář mnoho říci, kdyby nebyl vázán zpovědním tajemstvím.

Kněz sám o své příkladné mlčenlivosti utrousil právě této neděle několik slov, a zíraje při tom v myšlenkách k zámku na výšině, kde se zrcadlilo zapadající slunce v křišťálných oknech správcových, zaříkal se před několika vesničany při památce patrona zpovědníků, že se dá raději jako on vrhnouti do řeky, než by co ze zpovědi prozradil, i kdyby to byl hřích jeho zapřísáhlého nepřítel.

Po této bezvýznamné příhodě bylo ovšem valné části obce jasno, že původně škodolibý klep je vlastně pravda; neboť kdo byl zapřísáhlým nepřítelem farářovým spíš než správce velkostatku? A kdo jiný byl toho dne u zpovědi než Alžběta?

Ovšem, nikdo jiný z celé obce.

Tu poznala Alžběta sama, že chybila, a zakládajíc si na své ctnosti, šla požádat faráře, aby oznámil z kazatelny, že se nezpovídala z cizoložství. Farář se však tvářil velmi překvapeně, a bledna poněkud, ptal se jí, proč jí na tom tak záleží.

Když mu pak doznala, že po jeho výkladu o zpovědním tajemství celá ves soudí na její hřích se správcem, kněz jí přímo řekl, že mu je opravdu přikázáno mlčeti o zpovědi před celým světem, a k posílení ducha věnoval Alžbětě svatý obrázek s Janem Nepomuckým.

Ve své prostotě a bodrosti ukázala pak Alžběta obrázek několika starým družkám z pole, které ovšem věc chápaly jinak a rozhlásily, že Alžběta ze strachu před prozrazením si došla znovu na faráře, který ji ujistil i věčným darem, že je hoden následnictví mučedníka mlčenlivosti.

Poznavši pozdě, že se stala jen nástrojem k rozřešení farářova sporu o pole, na něž si činil nárok správce, chtěla se Alžběta oddati osudu; ale Bobr, který s nezvyklým zájmem sledoval lavinovitě postupující pomluvu, začal se zcela veřejně rozčilovati, že poctivé rodiče nedá klidu ani farář, jehož povinností je pečovati o mír mezi křesťany.

A když již poznal, že jeho jméno jde širokým krokem celou obcí, zabíhající se i do sousedních vsí, došel konečně odhodlaně k správci a stěžoval si mu, jak farář narážkami probudil obecné mínění, že snad jeho žena nese důsledky zakázaných styků, a naznačil též ostýchavě s kým. Také vylíčil, jak marně, ač snažně, se brání nařčení on i jeho žena, a prosil správce o ochranu.

Staříčkový správce, jenž patero let již nebyl schopen kromě spílání nejmenší tělesné práce, stěží jen se belhaje kancelářím, vyslechl nyní Bobra sice důstojně, ale se zájmem mnohem slibnějším, než když byl u něho Bobr stran bytu. Po krátké chvilce se mu podařilo pochopit smysl pomluvy i zdálo se, že se poněkud nadmul, jako by mu klep i trochu lichotil. Nicméně však procedil suše:

„Nu, ať je ta černá kutna beze strachu o své ovečky. Do zelí faráři nepolezu. Ale mám výhodu, že nejsem vázán zpovědním tajemstvím. Nic ve zlé, Bobře: hlídal sis ženu – nebo v tom čuješ faráře?“

Bobr se zaklínal, že jeho žena je bez hany, leč prosil správce, aby v její prospěch něco podnikl, neboť ves začíná pomluvě věřit.

Nato si správce zavolal starostu a svěřil mu, aby došel k faráři, že se má veřejně s kazatelny omluvit, sice že bude správce i Bobrova žena žalovat, neboť jsou na jeho pomluvy svědci.

Příští neděle se pak stala ta událost, o níž se ve vsi, hned i později, velice mnoho mluvilo, a která měla na zbytek těhotenství Alžbětina veliký vliv.

Mnohem štedřeji byl tentokráte kostel obsazen. Nechyběl dokonce ani správce, který platil obecně za neznaboha.

Farář se objevil na kazatelně, přečetl partii z evangelia a potom se rozhovořil o zrně hořčičném, od něhož přešel včas a velmi obratně na lidi, jež hryzne mrva v oku bližního, kteří však nevidí břevna v oku vlastním. Zdůraznil, že není dáno člověku, aby soudil své bližní, a že přijde čas, kdy boží prst sám ukáže, kdo je před Hospodinem ctnostný a kdo hříšný. Neboť žádná nepravost nezůstane utajena.

Zákony lidské jsou snad omylné a klamné, zákony boží a přírodní však nikoli.

Tak jako ze zrna hořčičného – vrátil se farář k tématu, jímž začal – nevzroste palma, nýbrž hořčice, tak z hříchu nevzkvete ctnost ani spása. Bůh označí potupným znamením každou lež, aby se pravda zaskvěla ve vší své kráse před celým světem.

Tak se stalo, že od této neděle byla pozornost celé obce obrácena k radostné události Alžbětině. Sám správce, spokojený, že ho farář poslechl a že se vlastně veřejně omluvil, zeptal se Bobra hned v pondělí, kdy že se jeho žena čeká.

A Alžběta, těžký život vlekouc denně do práce, sama již spěchala. Ač byla bez viny, přece se bála, aby jí bůh snad nepotrestal za vzpuru proti faráři či za nějaké neznámé hříchy tím, že by její dítě připodobnil správci. Z téhož důvodu se starala, aby nemusila na správce mysliti, a jdouc náhodou kolem něho, nikdy mu nepohlédla do tváře, aby se v něm snad nezhlédla.

Nicméně žila ve věčném strachu a nyní, kdy její příští dítě již netrpklivě tlouklo na stěny života, trpěla dvojnásob, co její muž, zřejmě spokojený farářovým kázáním, těšil se z nevídané pozornosti celého bezmála kraje.

III

Od Nového roku sněžilo denně, z Borovan zbyl nad tichou bílou plání jen solidní zámek a kostelní věž. Jako krtci se hrabali Borovanští od domku k domku úzkými chodbami, nad nimiž s lopatou v omrzlé ruce posmrkával zoufalý obecní cestář, roztrubuje pro svou útěchu nejnovější zprávy kolemjdoucím do uší.

Tak v půli ledna, brzy zrána, šířil novinu, že Bobr ze zámku běžel ještě za tmy do obce a brzy nato s Rajvaldovou zpět, poněvadž prý Alžbětu po celou noc už obcházely bolesti. Rajvaldová nesla svou

mystickou torbu, která se veřejně na návsi zjevovala neklamně vždy jen před porodem, tak jako jitřenka před svítáním.

Cestář ovšem netušil, na jak dlouho napjal Borovany svou předčasnou zprávou. Minulť celý den a bylo znovu ráno, ale ves se o Alžbětě ničeho nedozvěděla: Rajvaldová zůstávala dále u Bobrů a každou zvědavou ženskou hnala od dveří.

To značilo, že se v kobce Bobrově děje cosi neobyčejného, co neodpovídá vžitému zvyku, neřkuli tradici; neboť Rajvaldové pod rukama chodily děti z žen jako ze školy – tak se sama chlubila –, přesně a v pořádku.

Před polednem druhého dne se dostala zvěst o dlouhých bolestech až k faráři, který skromně prohlásil, že se děje jen vůle Páně, jak byl již sám před časem z kazatelny oznámil, neboť určovati běh událostí přísluší toliko Bohu.

Nicméně poslal přece k Bobrovům kostelníka, aby se Rajvaldové zeptal, nepotřebuje-li rodička útěchy, na což hubatá bába odvětila, že by bylo třeba spíše farského potahu, když se dítě drží svého jak židovská víra. Bobr byl také již druhý den bez domova, neboť ho Rajvaldová vyhnala hned, když poznala, jak jí třese každé Alžbětino zaúpení. Přibíhal občas starostlivě ke dveřím a vyptával se velmi naléhavě, jako by to věrný psík vytrvale štěkal, domáhaje se vstupu do obydlí, kde vraždí jeho pána.

Tohoto druhého poledne, kdy slyšel Alžbětu za dveřmi naříkat zvláště úpěnlivě, dovolil si Rajvaldové nabídnouti, že půjde pro lékaře. Ale tu Rajvaldová, jako by blesk do ní uhodil, pohrozila hlasem, jenž otrásal stájem, že dítě uškrtí, dopustí-li Bobr, aby plody její námahy sklidil lékař, který by přišel s křížkem po funuse. Proto se Bobr ihned umírnil, uklidiv se zase skromně mezi chasníky.

O páté hodině však slyšel ze dvora povyk i vyběhl rychle do sněhu. Spatřil Rajvaldovou s vykasanými rukávy, jak zdvihá ruce vzhůru k obloze, jež šedá jsouc a těžká, sypala sněh.

„To je dost, že slyšíš,“ skučela stařena na Bobra. „Pojď se taky podívat, jak žena trpí, než porodí dítě, počaté z tvé radosti, abys i ty měl na co vzpomínat!“

Ale jen na to Bobr čekal, neb mu bylo známo, že Rajvaldová vždy v poslední chvíli zve muže rodiček k svému dílu, ne ovšem, aby pohnula jich otrlostí, nýbrž aby se pochlubila vlastní zručností.

Sotva zavřel Bobr za sebou dveře, spatřil Alžbětu obnaženou na lůžku. V jejím klíně, jenž se otvíral jak zrající ořech, panoval právě překotný zmatek převratu, který jako zákon příroda položila na práh samého života. Chvilé zrodu stoupala v lopotném crescendu, bičující zbylé síly k nejvyšším výkonům, a poslušné tělo v pravidelných mezidobích usplavňovalo cestu novému poutníku, pobízejíc ho trpělivými konvulzemi.

Z upracovaných stehů stékal pot a mísil se se štávou, již brána života bohatě ronila jako strom, jenž pukl z přebytku síly. Tvář rodidel byla napjata k prasknutí a Bobr s uděšeným úžasem patřil na hrázku do běla rozžhavenou úsilím, aby hlavička dítěte prošla. A celý klín Alžbětin se podobal jen blance, z níž v nejbližší chvíli již se vyloupne ovoce, aby po klínu samotném zbyla leda mázdra.

Tak jako vozka pobízí lichotkou zvíře, jež stěží již nese svůj náklad, Alžběta ulehčovala malátnému tělu monotónní domluvou „no a, no a nu“ a rytmicky rozvírala ústí bledých nohou, když povel z nitra hlásil, že se průvod hnul.

Bobr poskakoval bezradně kol lože, až ho Rajvaldová poučila, že má levou rukou chladit skráně Alžbětiny a pravou pomáhati břišním stěnám v práci.

Tehdy si všiml i Alžbětiny tváře. Byla vychrtlá, zpocená, bezmezně tklivá jak úsměv odsouzence, jemuž není pomoci a jenž se také údělu nebrání.

Oči její pluly v šedých závojích a ústa, vroubená žlutou září pih, šeptala rozvážně:

„Jdi, Rochu, jdi! Měl jsi zůstat venku, no a no a nu, Rochu, jdi, já se tě stydím.“

Ale tu jí Rajvaldová zakázala mluvit a dotírala na ni, vymáhajíc neústupně vždy nové bolesti jako chamtivý lichvář, který se hrdlí o svůj vysoký úrok.

Konečně přestoupila hlavička práh ženy a bába se hotovila vyprostít celé dítě, když tu narazila na odpor. Vytrvale křičíc na rodičku, aby tlačila, usilovala aspoň o porod ramínka a jakmile se jí zdařilo vymaniti je, hned naléhala na Alžbětu, teď již s dábelskou krutostí, aby rodila bez oddechu dále, neboť se bála prodlení. Již dávno předvídala dvojčata a počítala ovšem s okolností, že bude druhé prvnímu překážet, vědouc, že se dvojčata vždy mezi sebou škorpí, které z obou má na svět jít dřív. Ale tento odpor uprostřed tílka byl nesmyslný i nevysvětlitelný a přiváděl Rajvaldovou docela z míry.

Násilně povytáhla porozené ramínko, nutíc druhé, aby nastoupilo cestu, a velíc Alžbětě zběsile vpřed, pomáhala jí, přitahujíc hlavičku k sobě.

A pak teprve po značné námaze obou objevilo se kýžené ramínko a brzy za ním vyklouzla i pánvička s nožkami.

Ale tu se Rajvaldová sklonila až do klína Alžbětina, zřejmě jsouc zděšena.

„Pět ran Kristových!“ zvolala tiše. „Vždyť dítě je k něčemu přirostlé!“

Bobr patřil s hrůzou na dětská prsíčka, jež byla pramenem řasnaté kůže tažena zpět do lůna matčina.

Bába se však ihned vzpamatovala, a krotíc Alžbětu, jež místo úlevy cítila přítěž, zavedla svou štíhlou kostnatou ruku bez váhání do útrobu rodičky, a chráníc jí záhadný spoj před uskřinutím, pátrala zároveň po smyslu překážky.

Ale tu již se setkala s postupujícím zadečkem druhého dítěte. Rozhodla se s duchapřítomností hodnou vojevůdce a velela příkře, troubíc znovu k rození.

Na jeden ráz pak vytáhla mimo záhadný provazec obě nožky přicházejícího a za nimi ostatní tílko děcka, jež se ukázalo na prsou srostlé s prvním právě tou záhadnou širokou spojkou, do které ústila teprve životonosná šňůra.

„Bud' požehnána ruka Páně za oba chlapce!“ děkovala stará Rajvaldová zbožně a ihned odpoutala děti od matky, aby vzápětí pobídla pleskáním po zadečcích roztodivnou dvojici k duetu.

Chtěla se chlapcům hned nato věnovati, ale stav rodiččin to nedovolil. Alžběta ležela bez vlády naznak, oči majíc nehybně obráceny v sloup a těžce lapajíc po vzduchu.

Černý její vlas, přilepený potem ke skráním, leskl se v soumraku petrolejky jako přílbice padlého na poli cti, jež zbroceno byvši krví, uzřelo matku.

Alžbětiny hluboce propadlé oči se nyní zhroutily ještě o patro hloub do modrých závojų, na jejichž dně svítila azurová perleť bělma.

„Tak co je s námi?“ mámila z Alžběty Rajvaldová odpověď, aby zjistila, jak dalece je rodička živa.

A Alžběta řekla jen:

„Chci spát.“

Bába pak zavinula matku do studených obkladů, a spílajíc Bobrovi, aby tak drze neočumoval děti zrovna narozené, usadila se s vrchovatým hrnkem kávy zálibně v nohách Alžbětiných.

IV

Dny, které následovaly narození Bobrů, byly pro Rocha tak složité krásné a bohaté vzrušeními, že neměl pohříchu času, aby se zamyslel nad Alžbětou.

Třebas farář neustal ve svých hovorech o prstu božím, snaže se upozorniti, že srůst dětí je něčím zcela kromobyčejným, přece bylo

všemu světu jasno, že obě děti se Rochovi podobají až do těch mírných, nezáludných očí, o jejich ústech jakoby na fajfku zvyklých ani nemluvě.

Naopak zase špičatý nos, tak jedinečné sudidlo k určení druhu i jen vzdáleně spřízněného s rodinou správcovou, byl u Bobrů nahrazen kanoucí krůpějí vláčného zarůžovělého masíčka, jehož střed nebude nikdy vyplněn masivní páteří energického a zkostnatělého správcovství.

To vše bylo však spíše jen podružným doplňkem nesmírného štěstí Bobrova, neboť nejvíce ho příroda obdařila a jako otce významovala právě srůstem obou dokonalých dětí.

Roch jako by nevnímal a neslyšel, co se bez ustání kolem něho přetřásalo, že totiž děti sotva vydrží, když není jisto, jaký jsou vlastně výmysl či výtvar přírody a když o takové zručnosti nikdo nikdy neslyšel. Jen jakýsi starý, prý zkušený žebrák, který odkudsi přivandroval právě v den porodu, vyprávěl, že kdysi v roce šedesátém šestém povila kráva dvouhlavé tele, načež prý do tří dnů vypukla válka s Průšáky a trvala, pokud tele kdosi tajně neutratil.

A tak byly Borovany náchylné spíše Bobry pochovat než přát jim dlouhý život, což vycítil sám Bobr z řečí pověřivých stařen, jež pokládal však pouze za závistivé. Sám byl přesvědčen, že jeho srostlí synové jsou umocněná aliance proti příkrostem života, neboť kdo rozumný by o tom pochyboval, že dvě hřivny vydají více než jedna?

Ostatně všechno jednání vnějšího světa potvrzovalo tento jeho názor. Bobrovy děti byly věru hybnou silou všech rozprav, hovorů, klepů i zábav, staly se předmětem dotazů i vtipů a byly všemi štědře vzpomínány hned na potkání po denním pozdravu jako uznaný zlatý hřeb doby. Stalo se zajisté, že leckdo z Borovanských opominul po ránu vzývati Boha, ale kdo z nich zapomněl dotázat se po Bobrech? Vždyť od samého jitra svého života těšili se pozornosti vskutku záviděníhodné a o návštěvu u nich se ucházely věčně zástupy jako v předsíních ministrů.

Roch by byl každého ze srdce rád provedl komnatou svého manželského ráje, ale byla tu Rajvaldová, jež jako červ jablka ujídala sladkosti jeho otcovského štěstí, vpouštějíc zvědavce k rodiče pouze po výběru, a to ještě jen v určitých hodinách.

Rajvaldová se ovšem vymlouvala na Alžbětu, která potřebovala co chvíli nějaké služby, nehledě k tomu, že byla ještě velmi slabá a od porodu vlastně dosud nepromluvila, jsouc pohroužena v zasmušilý mráкотný stav.

Ale Bobr vycítil, že Rajvaldová dělá návštěvám drahoty také proto, aby se zdála důležitou a aby své dílo stavěla na odiv jen v malých dávkách, jež stupňují účín.

Bobr si mnohokrát pomyslí, že to od ní naprosto není hezké, když se vlastně vměšuje do věcí, jež s její povinností nemají co činit, závišejíce na blahovůli rodičů. Nicméně se však přece podvoloval, neboť rezie Rajvaldové byla působivá, takže i jemu udělala. Předehra k vlastní návštěvě byla vždy velmi obřadná a složitá.

Když se na dvoře shromáždil hlouček zvědavců, Rajvaldová vyšla, a dotazujíc se, jako by nevěděla, čeho lidé žádají, prohlédla pozorně kostelní ciferník, aby hned starostlivě dodala:

„Nevím, nevím, zdálo se mi, že chlupci jen lehce dřímou – a také matce by prospěl klid. Nu, počkejte, nahlédnu a uvidíme, co se dá dělat.“

Poté zmizela s neochvějným klidem bezohledně pomalými kroky ve dveřích a dobrých deset minut se kochala myšlenkou, jak dalece vysokou a rozhodující je bytostí, až vrozená lidem dobrota srdce přece v ní zvítězila a ponukla ji, že vyšla a pravila s prostou již obřadností:

„Alžběta by prosila jen nejbližší známé.“

Leč bez okolků ihned svévolně vybrala, kdo jí samé z hloučku byl nejbližší. –

Byly arci výjimky, většinou nepředvídané, kdy návštěva prostě zaklepala a bez dalších námitek vešla. Ale tyto výjimky byly tak

řídké, že by opravdu nepadaly na váhu, kdyby se nebylo jednalo o návštěvy vzácné.

První byl farář. Prostě přišel a s křesťanským pozdravem matce blahopřál. Tato však rychle zavřela oči a Rajvaldová knězi posunky naznačila, že jeho přítomnost matku rozčiluje.

Nato se farář sklonil nad dětmi, jež právě Rajvaldová přebalovala, a obraceje se napolo k Rochovi, šeptal sladce:

„Nepochopitelné! Ano, nepochopitelné jsou cesty boží! Kdo by to byl řekl?!“

Vida však, že Roch má jeho slova za obdiv a zděšený úžas za příjemné překvapení, rozhodl se spěšně, že odejde, a hlasitě se rozloučil se všemi přítomnými:

„Nu, jen jsem zaskočil... hned musím dále... A vás bůh potěš, lidé dobří! Neštěstí nechodí po horách, nýbrž po lidech!“ A znovu dodal ještě plačtivým hlasem:

„Sám bůh vás potěš, lidé zlatí!“

Roch byl tak překvapen nenadálým obratem řeči, že ani nemohl faráři otevřít dveře. Zato Rajvaldová, obeznámená s laskavým způsobem trestu skoro tak dobře jako farář, odvětila rychle:

„Však potěší, důstojnosti! Když dal hned dva křesťánky, tedy i potěší! – A co s vaším polem, smím se ptát? Což správce ještě nepovolil?“

Tu farář, tát neméně, než tál sám, zahučel cosi o ministerstvech, a chvále před odchodem znovu jméno boží, pospíchal ze dveří.

Po této návštěvě Rajvaldová klela, neboť jeho chování měla za osobní urážku, a matce, jež zase otevřela oči, teď plné slz a chmurného mlčení, věštila slávu jako příští světici, která byla bohem významována, aby tím více vynikla ošklivost nehodného sluhu božího.

Bobr však na vteřinu zakolísav v srdci, má-li se pokládat za šťastného, či chudáka, rozbalil po chvíli své děti z peřiny, a prohlížeje je pomalu a pozorně, pobrukoval:

„Takoví hezčí chlapečkové! Taková štěňátka miloučká! Miláčkové malincí, moje zlaté dětičky!“

Pojednou je však přikryl spěšně peřinkami a hlučně se rozesmál, až k němu Alžběta obrátila své unavené oči.

„A to je prý neštěstí, slyšíte?“ jásal.

Rajvaldová, ač byla ve věčném boji s Bobrovými občasnými projevy, tentokráte otevřela široce ústa a srdečně se zachechtala.

„Byl by rád,“ dodala, „kdyby se sám zmohl na takové dvě čiperné rybičky! Copak on rozumí, co je rodit dvojčata!“

Druhá návštěva, jež vstoupila bez hlášení, byla mnohem potěšitelnější. Přišel správce.

Belhaje se o své hůlce, přistoupil k Alžbětě, tázal se jí, zda snad nepotřebuje přídavek k deputátu, a určil přivažek mouky i brambor. Potom, zdvihaje svou nervózní hůlku až ke stropu černého pelechu, slíbil, že dá pro Bobrovy vykliditi starý zahradní domek, aby prý děti věděly, že je také slunce na světě. Sám se pak hned ochotně přihlásil za kmotra, ale děti si valně nevšiml, jen k Bobrovi poznamenal, chechtaje se svému vtipu, že vyhrál vlastně ambo.

Tato návštěva upevnila v obci mínění, že správce má vpravdě lepší srdce než farář a že urážku, vmetenou mu tak záłudně ve tvář, splácí humorem a dobrými skutky, aby faráře tím více zahanbil.

Nejslavnější však byla třetí návštěva. Saněmi přijel sám obvodní lékař, k jehož sluchu se dostala zvěst o zvláštních dvojčatech patrně přičiněním starého správce, jenž dosud rád předstíral hru v taroky, aby směl s lékařem po dobré večeři ostouzeti sporné farářovy skutky.

Lékař, jehož dovednost i moudrost byly známy všem kromě faráře a Rajvaldové, vstoupil k Bobrovům, přezíraje bábu, která však na vzdory svému mínění o něm chtěla se zdáti velkomyslnou; mluvila skromně o svém velkém díle, jehož postup hned líčila s odborným zápalem.

„Nu dobře,“ přeťal jí náhle lékař řeč a otázal se, aby jí zacpal ústa: „Cítíte jste někde při předběžném vyšetření *rezistenci*?“

Rajvaldová tušila nějakou záludnost, na kterou nebude moci odpovědět, ale ihned se vzpamatovala a suše odvětila:

„I kdež! Co vás napadá! Vždyť vidíte před sebou, co jsem cítila, jinak by tu před vámi nekřičeli!“

Lékař si poté všímal jen dětí, a bez ustání je obraceje v rukou, jako by je hodlal od Bobra koupiti, opakoval si s nadšením:

„Xifopagové! Vida, xifopagové! Povedení!“

Když si byl po chuti s dvojčaty pohrál, prohlásil, že o nich napíše pojednání, a zůstanou-li na živu – tu výhradu zdůraznil –, odveze je do Prahy na kliniku, aby prokázal tak vědě službu. Slíbil pak, že brzy zase přijede, a nevšimnuv si v zápalu ani matky, jež tiše na loži naříkala, odešel rychleji, než přišel.

Po jeho odchodu se Rajvaldová ovšem rozčilovala. Jak hloupé prý pochyby, zda budou chlapi žít! Proč by nežili?! Jsou arci spolu srostlí, ale každý z nich má, co jeho jest, srdce a plíce a vše ostatní! Však se už učený pán přesvědčí, že budou žít; leč, co se tkne kliniky, ať nespěchá! S tím musí být svolna v první řadě matka – a na tu se, výtečník, ani nepodíval!

Ale všechno zběsilé láteření Rajvaldové nedovedlo přivésti Bobra z nadšení nad lékařem, který se tak dlouho dětmi obíral. Rychle odskočil do vsi, aby ji o události zpravil.

Teprve nyní se Alžběta probrala z mrákot; byvši vyburcována slibem doktorovým, že děti odveze na kliniku, zneklidněla a začala sténati.

„Rajvaldová,“ zašeptala vztahujíc ruce. „Dejte mi sem děti, a kdyby někdo přišel, nepouštějte...“

Jako křehoučký dar přijala společnou peřinu s dětmi po první do svých přeštíhlých rukou a položila je opatrně na ňadra.

„Nebudou,“ ujišťovala své postrašené srdce, „ta nemluvňata vláčet po špitálech jako netvory!“

Rajvaldová se chopila chvíle a vybídla Alžbětu, aby dala dětem prs.

Šlo to ztěžka. Oběma dětem bylo souzeno, aby si bez ustání pohlížely do tváře, i bylo vždy třeba násilně stočiti hlavičku k matce, měla-li pít.

Ale prsu se postupně obě tlamičky chopily žádostivě a se slibnou silou, probouzejíce v Alžbětě nový hlas pudu, jehož prudkosti nebyla dosud účastna. S odlivem prvního mléka v ní polevilo napětí chmurné nejistoty. Cítíc v kroužcích rtíků mizeti čep prsu, ztrácela se Alžběta v ruměnci mateřské lásky, a přivírajíc oči, sladkobolně vzdychla.

Zkušená Rajvaldová v té chvíli přistoupila, a znamenajíc děti i matku na čele křížem, zaplesala svým baňatým hlasem jako mnich:

„Až na věky věkův žijte v bázni boží!“

V

Ještě nebyly skončeny přípravy ke křtu, a oba Bobrové byli již přidrženi k plnění povinnosti vůči veřejnosti. Nemile to nesla toliko Alžběta, jež zatím již dávno vstala z lože, aby obnovila v domácnosti vzorný pořádek, který tam panoval až do vpádu Rajvaldové. Bobr otec neměl ovšem námitek, když kteréhosi dopoledne stanul ve dveřích úpravný človíček nemálo uctivého a veselého vzezření, jenž s úklonou prosil, aby byl vpuštěn za účelem fotografování dvojčat, vleka za sebou dokonce ještě neznámého pána, který se tvářil značně důležitě.

Po krátkém odporu podezřívavé Alžběty byl vpuštěn fotograf i druhý pán, z něhož se vyklubal redaktor z města. Oba se prokázali jménem obvodního lékaře a začali ihned se svou prací.

Hýře magnéziovým ohňostrojem, snímal fotograf obraz za obrazem. Jsa k matce pozornější, než byl lékař, pořídil nejdříve její snímek, a usmířil tak počáteční Alžbětin odpor.

Redaktor se zajímal o průběh těhotenství, ptal se, co Alžběta nejraději jedla, jak jí bylo, když spatřila srostlé děti, a v kolika letech se vdávala.

Bobr horlivě doplňoval kusé Alžbětiny údaje a k nemalému potěšení novinářovu prozradil také klepy i pověsti, jež kolovaly o těhotenství jeho ženy, pyšně připomínaje jich bezpředmětnost a ověřuje původ dětí svou podobou. Nedbal zděšených posunků Alžbětiných a v nadšené sdílnosti k návštěvě tak vážené nezamlčel ani nejtajnějších myšlenek.

Konečně si pánové zapsali jméno Rajvaldové, aby i ji o dětech vyzpovídali, a odešli tak zdvořile a uctivě, že byl Bobr všecek jich chováním unesen a ani neslyšel plačtivých výčitek Alžbětiných.

Brzy se ukázalo, že tato návštěva byla jen předzvěstí velikých věcí, jichž příchod sotva kdo mohl tušiti. Veřejnost, obráběná tiskem jako surovina, proměnila se chrlením rotačky v koudel, jež hořela zběsilou zvědavostí.

Což stačily snímky? Či dlouhé články, v nichž rozbírány teorie původu dvojčat od Adama až po naše časy? *Hmatati* chtěl každý to roztočivé, co vmetla příroda v chumel obyčejnosti, a spatřiti *přirozené* barvy skutečnosti, jejíž šedé jen snímky přinášel tisk. Ani dobrá vůle žurnalistů nedovedla čeliti hladu po bližším poznání, a zdůrazňování zapomenutých pomluv farářových, jichž pomocí měla být vysvětlena podvojnost eventuálním dvojím zúrodněním matky, minulo se už docela svého cíle, jestliže nezvětšilo ještě chtivost zvědavých.

Zcela proti obyčeji veřejnost netrnula nad zvrhlostí nejmenovaného, vysoce postaveného muže, o němž se proslýchalo, že zmrhal podřízenou, splniv tak pravděpodobný předpoklad dvojáctví.

Ani matčin případný přestupek nebyl v obecenstvu nevlídně posuzován, neboť efekt hříchu byl zřejmě větší viny. Všechna zvědavost se zatvrzele soustředila na srostence, opovrhujíc i nejtuchnějšími sousty, jimiž tisk obkládal jejich slavný příchod.

Posléze trpělivost čtenářstva praskla. Po zevrubném článku krajského listu, v němž se ženy dočetly, jak matka děti kojí, jak hladově se dvojčata škorpi o prs a co životní energie jest skryto v jejich tílkách, smluvilo se několik nadšených matek, a založivše nakvap dobročinný spolek, ohlásily zájezd do Borovan. Exkurze se zúčastnily právě davy žen, každá nesouc dárek pro zázračné děti. Když přijel v poledne třicátého ledna do Borovan pravidelný hradecký vlak, vychrlil na nástupiště takové spousty, že podobných v obci nebylo pamětníka.

Farář, když spatřil hořící zástupy kráčeti lhostejně mimo faru, zelenal, zle si vyčítaje ukvapenost, a rozhodl, že s Bobrovými uzavře mír. Neboť jaké by to bylo skvělé procesí, kdyby v čele těchto žen byla nesena zástava borovanských patronů, Petra a Pavla! Jak mohl přehlédnouti propagační význam zázračných dvojčat pro víru? Proč nepodchytil včas sílu tohoto proudu, jenž proto již, že byl ženského pohlaví, znamenal živelnou, vehementní moc, připomínaje až náboženské hnutí, a proč tu sílu nedovedl převést a zužitkovati cele na vinici Páně, aby byl hoden jména sluhy božího?

Což by to nebylo cennější než pole, o něž se již léta škorpi se správcem, nemaje ani potuchy, je-li aspoň výnosné?

Ale i správce přihlížel ze zámku přepestré kolekci hradeckých žen, jež jako pečlivý výběr lásky k bližnímu blížila se ve svých kožících ke dvoru. Jat pojednou pošetilou ctižádostí, počal se drážditi myšlenkou, že hradecké paní, jichž mnoho kdysi znával, se domnívají o dvojčatech, že patří jemu, a umínil si, že ještě před křtem zajde k Bobrovům a nabídne jim se všemi důsledky stran dědictví, že přijme děti za své, neboť byl bezdětek.

Myšlenka se mu tak zalíbila, že si představil i jakousi scénu v budoucnu, při níž povede obě dvojčátka – jak vlastně půjdou? – mimo faru a faráře se do okna otáže:

„Nu, jak se vám líbí moji chlapci, důstojný?“

Ale děti při tom uctivě faráře pozdraví jako hoši výtečně vychovaní a kněz jistě zežloutne bezmocnou zlostí. –

U Bobrů bylo zatím boží dopuštění. Do světnice se arci všechny dámy nevešly, a protože se každá chtěla brzy dostat na řadu, upadaly místy do hádek.

Nicméně předsedkyně zvládla situaci a po námaze poměrně neveliké dosáhla shody mezi členkami. Kobka Bobrova se zatím utěšeně plnila i věcnými dary dobročinných dam, jejichž údivu nad dvojčaty nebylo konce. Alžběta musila chtít nechtít na povel přikládat střídavě dětem prs, neboť nemohla přece městským paničkám, jež ji tak bohatě podarovaly, odřící takové potěšení.

Bobr se rozplýval zdvořilostí, a přecházejí v chumlu žen jak honosný páv, rozvíral chvástavě nad svou hlavou duhový vějíř pyšného otcovství. Zde byl v svém živlu, zde byl ten lék na všechna protivenství, jichž hojně zakusil, když Rajvaldová odměřovala jeho rodičovské radosti na skrblických vážkách své drzosti. Nyní teprve poznával dosah svého významu a velikost spravedlivé Prozřetelnosti, jež onen převrat v šedi jeho života tak neočekávaně dopustila. Nechápal prostě Alžběty, jež v úžasu z prvních povinností matky ani nedoceňovala rozměrů tohoto hnutí, jehož osou byly přece vlastní její děti.

Proto také, když navečer přišel správce se svým nejnovějším vrtochem adoptace dětí, nemohl se Bobr při nejlepší vůli vzdát ani jediného z práv otcovských. Správce užil všech barev své hýřivé palety, aby vymaloval před očima zmučeného Bobra dokonalý obraz blahobytu, který by se jeho dětem otevřel, a pokoušel všelijak otcovské srdce. Mluvil zcela nepokrytě o svém bohatství, a jsa nesmírně podoben oné šťastné hvězdě, jež se v životě každého smrtelníka zjevuje jen jedinkrát, planul svůdně na holé obloze Bobrovy chudoby. Zápas byl urputný, ale krátký. Nehodlaje si správce znepřáteliti, Bobr před ním na oko rozhodl, že musí o věci přemýšlet, a že je po křtu stále dosti času, aby blahovlnný správčův návrh uvážil.

Ale co správci odpovídal, byl již přesvědčen, že děti do své smrti nevydá, i kdyby ho snad správce za nepovolnost zbavil chleba.

Ještě nikdy se neviděl v tak silném postoji a cítil, že začíná sama sebe cítit. Naděje, kladené jím kdysi do otcovství, nezklamaly: stával se člověkem s vlastní vůlí.

Tak bohatě posilovaný vědomím své ceny, jež v něm zapouštělo kořeny jako košatý strom, stanul ještě po návštěvě starého správce před mohutnou postavou zkrotnuvšího faráře, který nelitoval námahy a přišel k Bobrovům z vlastního popudu ve věci křtu.

Dříve však, ještě než začal s věcí samou, snažil se farář zmírniti dojem z předešlé návštěvy, omlouvaje se, že mu tehdy Alžběta připadala tak smutnou, že opravdu myslel, ač se tomu divil, že matka je nešťastna pro dvojčata. Sám věděl již tehdy, že se Alžbětin smutek promění v trvalé radování, a nyní jest přesvědčen, že ho Bůh minule vyslyšel a skutečně Bobrovy štědře potěšil.

Nyní cítil Bobr, že přišla chvíle, aby faráři řekl své mínění, ale poslouchaje jeho úlisná slova, řekl jen:

„Dobře, důstojný pane, Bůh nás potěšil hned na samém počátku. Ale čeho si dnes u nás přejete?“

Nato farář usedl skromně na židli, a otcovsky se usmívaje, oznámil Alžbětě, že má ohledně dětí skvělý nápad. Jejich úzký vzájemný poměr, ba jednota, vnuká přímo pomyšlení na dva světce, jichž duše spolu tak souvisely, jak souvisejí těla mladých Bobrů. Jsou to svatí Petr a Pavel, patroni borovanští.

I napadlo ho, že by bylo velmi příléhavé, aby byli chlapci veřejně pokřtěni podle ochránců mateřské obce.

Bobra otce věc naprosto nezajímala a také nic proti tomu neměl, takže stačil souhlas Alžběty, které se nápad velmi zamlouval.

Tak se stalo, že v předvečer Hromnic byli Bobrové slavně v kostele svých patronů pokřtěni. Příští Petr ležel klidně po pravici Pavla na třesoucích se rukou starého správce, před nímž vážný farář manévroval kropáčem, a celá téměř obec přihlížela obřadu, při němž dvojčata svedla dva nesmiřitelné.

KAPITOLA DRUHÁ

Nebe, peklo, ráj

I

Od oné doby, kdy Petr a Pavel po prvé přijali matčino ňadro, roztálo po světě mnoho sněhu a v matčině srdci leckterá výhrada.

Již se teď nikdy nepřiházelo, aby za noci, naplněné bezedným tichem, přepadla Alžbětu myšlenka, jak by byl svět krásný, kdyby její děti nebyly srostlé. Jejich utěsněná pospolitost byla tak samozřejmá, že s ní Alžběta počítala i při šití košilek tak, jako jiné matky počítají třeba s ručkama. Snaha po pohodlí vlastních dětí z ní učinila vynalézavou kouzelnici a mistryni krejčovského tvoření, ač si toho ani neuvědomila.

Vesnické ženy mohly nechat oči na jejích pozorných výtvorech a Alžbětě se zdálo, že i děvčata cítí při pohledu na její podvojně prádélko odhodlání poroditi třebas i tři srostlé děti, jen aby mohla uplatnit svou vrozenou vynalézavost.

Takové těžké úkoly, jichž svérázný výsledek ukojoval v Alžbětě potřebu prospěšnosti a oprávněnosti, přibližovaly dokonce matce syny více, než bývá zvykem u běžných dětí. Cítila, že je jim zavázána za věčný podklad pro své roztodivné a působivé krejčovské podniky, jež ji v očích všech žen proslavily a ji samu utvrdily v přesvědčení, že život bez dětí je jako klas bez zrna.

Nikdy dosud necítila štědrost života tak plně a teprve teď si uvědomovala, jak pustý a nesmyslný byl běh světem dříve, když se ho účastnila, nevyzbrojena jsouc oprošťující odpovědností matky.

Jak v ní rostl hlas vroucnosti k dětem, mohutněla i její odvaha. Bývají-li matky s dětmi podobny ovcím, jež brání jehňata jen uplakaným mekotem, Alžběta připomínala spíše lvici, jejíž pohled přes poušť je provázen varovným voláním k nepřítelům.

Její působnost v tom směru může býti leckým pokládána snad za omezenou, ale Roch Bobr dobře věděl o této nově získané povaze Alžbětině. Neboť právě vůči němu se často obracela řečí, jež netajila výhrůžek, kdyžtě byl už Bobr jejím postrachem pro svou mohutnou podnětnost a vynalézavost plánů, jež choval ohledně dětí.

Zdálo se, že nemá na světě jiného účelu než nalézati vhodné rozptýlení pro děti. Ještě ani nesedaly, když chtěl, aby chodily, a sám jako dítě se těšil na chvíli, až Petr či Pavel konečně promluví. Jeho nedočkavá obraznost si stavěla děti tak vytrvale do dob, kdy budou dospělé, že sám rychle stárnul ve věčné touze, aby učinil z dětí muže.

Alžběta měla mnoho důvodů, aby stavěla na odiv svůj postoj lvice. V každé páté větě Bobrově byla skryta nárážka, o které se mohla do večera přítí, a každý nový úsměv otcův byl náповědí nějaké tajné myšlenky.

Ještě nebyly dětem celé dva měsíce, když se v ní plným právem přihlásila k slovu dřímající dosud síla dravčí matky.

Tehdy přijel lékař v lesklém kočáře, v němž seděla také mladá ošetřovatelka. Alžběta myslila, že je Bobr v práci. Ale brzy se ukázalo, že od samého rána čekal ve dvoře na chvíli lékařova příjezdu, o němž byl kýmsi již dříve uvědoměn.

Tak vstoupil zároveň s obvodním lékařem do zahradnického domku, v němž nyní bydlili, a k nemalému Alžbětinu překvapení uváděl hosta velmi okázale, nesa na své tváři slavnostní úsměv.

Lékař vpadl hned ke kořenům věci a prohlásil, že si jede pro děti, aby je ukázal učenému světu.

Alžběta zbledla, a uchopivši děti do náruče, potýkala se chvíli statečně s mdlobou, až všecka zsinalá zvítězila, a plna jsouc vášně, vylila své vzrušení nejprve na hlavu vlastního muže, kterého správně rozpoznala jako spoluviníka.

Žádostiv aureoly vlastní i dětí, byl totiž Bobr lékaři nápomocen při sjednávání doby příjezdu a slíbil také, že Alžbětu pohne k po-

volnosti. Nepředvídal ovšem tak tuhý odpor, a proto stál nyní před Alžbětou zahanbeně, jako demaskovaný lupič vlastních dětí.

Nicméně se pokusil o dohodu, zdůrazňuje, že matka má jeti s dětmi, přičemž jí nebudou odepřeny radosti mateřské ani radosti velkého, neznámého města, do něhož by se beztak po celý život nedostala, když je cesta tak nákladná, co v tomto případě nese výlohy lékaře.

Ale Alžbětu tím více podnítil k hněvu samovolným výkladem svých tajných myšlenek, jež se těšily, že výjimečnost jeho dětí přinese nějaký užitek.

„Nestyděl by ses,“ napadla ho znovu, „abys pro zábavu vlácel děti po špitálech? Což jsou nemocné? Potřebují léčení? – Jsou jako cvalíci, zaplat' pánbůh, a mají se k světu lépe než ty! Tebe nechť ukazují, ale ne v nemocnici, neboť jsi zralý pro maškarádu! Kdo rozumný by pomyslíl, že spatří někdy otce, který své děti dobrovolně zavléká?!“

Lékař se strachoval o vzácnou kořist a domlouval Alžbětě, vysvětluje zdlouha, že jde jen o jeden nebo dva dny, v nichž valný sjezd učených mužů rokuje o řídkých zjevech přírody, a že jedinečnost dětí neslouží jim k haně, nýbrž ke cti. Proto nechť se raději umoudří a v plném pohodlí nastoupí cestu, která má přinést jí samé radost a jistotu, že jsou děti opravdu zdravé a schopné dalšího života.

Ale Alžběta šla ve svém odporu tak daleko, že skoro zesměšnila lékaře otázkou, chce-li se snad na zdravých dětech učit, co dávno již má lékař vědět.

Doktor však se vzácným taktem přeslechl i tento přenáhlený výpad na svou výsadu a podotkl jen, že obecná občanská povinnost, vymezená ostatně přesně zákonem ji zavazuje jako člena státu, aby nebránila pokrokům vědy úmyslným zdráháním a odpíráním svých dětí.

Ale Alžběta, jež uznávala jen právo matky a zákon, který jí dalo srdce a svědomí, prohlásila, že není na světě moci, která by ji mohla přinutit i k propůjčování dětí.

Lékař se procházel nevrle světnicí a Bobr, přešlapuje bezradně u dveří, prohlížel nešťastně špičky svých bot. Petr a Pavel se hlukem

probudili a zvučným dvojzpěvem podráždili znovu lékařův zálsk na svou znamenitost.

Již prosebným hlasem začal zase doktor:

„Paní Bobrová, nebudte tak neústupná! Nejde o mne, nýbrž o vaše děti! Jsou to dvě srostlé perličky, jejichž životní silou se můžete jen chlubit. Představte si, prosím, že padesát snad let již nespátrilo lidské oko podobného zázraku a že na sto nejvážnějších učenců čeká netrpělivě, až vaše děti zhlédnou.“

Bobr by se byl rozplakal při této jímavé řeči lékařově, z níž vycítil všechnu naléhavost jeho přání i neobyčejnost existence své a svých dětí. Zdálo se mu, že by bylo šílenstvím, kdyby se Alžběta i jen na chvíli bránila, ale ke svému úžasu vzápětí poznal, že je jeho žena zcela nepřístupná.

„Pane doktore, nemohu,“ řekla pevně a bez bázně. „Věřím vám a je mi vás líto. Ale nehnu se odtud. Mám o děti strach. Mám takový strach! Já jistě vím, že odtud nesmíme, nebo bude zle.“

Lékař byl nešťastný jako po rozsudku. Znaveně vyšel ze dveří, ale tu se zastavil a s Bobrem, který ho následoval, ještě chvílku na dvoře rozmlouval.

Alžběta to viděla, a když se Bobr vrátil, ihned se ho tázala, o čem mluvili. Bobr ji však odbyl nějakou všedností, které Alžběta ovšem nevěřila, a od oné návštěvy byla stále na stráži. Zhoršila se dokonce do té míry, že nespouštěla do bytu ani zvědavců, kteří se občas z města rozjeli za senzací, předstírajíce odborný zájem.

Záhadou zůstala Alžbětě Rajvaldová, která se potloukala se svým sladkým úsměvem stále častěji Bobrovým pod okny. Vešla-li někdy, usedla u dětí se samozřejmým právem nejdůležitější osoby jich života, ale nikdy se nedotkla lékařovy záležitosti. Přišel-li však náhodou Bobr domů, spěšně odcházela, předstírajíc práci. Alžběta ji podezírala do té míry, že se často znenadání muže vyptávala, nemluvil-li s ní snad toho dne, a provázela své otázky pohledy, jež pronikaly až do Bobrova nitra.

Držel se však statečně a aspoň slovy nikdy neprozradil, že s Rajvaldovou opravdu občas hovořívá.

Ale Alžběty neoklamal. Mlčela-li ústa, jeho nejisté oči a provinilý úsměv mluvily zřetelně, dráždíce Alžbětu tím více k hněvu.

Dlouho doufala, že jí družky s pole donesou nějaké nové zprávy, ale konečně, unavena jsouc věčnou ostražitostí a nejistotou, nehrozí-li nebezpečí, vyvolala kteréhosi večera hádku, při níž obvinila muže z úkladů.

Bobr se bránil, i stupňovala obvinění, nařkla muže z prospěchářství a z prodejnosti, a nahlížejíc s úžasem, že ji chladně přezírá jako člověk, jehož rozhodnutí je neodvratné, prohlásila, že od něho s dětmi uteče, aby požádala správce za ochranu.

Tehdy Bobr, postrašený hbitým Alžbětiným řešením, odvětil ženě velmi laskavě, aby se uklidnila, že jí poví vše, co ve věci dětí kdy podnikl a jaké jsou jeho spády.

Alžběta si oddechla se zadostiučiněním, pohlédla však přece jen k muži nedůvěřivě. Zřejmě nevěděl, jak začít, a tu se domnívala, že jí opět něco zatají.

„Nepovíš-li ty,“ pohrozila mu, „poví mi jiný. Však vím, kam jíti.“

A její oči dokládaly hrozbu bystrým bleskem, jenž jasně pravil, že vyhledá Rajvaldovou a odvolá se k ženské solidaritě, v jejímž jméne nebude jistě oslyšena. Bobr proto doznal:

„Měl jsem za to, že je proti štěstí našich dětí, bráníme-li jim v přístupu k lidem. Je to stejné jako u velkých lidí. Kdo nehledá společnost, je jí opomíjen. A rád bych věděl, proč? Petr a Pavel mají nejlepší vyhlídky na mnohá vlivná přátelství, která jim mohou usnadnit cestu do světa. Myslíš, že bude tak velice snadné najít dvěma srostlým vhodnou výchovu a zaměstnání?“

„Na to je věru času dost!“ vpadla mu Alžběta netrpělivě do řeči. „Ještě nechodí, a chceš už, aby se učili?“

„Dosud nechci,“ bránil se Bobr klidně. „Ale musím přemýšlet, co s nimi bude. Ostatně srostlé děti musíš záhy uvykat zaměstnáním,

aby později netáh jeden čehý, druhý hot. Přece se neroztrhnou, Kriste Pane! Co by sis počala, kdyby dostaly rozumy dříve než práci, kterou jim bude nutno konati? Jeden ti bude chtít cestovat světem a druhému se zachce šít boty u verpánku! Ale když už v dětství jim určíš stejné zaměstnání, budou učiněná shoda, malá fabrika! Vždyť je tak i se křtem! Proto se křtí v dětství, aby nebyl jeden křesťan, druhý žid. A jsi-li hned od kolébky v nějaké církvi, kdypak najdeš později v životě čas, abys změnila náboženství?“

„To jsou řeči, Rochu!“ zlobila se matka. „Co to má co dělat s tvými vrtochy? Řekni, jaké spády jsi měl s dětmi. Víc nechci od tebe vědět, na mou duši!“

„Nu, dočkej času, jaké spěchy!“ zpíval Bobr slavně, neboť nahmatal myšlenku, s kterou se teď mohl vytasiti, aby omluvil, ba snad prosadil svůj tajený podnik. „Neměl jsem zhola žádného úmyslu, jen jsem si přál, aby na ně svět nezapomněl a aby už dneska lékaři řekli, k čemu by se naše děti nejlépe hodily. Nemohou se přece státi ani vojáky, ani sedláky, ani kováři. Možná, že mají srostlá játra, jak říkal doktor, a potom nemohou vůbec žádnou těžkou práci konat. Ostatně Pavlova pravice překáží levici Petrově a naopak, takže jen jeden vždy bude moci dokonale užívat obou rukou zároveň. Jejich práce tedy nesmí býti svízelná a bylo by dobře, aby se doplňovala a vzájemně podporovala, nemá-li se jim státi život hotovým peklem. A tomu věru rozumí jedině lékař – co my víme, jak asi se nejlépe žije takovým dětem? Jen se zamysli!“

Alžběta se skutečně zamyslila. Nebylo jí lhostejno, jak budou děti žít, a také neměla tolik mateřského sobectví, aby pro strach před nemocnicemi opomenula povinné péče. Zdálo se jí však, že není podstatného důvodu, a namítla Bobrovi, že ona sama z pohybů dětí dobře tuší, jaká zaměstnání budou jejich tělům lahoditi.

Což by snad nevyhovovalo třeba soustružnictví?

Bobr se upřímně zasmál a na to již docela pevně prohlásil, že prohlídka dětí je opravdu velkého dosahu, kdyžť sama matka jim vybírá řemeslo, které by je určitě zahubilo. Kresle ihned Alžbětě

před očima soustruh jako obludný vražedný stroj, dokládal, že je vtělením vší hořkosti a že po světě rozsévá jen neštěstí a zlo. A chopil se této své gigantické představy jako klíště, rozváděje svou vlastní bezradnost, až se mu zdálo, že Alžběta povoluje.

„Ani krejčovina není špatná věc,“ držela se však Alžběta ještě namítání. „A městské kloboučnictví je krásný cech, při kterém se ještě nikdo dřinou nestrhal. Já, Rochu, ještě chvíli posečkám a poradím se. Není přece jen tolik naspěch! Správcova panská má otce kartáčníka, který si chodí jako pán a říká, že tu nemá holku, aby vydělala živobytí, ale proto, že se má naučit chování. A takových řemesel je bohudíky dost, jen počkej ještě, však se shodneme!“

Alžbětina roztomilost byla nápadná a znamenala Bobrovi další průtahy, neboť kdykoliv mluvila teď smírně a klidně, byla bezpečná a věděla, co učiniti. I nezbylo Rochovi než kouti dále pikle a setrvati na své tajnůstkářské dráze.

II

Sedě se správcem u taroků, posteskl si lékař, jak s Bobry pohořel.

„Nyní jim budou tři čtvrti roku a dosud jsem je nedostal ani do města, abych je dal aspoň prosvítiti rentgenem! Svět je plný nenasytých žádostivců slávy, kteří se mi potloukají nyní po obvodě a jsou s to vypáliti mi s Bobry rybník. Jaká rána by to byla, kdyby se jim podařilo uloupiti mi před nosem tak tučné sousto!“

Vida, že nezbudil ve správci zájem tak silný, jak očekával, připojil ještě:

„Myslím nejinak, než že faráři na tom záleží, aby mi zůstali Bobři odepření. Žere ho můj úspěch a spočítal si na prstech, že i vám, správce, na dětech záleží. Neboť, kdo řekne Bobři, myslí správcovy kmotřence. Ach, a což nemá kmotr žádného práva? Bývávalo kdysi, že slovo kmotrů platilo.“

Příštího dne již přinesla hůlka belhajícího správce k Bobrovům. Jen tak náhodou. Prohlížel vlastně zahradu a jeho zrak spočinul na zahradnickém domku, takže Alžběta vyšla, aby mu složila poklonu.

„Á, Alžběta!“ pozdravil ji překvapený správce. „Nu, jak se daří, co moji kmotřenci?“

„Chvála bohu!“ děkovala ostýchavě Alžběta, a vidouc, že správce chce dokonce vejíti, odstrkovala z chodbičky vědro.

„Tak vida, vida!“ blábolil správce, spatřiv Petra i Pavla, sedící na posteli, a usedl k nim, snaže se o dědečkovský tón, který mu byl arci odepřen. „A jak se mají k světu, Alžběto?“

„Dobře se mají, dobře, pane správce,“ chválila si matka. „Vždyť chceme jenom zdraví!“

„Ach, zdraví, ovšem. To nejdůležitější! – Nu, a co lékař říká? Vědí už vlastně, čím jsou ty děti k sobě srostlé?“

Alžběta zaspěchala v úklidu kuchyně a zeptala se pochybovačně, čím by byly srostlé.

Správce se zasmál.

Což on to může vědět? Je sice správce a má mnoho škol, ale o tomto předmětu si netroufá mluvit. Tomu rozumí jen zkušený a dobrý lékař.

„A což opravdu lékař ještě nevzal hochy k prohlídce?“

Když Alžběta s ruměncem doznala, že nikoliv, správce rychle sáhl do náprsní kapsy a vyňal z tobolek stokorunu.

„Můj bože, že neřeknete, Alžběto, potřebujete-li na lékaře? Proč se stydíte za nedostatek? Vždyť byste pro hloupost zameškala tak důležitou pro děti věc! Lékaři stojí ovšem peníze, ale nejsou věru k zaplacení, jde-li o zdraví dětí.“

Alžběta byla polapena. Správcův tón zněl jí opravdově, jeho důvody nebyly násilné. A jeho zkušenosti i autorita byly ovšem veliké; měl skutečně mnoho škol a nádavkem k tomu i jakýsi druh obecně uznané dobroty – ostatně dětem, jimž dáváme ke křtu zlaté hodinky, neradíme špatně, to je zřejmo.

Jen se ještě otázala, je-li nutno jeti do města, jak tvrdí lékař.

„Ovšem, že je nutné!“ smál se správce. „Neboť ani lékař pouhým okem nevidí, co je skryto uvnitř dětských bytostí. Je, bohudíky, na světě teď věc, jež dříve nebyla lékařům známa, takové vševidoucí pohádkové oko, a to jim poví, jak jsou vlastně děti k sobě přirostlé.“ Alžběta byla znepokojena, kdykoliv něčemu nerozuměla, ale správceův prostý výklad ji poněkud uklidnil. Slíbila kmotrovi, že pojedje. –

Bobr plesal. Došlo tedy na jeho kartu, s kterou chtěl vyhrát spleťtou hru dětí. Jako smyslů zbavený objímal Alžbětu, s níž zatím dávno vyprchalo nadšení, a opojen rozhodnutím tak nenadálým, celoval její přepadlou tvář.

Jeho radost byla vlastně nezištná a šlechetná, neboť on při všem tom krásném ani nebude. Vždyť zůstal přese vše dál nesvobodným deputátníkem a vše, co zdobí tento jeho přívlastek, je jen bližší určení, jež domorodci pro cizince k jeho jménu nyní přičinili:

„To je ten Bobr, co má srostlé děti.“

Ale i tato radost mu občas hořkla, když svéhlová Alžběta co chvíli vzdychala, nejinak než by jí děti brali. Již nenacházel slov pro její tupou zádumčivost, s níž nahlížela do čísel nástěnného kalendáře, v němž Bobr červenou tužkou zaškrtil den, kterého přijede doktor Retich s průvodem, aby odvezl v lesklém kočáře děti i matku.

Byl to osmý prosinec a Bobrovi se zdálo, jako by nad ním spočívaly žehnající ruce svatých celého roku. Červená dvoudílná osmička se podobala dětem, ležícím na lůžku, a černí všedních dnů se od ní odrážela jako šedivé nebe od slunce.

Ale čím bližší byl osmý prosinec, tím záhadněji se Alžběta chovala. Celé dny zarytě mlčela, aby pojednou upadla v zuřivé hrozby neznámým lidem, jež obviňovala ze záludnosti.

Znenadání uhodila někdy na Bobra, aby řekl, neví-li o něčem, co jí zatajili, a odmítal-li ji muž úsměvy či chlácholím, plakala, a potahující ho náruživě za kabát, žadonila, aby jí řekl o všem, co ví.

Za jedné takové příhody Bobr neodolal a sdělil s ní, že doktor Retich požádal též Rajvaldovou o účast, poněvadž má pánům v městě vysvětliti, jak přišly děti na svět, což je důležité.

Alžběta to přijala ku podivu klidně, ač Bobr očekával prudký výstup. Sám věděl, že doktor Retich nezískal Rajvaldovou jen tak bez okolků: vždyť nešel-li kdo v Borovanech lékaři k duhu, byla to právě ona se svým obratným mastičkářstvím a věčnou opozicí proti jeho receptům. Zde bylo místo, v němž po léta vězel k oboustranné bolesti zanícený trn a ten musil být jistě předem lékařem vyňat. Sám Bobr hleděl na Rajvaldovou před časem užasle, když mu sdělovala, že doktor Retich přijede k Bobrovům znovu a že ji žádal za doprovod dětí.

Nyní, když o tom Alžběta zvěděla, pozvala bábu na hrneček kávy a zpovídala ji velmi svědomitě. Rajvaldová se jen sladce smála, odbývala celou cestu šprýmem jako výlet a pomlouvala doktora Reticha jak hochu, který dostal nové kalhoty a pospíchá v nich na náves, aby se před kamarády pochlubil.

„Nu, ať má své!“ přála mu shovívavě. „Vám ani mně z jeho podniku zlé nevzejde! Některý mužský karbaní a chlemtá, nu, on má zase takovýhle špás! – Ano – a co ti za to slíbil, Alžběto?“

Alžběta ji změřila a pobouřeně odušila:

„Co to povídáte, Rajvaldová? Co si o mně myslíte?“

Mezi ženami proběhla chvíle mlčení.

„Snad se, ženská, nedáš vozit jen tak zadarmo?“ vypískla pojednou Rajvaldová, ukazujíc svůj jediný zub, jenž výhrůžně vystupoval z holé dásně. „Každý má platit za svou legraci, a ani k tanci ti nehudou zdarma! Řekni sto korun – a nemluv dále!“

Alžběta pomyslíla na správcevu stokorunu, kterou měla v knížce přichystánu pro doktora, ale Rajvaldové řekla jen, že ještě uvidí, jak se má vlastně s lékařem vyrovnat.

Teprve, když Rajvaldová k večeru odešla, vzala znovu Bobra na skřípec, mučila ho dotazy, neví-li snad, co Rajvaldové doktor za cestu slíbil, a přikázala mu pod pohrůžkou útěku, aby ani groše od lékaře

nepřijímal. Zmatena událostmi, jež se příliš propletly, obávala se, že je zaprodána, a rozhodla, že bude samostatnou paní, jež veze o své vůli děti na prohlídku, kterou ovšem také zaplatí.

Ale také správceva stokoruna ji pálila v ruce, i rozběhla se do zámku a s velikými díky ji správci vrátila, řkouc, že nijak nepotřebuje podpory. Mrzelo ho to i udivilo, zlobil se a nechtěl od ní peníz zpět přijmouti. Ale Alžběta odešla s radostnou jistotou, že nyní je svá a že děti jsou v bezpečí.

Ó, měla ještě tolik, aby zaplatila za lékařskou prohlídku svých dětí, což o to! Zlatem bude platiti, rozumí se, neboť pět dukátů po bábě ještě skrývá svůj všemohoucí pyšný hlas kdesi hluboko na dně truhlice, dosud úmyslně zapomínané i v časech nejtěžších. Ted' přišla doba, pro niž byly raženy kdysi před staletími hrdým vladařem!

Ale ani čistá hudba těchto drobných výkupných nedovedla v Alžbětě přehlušiti řev bázně trvale. Jak se přibližoval čas vlády prosince, Alžběta chřadla a tichla v úvahách. Bobr by byl křičel zoufalstvím, když ji spatřil němou a bez hnutí nad dětmi, aby hned vyslechl příkré slovo, jež snad ani nezvážilo svého dosahu. Ale trpělivě konejšil dále svou ženu, a laskaje v mysli jen prospěch dětí, dusil každý projev nevole a vzpoury.

V předvečer osmého prosince, již za tmy, když seděl otec u vytržení nad dětmi, zaklepal kdosi na dveře, a Bobr se div neskácel rozčilením k zemi, když spatřil vcházeti jedinou bytost, které se tajně obával. Uhlazený, ale široký farářův úsměv se tetelil v záři petrolejky jako příšerná egyptská rána.

Bobr slyšel pozdrav farářův i Alžbětin, slyšel záludná slova o „náhlém odjezdu“ a lítostivý podiv, „co s těmi pacholaty v tak kruté zimě od pece“.

S nedočkavou netrpělivostí Bobr naslouchal, co asi Alžběta odpoví, jaký přízvuk dá svým slovům a neklesne-li hlas.

Jako mlhou z dálky slyšel pak Alžbětu:

„Nedalo se to už odkládat. Dětem bude rok a nikdo z nás neví, na čem jsme.“

„Ale v té zimě!“ divil se farář.

K velikému překvapení slyšel Bobr pojednou svůj vlastní dutý hlas, jak nesmyslně do ticha zdůrazňuje: „Máme peřiny; vůz bude zavřený. Dám ohřát cihly do nohou. To je maličkost!“

V té chvíli rozeznal farářovy oči, jak na něm ulpěly mrazivým pohledem, který se nechtěl klidití dále.

„Vše jsme dobře uvážili,“ řekl ještě Bobr, vydrážděný drzostí pohledu knězova. „Jsme připraveni.“

Farář zhasl své oči a přestěhoval je s něžnou clonou na Alžbětu.

„Můj spolužák,“ pravil hned nato otcovsky, „slavný lékař a profesor z Vídně, Robert Ortlinger, psal mi tohoto týdne. Nemůže zapomenouti dávných dnů mládí, kdy jsme spolu studovali gymnázium, a slibuje, že mne brzy navštíví. Alžběto, jestliže máte své děti ráda, ušetřte je kruté cesty nepohodou a sečkejte i vyslechněte rady slavného odborníka, který je téměř již na cestě. Považoval jsem za svou křesťanskou povinnost, abych vás zpravil o této věci, jež se oku smrtelníků jeví jako náhoda, v níž však pravý křesťan vidí boží prozřetelnost. Nebudu na vás činiti nátlak, jako ti, kdož vás nesvědomitě nutí k cestě v tomto nečase, který je nebezpečný i dospělému. Rozhodněte sama podle svého svědomí!“

Jak přišel, tak odešel – a Bobr se zastal, jak trčí sám uprostřed šerého pokoje s rukama sklesle upaženými, co Alžběta, záříc slunečným úsměvem, zpívala:

„Rosu dejte nebesa shůry
a oblakové dštěte spravedlivého –“

III

Borovany už skorem zapomněly na onen dávný zimní den, kdy se čerti ženili v duchnách sněhu a vichřice jim k tomu hrála na komíny.

Jen Bobr si hořce ten den vštípil do paměti, neboť to byl osmý prosinec. Co svět světem stojí, říkají moudří, že se nemáme na nic příliš těšiti, neboť to pak jistě špatně dopadne. Bobr to mohl potvrditi, ale přece se vytrvale těšil dál, neboť Retich a Ortlinger – není-li to jedno?

Pravda, byla to veliká ostuda. Doktor Retich nemohl sice přijet v lesklém kočáře, zato však přijely kryté saně se zvonky, které dosud v Bobrových uších nedozněly – a obvodní ochránce lidského zdraví se vyhoupl ze vnitřku jako ženich.

Sotva však vystoupil, rozhlaholily se významně oba borovanské zvony a za jejich plesání byl Bobr nucen oznámiti lékaři, že přijel nadarmo.

Vyšlapanou pěšinkou přicházela k zámku též Rajvaldová, nesouc místo torby širošířý deštník, a jsouc oděna opravdu mimořádně skvěle, počínajíc hedvábným šátkem na hlavě a lesklými loděmi na nohou končíc.

Když vyslechl Bobrovu obžalobu faráře, doktor Retich zavyl jako raněná liška, nicméně však vběhl na schůdky domku a chystal se k Bobrovům přece vejíti.

Dveře však byly uzavřeny.

Bobr slyšel ještě štávnatý hlas Rajvaldové, jak příčinlivě mlátí prázdnou slámu pod okny, a potom už jen slabý cinkot vzdalujících se saní, z nichž vykloněný lékař křičel, zaklínaje se ministerstvy:

„I kdyby měli třeba smrt na jazyku, nepřijdu již!“

Ale i jeho krobotá slova zanikala v bouření kostelních zvonů, kterými, zdálo se, houpali sami čerti k té své svatbě.

Och, och, ale dávno je to už!

Horší, že profesor Ortlinger sténá pod břemenem neodkladných operací, že nemá opravdu ani tolik času, aby navštívil starého borovanského faráře, kterého měl přece ze všech spolužáků nejraději, a že ani teď, kdy už v lesích kuká jaro a z jabloní se dere růžový med května, nemůže z Vídně utéci do Borovan, aby odpočal na mezi v tichu májových odpolední.

Málo to ovšem mrzí Alžbětu, neboť děti prospívají i bez přednášek Ortlingerových, a tak všechna starost o jejich slávu dusí jen nitro osamělého Bobra, jenž s trpkostí denně zaznamenává úpadek veřejného zájmu o své děti. Budiž však ke chvále boží připomenuto, že zatím aspoň čas z dětí pozoruhodných učinil děti téměř zázračné.

Petr a Pavel běhají a žvatlají. Rostou jim zuby i žvýkají fialkový kořen nebo trumpetku, z které čilejší Petr vyloudil již obstojný zvuk. Potěšen svým úspěchem otlouká nástroj vděčně o ruku svého bratra, který mu v odvetu lomcuje kadeří.

Brzy se vyleje oboustranné rozhořčení do společné řeky nářků a běd, jež plyne nerušeně klidným pokojem. Hlas Petřův přece však vévodí, je to prim, co Pavlův zůstane jen basem.

Nelze zatajiti, že Petr krade Pavlovi čokoládu a že občas ujídá z jeho talíře, který je ostatně společný. Jen jeho obsah bývá vidličkou matčinou rozčereň ve dva spravedlivé díly, jejichž hranice jsou závislé jen na hbitosti obmyšlených.

Petr, jenž sedí po pravici Pavlově, má výhodu volnějšího pohybu, neboť i tady platí zákon, že pravice je ochotnější k ráně i k dílu než levice, jejíž změněné posláním Pavel teprve objevuje.

Petrova levice a pravice Pavlova jsou určeny jen k podružným výkonům, neboť si musí navzájem vyhovovat. Jsou-li obě neústupné, stávají se rázem zcela bezcennými. Zákon násilí tu neplatí. Ruka prostě druhou nemůže propustiti, sleduje-li zároveň tentýž cíl, neboť pevné hmoty se neprostupují. I kdyby o zlomek vteřiny předstihl pohyb Pavlův týž pohyb ruky Petrovy, neměl by z toho prospěchu, neboť násilím jednoho trpí oba stejně.

Jejich spoj je regulátor každého sporu, nestranný soudce zápasů a obratný krotitel vášní. Kdyby trestal Pavel Petra za krádež sousta pohybem, který má co společného s jich spojkou, trestal by stejně sebe sama. Oba vědí snad od narození o neutralitě oné oblasti a pečlivě ji šetří, aniž je kdo přinutil. Ani pomstu za jiný druh rány

nelze spáchatí beztrestně na tomto území, jehož nedotknutelnost je dána pudem sebezáchovy.

Tak se stává, že oboustranné sobectví a odpor k bolesti skýtají obraz mírumilovnosti a bodrosti. Patříš-li na jejich vynalézavost pohybů, jimiž obcházejí závadu své tělesné svobody, máš dokonalou představu toho, čemu Bobr přezděl malá fabriky. Účelnost a dělba výkonů překvapuje. Jsou skutečně podobni stroji, jehož páky si podávají klidně obráběnou věc, zapadajíce precizně do svých styčných ploch. Aniž se dohadovali, měli kouzlo součinnosti. Jednotvárné jejich pobrukování při tom bylo rovno ševelení mocného motoru, jehož silou bývají soustavy hnány.

I jejich spory a dětinské rvačky měly vzácnou ústrojnost dokonalého díla. Jejich spoj tu byl nepohnutelným těžištěm vahadel často krajně neklidných a nevyrovnaných, ale vždy uchoval svoji nestranost pevného bodu, z jehož polohy nebylo odvolání.

Tím není ovšem řečeno, že by jeden druhému nemohl způsobiti beztrestně křivdu. Celá škála záludných hmatů i štípnutí se tajila zejména v Petrově inventáři. Jen těžce s ním udržel krok Pavlův temperament, který se klonil k hrdinnému pacifismu, odvděčuje se za rány skutečně podstatné gestem slona, jenž odhání mouchu: reagoval prostě, nemstil se, nýbrž zapuzoval znepokojivou příčinu podráždění. Za rány opravdu bezohledné měl však jediný lék: krákat Petra tak dlouho za vlasy, dokud nezvedence přiměřeně nerozhlaholil.

Od té doby, co bylo dvojčatům naznačeno, že mohou užívatí také nohou, byla jich shoda tím důležitější. Příroda to prozřetelně předem zařídila, vybavivši Pavla nadprůměrnou shovívavostí, trvalým smyslem a zájmem pro vše, co lahodilo jeho bystřejšímu bratru, a blahovolným sklonem ke kompromisu.

Zamanul-li si Petr běžeti ke stolu, Pavel ho následoval a nikdy se nevzpouzel. Chtěl-li však Petr sám seděti a Pavel jevil touhu běhat po světnici, dohodli se na padesát procent: Petr nespokojeně bratra chvíli doprovázel, načež si sedl u matčiny sukně a řval, dokud je Alžběta neusadila na posteli.

Mnohem více však dosáhl i bez křiku Pavel. Měl nesporně matku na své straně a obracel se k ní vždycky o rozhodnutí. Jeho podniky a přání byly totiž konzervativnější a rozšafnější než bratrovy. Proto zas otec stranil Petrovi, ba dráždil a pobízel ho k taškařinám, které nebývaly Pavlovi vhod.

Bratři Bobrové, kteří se při chůzi vodili tak, že si pokládali spřízněné ruce navzájem za krk na ramena, stali se jasným souhvězdím dvora. Kdo z čeládky by nebyl přetrhl nit lopoty, aby se na chvíli zastavil s Bobry? Kdo by si neposlechl přehoušlí žvatlání, jímž zvláště Petr nikdy neskrblil? Ani pozorný pohled Pavlův nikomu nedal, aby ho přešel bez povšimnutí, neboť se v něm ohrážela všechna sličnost matčina.

V klenuté rotundě při hlavní fortně, kde se stal starý Pleva pá-nem dvorské brány, zařídili se Bobrové docela po domácku, neboť oblé stěny bez rohů a hran hověly jejich širokým možnostem. Byl tu i řemen, který na dotek ruky otvíral těžká dubová vrata, která bys jinak vůbec neotevřel.

Pleva sice netrpěl marné otvírání, ale zvonil-li někdo, byli to Bobrové, kteří mu řemenem otevřeli.

V rotundě bývala i strakatá kočka, která se Petrem dala do omrzení tahat za ohon a neužila drápů, i když ho předtím varovala výhrůžným syčením.

Pavel si však zamiloval Plevova kanára, který v drátěné kleci na stěně snoval své lahodné elegie nesvobody a tichnul jen tehdy, když kočka v rukou Petrových ostře zasyčela.

Vždy o půl jedenácté zazněl zvonek třikrát a Bobrové se hnali k řemeni. To přicházela hůlka s panem správcem.

Když se vrata otevřela, správce sáhl do kapsy a vyňal z ní rohlík nebo jablko.

„Tady něco zbylo,“ prohodil vždycky, i když byl špatně naložen, což bylo zřejmo z toho, že neodpověděl na zvučné dobré jitro Plevovo. Ostatně to nebylo příliš často, poněvadž Pleva odevzdával správci ranní poštu, na kterou se starý pán stále ještě těšil.

Než prohlédl dopisy, obrátil se vždycky ještě k dveřníku a pravil varovně:

„Dejte mi pozor na ty děti, ať nepřijdou k úrazu, u všech d'asů!“

Bylo to pravidelné jako hodiny a věděly o tom celé Borovany včetně faráře. Nikdo nepochyboval a nesměl pochybovati, že by děti, které chodí se správcovým rohlíkem, mohly přijít ve dvoře k úrazu, a bylo nakonec těžko uhodnouti, hlídal-li Pleva bránu, či děti. Správceva pozornost k dětem lahodila nejvíce Bobrovi, jenž v této blahovůli spatřoval matný obraz slávy, které by byly jeho děti nositeli, kdyby se byly dostaly do města. Správceva laskavost ho však také zavazovala, neboť bylo o starém pánovi známo, že těžce nese Alžbětin prosincový kousek a že ještě stále drží palec lékaři, usiluje, aby jeho touhu po Bobrech ukojil.

Tak se stalo, že správce kdysi na podzim zavolal Bobra do kanceláře a zle se do něho pustil, že neplní nařízení, že nedbá zákonů a že ho asi zavrou.

Bobr otevíral na správce široce oči, když tento stále jen hrozil a hrozil, ale mlčel o podstatě jeho provinění.

„Zavrou tě, zavrou!“ pískal správce radostně. „A poděkuj se své ženě za to všecko! Nevíš? He, dobře! – Tvým dětem budou dva roky pomalu – a kdy jsi medle splnil jejich očkovací povinnost? Což to nevisí ve dne, v noci, v parnu, v mrazu už přes čtvrt století na radnici? – A teď je v okresu pět případů neštovic – a tvé děti běhají neočkovány! – Nu dobře, co z toho bude, nechci domyslit. Doktor Retich je na vás rozezlen a není jeho povinností, aby zamlčoval přestupek proti veřejnému zdraví.“

Bobr nebyl nijak poděšen. Myslíl, že dobře správci porozuměl, uctivě poděkoval a šel ihned domů tak neobvykle těžkým a skleslým krokem, že mu Alžběta vyšla postrašena vstříc.

„Co se ti stalo?“ ptala se nedočkavě.

Roch mávl zbědovaně rukou a pomlčel.

„Tak přece mluv, člověče boží!“ prosila už Alžběta a zatřásla mu rameny.

A Roch vzdychnuv zašeptal:

„Nyní mne zavrou pro tvé vrtochy.“

Alžběta, vyslechnuvši celou příhodu, byla sice jata podezřením, nicméně se však obávala následků, neboť kdysi o čemsi podobném slyšela. „Ty se však neboj,“ radila statečně. „Vše vezmu na sebe. Můžeš říci, že jsi na mne naléhal, já však, že jsem bránila.“

Bobr pocítil, jak se mu žena vyvléká z ruky, i pravil:

„To nic neprospěje, Alžběto, neboť správce řekl, že jsem měl sám věc udati. Jestliže neusmíříme doktora Reticha, bude zle. Zákon je vždycky na straně těch, kdož ho provádějí, a doktor Retich nemá příčiny, aby nás šetřil. Posud' to sama!“

Alžběta dlouho neuvažovala a běžela k faráři. Byl na ni sice rozezlý, neboť odmítla o svatého Petra a Pavla vésti své děti v průvodě hned za praporem, ale ona ho obměkčila dotazem, nepřijede-li snad už profesor Ortlinger.

Profesor Ortlinger? Ach, škoda, přeškoda! Ač mají vlastně všichni profesori prázdniny, on úpí dosud pod břemenem neodkladných operací a nyní začne opět s přednáškami. Farář však doufá, že k očkování dětí získá aspoň kapitulního lékaře, k němuž by je i zavezl, souhlasí-li s tím ovšem Alžběta.

Alžběta svolila bez váhání a zájezd k lékaři měl býti brzy smluven. Ale cestou od faráře potkala Rajvaldovou, která byla o všem velmi dobře zpravena, a když se Alžběta vytasila s plánem, že poveze děti k farářovu lékaři, zachechtala se jen a prohodila:

„Nevím, má-li kapitula tolik kněžských dětí na starosti, aby její lékař také očkoval. Ale je jisto, že očkovací vysvědčení, o které ti běží, musí podepsati Retich. Je okresní lékař, to je vše, co vím!“

Alžběta pod rozhodným tvrzením Rajvaldové zakolísala. V těžké bezradnosti, s níž ji baba zanechala, vážila přestrašně pochybný cíl cesty, která ji děsila stejně s farářem i s lékařem.

Již byla skoro odhodlána, že s Bobrem znovu promluví, ale jeho záhadná povaha ji odpuzovala. S hrůzou si uvědomila, že tento její nejbližší tvor je jí od narození dětí téměř docela cizí.

Odcizil se on, nebo ona? Čím vysvětliti, že nedá na jeho radu, že v něm spatřuje skoro nepřítel? Kam má jíti, když jeho důsledně odmítá a když téměř nepřipustí jeho právo na děti?

Ale její duše zapudila i tyto neodbytné otázky, neboť vnitřní předtucha, ba přesvědčení, že Bobrovy plány jí ukládají o děti, byla již silnější než víra v jeho rozum. I odřekla se manželského dohovoru a v nesmyslném tápání našla cestu k správci.

Správce, který se všude holedbal kamarádkou a rozšafnou blahovůlí k Alžbětě, uhodil na ni dnes bez okolků přísně, prohodiv předem vyčítavě cosi o otcovské lásce, již je jí, pošetilé, ještě do dneška až slepě oddán.

Pak bušil na její mateřské i manželské svědomí, předkládaje jí zatvrzele k věření, že usiluje sama o neštěstí rodiny a že zahazuje chutnou skývu chleba, zdobenou nadto vyhlídkou na bezstarostné stáří, neboť Bobr s rodinou mohl pobírat deputát do smrti.

„Ale jak by to bylo možno, kdyby Bobra dali do chládku?“ rozčilloval se dobrácky správce. Dvůr nebude na své tučné hrudi hřáti člověka, na němž lpí hana a vina, že se vzepřel psanému zákonu! Ani on, správce a kmotr dětí, se ho nezastane, neboť ctí zákon, který byl dán vrchností. Co, proboha, se stane, bude-li každá matka dupati po zákonu jako Alžběta? Nejen všichni lidé borovanští, ale i dobytek onemocní neštovicemi, a pak i on, správce, může pověsit řemeslo na hřebík a zámecký pán se může jíti pást. Pak snad nadejde doba farářů, může si před kostelem stavěti morový sloup, pořádat procesí, psáti účty za pohřby a vymáhat na dvoru další zádušní pole!

Ne, již domluvil. Jeho laskavých rad Alžběta nikdy dosud neuposlechla a patrně oslyší i toto přání, ba rozkaz. Dobře, ale ať nespolehá, že se dají Borovany vyhladiti neštovicemi! On sám bude první, kdo

se tomu vzepře! – A tady – stokoruna, to je poslední slovo! Povož, děti, město, lékař a basta! – – Nebo kriminál!

Správce bouchl dveřmi a zmizel ve svém kabinetu, jsa natolik rozhořčen, že opustil svou hůlku u křesla černého psacího stolu, na němž svítila vyžehleným úsměvem bankovka.

Alžběta přehlédla její nabízející se tvář a vyběhla činorodě do chodby.

IV

Co čert nechtěl! Onoho zářivého dne, již na sklonku září, kdy každý paprsek nese bohatství zlata a jasu řídkým vzduchem, podobaje se lehkonožnému chlapci na silnici, onoho zářivého a čistého dne, vstávajíc s břemenem myšlenky na cestu, Alžběta se svých dětí až zděsila.

Co to jest?

Jaký šeredný pohyb osudu zadával čilou vždy ranní hodinu dětí?

Kde je jich jitřní plesání?

Kde radostný věnec, uvíjený souhrou těl z laškování na prahu dne? –

Místo klubka hlásků visí nad postelí dusno a hrobové ticho, jež jako pára z řeky vystupuje dýmavě až ke stropu.

„Rochu!“ křičí Alžběta na Bobra, jenž dosud na lůžku účtuje se sny. „Ježíši Kriste! Co to jest?“

Bobr vyskočil z postele jako postřelený, a stavě se nad dětmi Alžbětinými, vytřeštil oči.

Krev vehnaná do hlavy kalí mu zrak, mlha se sráží v krůpěje slin, jež posléze spolckne, a zalykavě dí:

„Aby to tak byly neštovice!“

Děti leží skoro nehybně, oči mdle přivřené, sotva chápou okolí. Vidíš, že obě malátné bytosti přicházejí odjinud než z dětského snu. Teprve hledají obtížně návrat a jejich tváře praví, že byla cesta zlá.

Jako by tušila nepřítele pod příkrývkou. Alžběta se vrhá střemhlav k posteli a obnažuje děti lačným pohybem.

Podobna úhoru posetému šípky leží před jejím očima dětská tělíčka, pokrytá rudými bobulemi uzlíčků.

„To jsou neštovice!“ blábolí tiše Bobr a ochotný vždy zvidati, pohlíží zblízka na děti, z nichž dosud ani hlásku nevyšlo.

Jako fena, již ohmatává někdo mláďata, vrhá se Alžběta zběsile na Bobra.

„Táhni pro doktora!“ křičí, až jí v hlavě třeští. „Běž! Jed' vozem! Ať přijde! Retich.“

Bobr neztrácí klid.

„A co, jestli odmítne? Nenatropila jsi mu snad právě tolik, aby mne vyhnal a plivnul po mém neštěstí? Mám to být zase já, kdo ho bude prosit, a nemám se při tom propadnout hanbou?“

Ale přece se obléká spěšněji, než připouštějí jeho zdráhavá slova, a vyletí záhy ze dveří.

Alžběta sedí zatím nad dětmi, neučesána a v nočním kabátku, vše odvrhnouc kromě této truchlivé besedy s mlčícími tvářemi svých dětí.

Petr se pohnul, zakašlal a zvrací.

Pavlovi, jenž kýchl, teče z nosu krev.

Po paměti kráčí Alžběta k polici, namáčí cíp kapesníku v láhvi octa a smáčí pečlivě nos dítěte.

Pavel by chtěl žvatlati o čemsi udivujícím, ukazuje do kouta, který je holý a volá:

„Bububu! Bubu!“

Petr kope nožkama a naříká zle, až v obličeji zrudne a všecek nabobtná. Na čele zpod vlasů nabíhá žíla, temní a modrá, je stále silnější. Již hrozí puknutím, jsouc napjatá a tlustá jako převařená krevní klobása.

Alžběta křičí a otevírá dveře do zahrady. Bez vůle se vrhá k vědru vody a vychrstne je rázem na děti. Má silnou potřebu zahladiti tento pohled i za cenu jejich života.

Ale pomohla jim. Zjevně se uklidnily.

Rychle suší jejich promáčená, chvějící se těla a klade je na Bobrovu rozestlanou postel.

Nyní naříkají tiše a svorně. Jejich spoj je poset dužinatými puchýřky a oba hoši střídavě mírní jejich svědění poplašenými pohyby kropenatých ruček.

Jejich oči však pozorují tázavě a udiveně bledý a rozervaný matčin obličej, jehož široce rozprostřený pláč je tak nový, že k němu nedovedou zaujmouti stanoviska. Žvatlají cosi a Alžbětina ústa jim neodpovídají jako jindy, jen sebou trhají ve vlhké křeči, jako by už všechno bylo ztraceno. –

Jako vichřice i spása vpadá náhle do světnice Rajvaldová. Poslal ji Bobr, odjížděje pro lékaře, i přiběhla z touhy, aby byla první, jen tak, sotva jsouc oblečena. Její dlouhé ruce prokrajují dusnou atmosféru nemoci, a rozkládající podle zvyku, hledají předmět nějaké práce, aby se do něj zahryzly.

Teprve po chvíli, nahlédnuvše omyl, upadají v klín. Zde není pro ně místa jako u rodiček, neboť neštovice neustupují před rukama báby!

„Proklatě!“ spílá, ale hned jhne:

„Jen nebreč, Alžběto! Kolik chodí po světě dolíčkovaných! Nemoc jako nemoc. Co bys – – Ano, jestliže je jim souzeno žítí, tedy buď klidná. Nic se nestrachuj!“

Slova Rajvaldové opravdu Alžbětu povzbudila. Ještě vzlykajíc, jala se česati svůj vlas, a potom neumělými pohyby šněrovala své sváteční botky.

Přítom si vzpomněla, že je měla na sobě po prvé právě u křtu dětí, a znovu se rozplakala, ohlédnouc se po nich.

Abych tak v nich šla teď i na pohřeb! Pomyslíla, a zmožena v té chvíli nenadálou úzkostí, skácela se bezmocně k zemi. –

Když procitla, seděla tváří v tvář Retichovi. V jeho ruce se třpytil ostrý lékařský nástroj. Vzpomněla si na děti a vzápětí je viděla zabalené do houní, na nosítkách.

Vzkřikla a chtěla se k nim rozběhnouti, ale ruka Rajvaldové ji za-
držela.

Nato ji kdosi rovněž zabalil do houně. Spatřila před sebou dva
muže v plochých čepicích, přes jejichž ramena visely řemeny no-
sítek.

Děti křičely, Bobr měl čapku v týle a něco mluvil.

Bouchly dveře; doktor Retich je zamkl.

Tovární siréna houká.

Nyní cítí Alžběta, že měkce sedí. Vedle sebe vnímá Rajvaldovou
a nosítka s dětmi.

Je to tedy vůz?

Z kozlíku slyší mluvíti Bobra. Ano.

Vůz se hnul.

Divoká jízda probouzí Alžbětu k životu. Mimo okno široké zá-
chranné stanice běží krajina jako jasný oslňující přelud. Alžbětiny
oči se k němu utíkají, kdykoli chtějí pohlédnouti na děti. Slyší jejich
vrnění, ale nebere je na vědomí; cítí, že by podnikla něco nesprávn-
ného, že by zmařila poslání tohoto vozu nebo že by se proměnila
v solný sloup.

Kraj ubíhá, Rajvaldová bez oddechu mluví, jediné slovo jí není
rozumět. Bobr na kozlíku mezi dvěma zřízenci dýmá příčinlivě ze
své staré dýmky a čas se plíží zvolna, daleko za rychlostí vozu, čině
cestu Alžbětě nekonečnou.

Ale bouřlivá štědrost obludné obraznosti zaměstná Alžbětu náčrt-
ky zlých konců natolik, že se posléze sama diví, že již jedou ulicemi,
rachotíce těžce po dlažbě.

Brzy je pouť u konce. Tmavé, úzké chodby, oživené tu a tam lé-
kařskými plášti, špalír formalit, ostatně na podiv krátký.

V chumlu lidí, myšlenek, dotazů a příhod slyší pojednou Alžběta
hlas svého muže. Ujišťuje ji se zbytečnou přesvědčivostí, že neodjíždí-
dí a že s Rajvaldovou zůstane, zde, v oddělení pozorovacím. Potřásá
bodře její zkřehlou rukou, ale Alžběta nic nechápe.

Vysoká, holá cela se zamřížovaným oknem ji přijímá chladně do svých čtyř stěn. Alžběta cítí jen, že je kladena na postel. Má jakési slabé ponětí o přítomnosti svých dětí, ale zřiká se dobrodiní jistoty a přerušuje násilně styk všech smyslů se světem; upadá do tmy podobné spánku.

* * *

Zoufalství mateřského srdce, ze všeho živého nejhodnější podivu, mění se s procitnutím v nezdolnou víru. Z mrákot vstává Alžběta jako ocelová, stopy neštěstí nezbylo v její bledé tváři.

Vzrušení, nářek, grimasa hrůzy, v níž je vlastně tolik nízkého a sobeckého, vprchaly do dna. Není jich.

Ve vyrovnané tváři sídlí sivá vážnost, nepohnutá jako hvězdná noc. Ne že by nedovedla dětem poslat úsměv! Naopak! Hýří jím, je jím prostoupena, právě tak jako noc hvězdami, jež těší snad lidi, ji však neošálí.

Alžběta se točí kolem dětí ustavičně. Večer ji vidí čilejší než ráno, noc násobí bdělost a předává ji jitru zas plnou nové síly k novému dni.

Noc za nocí jde jako průvod smolných pochodní, z nichž poslední svým jasem až bolí do očí. Matka zahlazuje meze lidských možností. Není hranic: mateřství je nezničitelná tvůrčí vůle, jež uvykla poroučeti přírodě.

Petr s Pavlem se zmítají na velké posteli v neutuchajících téměř křečích. Jejich oči se občas obracejí v sloup, ruce vyskakují do vzduchu, jako by dostaly křídla, a bráníce se neviditelnému příkoří, vystřikují svůj opuštěný děs třepetavými vzmachy ke stropu. Jako volání nesrozumitelného národa o pomoc mrou neumělá slůvka žalob na holých stěnách, burcující toliko srdce matky, beztak bdělé až k nesmyslnosti.

Co chvíli se křivka nemoci vzdouvá, a klesnuvši přece, spěšně vyvažuje bezuzdným skokem řítíc se do výše jak oslnivá raketa, jejíž peřeje pukají až kdesi v nedohlednu života.

Těla dětí, rozžhavená třeskutou zimnicí ke stříbřitě zvonícímu mlčení krve, planou dychtivě jak kulminující slunce, jehož ruce se dotýkají smrti.

Bez hnutí pozoruje Alžběta teploměr. Jazyk rtuti olízl nedbale čtyřicítku, minul ji však a chutě se zakousl výš. Stačí jen maličko, tak zachvění vánku – a rtuť vstoupí nejdále, kam lze vůbec jít, nechce-li v oblast dovršené míry, odkud není prý návratu.

Vteřiny dýší kovovou věčností; chvěje se v nich tisíc okamžiků, z nichž jeden každý tají schopnost udeřiti v gong. Zjasněné pásmo mezi tam a tady je zatknuto, opálově smírné, v každé z nich, jako těkavý plyn, jako čtvereček ticha, v jehož mezivládi usíná bolest.

Alžběta klade dětem na čelo obklady i v těchto napjatých vteřinách pravidelně, neuchylujíc se od předpisu, ani když vidí, jak poslední desetiny mizí v nenechavé tlamě rtuťového hada.

Její oči však neumdlévají. Pohledem, plným protichůdné vůle, brzdí elán cynického měřiče bitvy.

I zdá se, že stanul, fascinován Alžbětou, právě krůpěj před překypěním kalicha.

Petr a Pavel slabě sténají, jejich těla se bortí jako list v plameni. Jejich ručky svírají cosi v dlaních.

Je to chřtán nemoci, dopadené u bran?

Křečové trhnutí projíždí bytostmi odpudlivě, jako by setřásalo upíra. Ruce se vymršťují a odhazují do výše neviditelného nepřítele.

V té chvíli se obraz mění. Oba hoši leží klidně na posteli a mocně, zhluboka dýchají.

Nový teploměr, založený chlapci mezi nožky, byl syt, než pohltil čtyřicítku.

Matka hlídá malátný pohyb rtuti, ta však již stanula. Průvan života táhne svěže chladnoucí pleť a ze sliznic prchají páry horeček.

Vůně kyslíku a ovoce stoupá matce k hlavě; zhluboka vzdychne, zvrátí hlavu naznak a usíná silnou závratí blaha.

* * *

Sedmero dnů, jak je seřadil týden, prošlo v radosti vítěznou branou uzdravování a obnovy. Hlasy dětí ve světnici sílily a netrpělivé srdce Bobrovo tlouklo již nedočkavě za dveřmi vstříc navrácenému smyslu života.

Jen Alžběta, již bylo drahnou dobu dáno, aby pohlížela dětské smrtce výhrůžně do očí, nedovedla opravití jen tak přes noc strnulou přísnost svého pohledu. Třebas předstírala lékařům železné zdraví, stala se předmětem jich pozorného zájmu.

Nyní teprve přišla řada na ni. Co nezmohla nákaza, měl zdolat běs. Alžbětino ošlehané, ocelové tělo bylo jako nedobytné, nástrahami opuštěno a osud vydal zmaru její duši.

Tuže se Alžběta změnila. Na noc teď už nechtěla uléhati, vlastní stravu podstrkovala dětem pod polštáře, a otevírajíc dveře, pátrala po škůdcích.

Někdy se rozbíhala vášnivě k dětem, brala je do rukou a dlouze prohlížela, až se rozplakaly, poděšené jejím pohledem.

Zaslechnuvši jednou hlas Bobrův za dveřmi, chopila se Alžběta jídelního nože a vyřítíla se za svým mužem. Byla spoutána a trvale vzata uzdravujícím se dětem.

Po dalším týdnu smrtelného strachu o děti, zuřivých výpadů a rdousících křečí, zemřela, uštvaná přízraky dětských mrtvolek, právě když vešly její děti z očištné koupele znovu v čekající náruč otcovu.

Bobr vyvolil ze dvou dotírajících citů raději radost nad životem dětí, jež se naléhavěji dožadovala jeho účasti, než žalost nad ztrátou družky života. Zvážil v krátké úvaze nevyzpytatelnost, jíž jsou zahaleny strohé skutky boží, a shledav, že přílišná úzkostlivost matčina již v minulosti byla dětem na škodu, poděkoval pokorně za její smrt

a podrobil se novému údělu. Aniž uvažoval o dosahu svého přesvědčení, věděl, že smrt Alžbětina byla nutností. Nepočítal s ní sice, ale kdyby nebyla přišla, bylo vše, co vybudoval za nemoci chlapců pro jejich budoucnost, odsouzeno k zániku.

Neboť Alžběta nemyslíla střízlivě. Její vzpoura proti světu byla nezdravá. Její láska byla slepá jako víra chudšů. Tak slepá, že neviděla zřejmost jednoduchých věcí, jako jest splatnost nemocničních účtů.

V

Ve vestibulu nemocnice dojednal Bobr do puntíku smlouvu s Valeriem Schottenkrautem, který se zavázal, že zaplatí vydání za nemoc Bobrů i jejich matky, angažovav Bobra i s jeho dětmi a Rajvaldovou pro své pojezdové varieté.

Vyskytla-li se vůbec nějaká neshoda, týkala se ovšem právě Rajvaldové, kterou se zdráhal zprvu Schottenkraut přijmouti, neshledav ji dosti variетní, co Bobr nemohl od ní upustiti. Bylť jednak vázán slibem, který jí dal za zprostředkování, jež sama podstoupila, jednak se sám bez ní nemohl obejít. Ač stará a bručivá, nahrazovala mu ženu svou bystrou a praktickou všudypřítomností, pohotovou aritmetikou své vypočítavosti a mladistvou chutí potýkati se za práva Bobrů, a tedy i svá.

A tak se Bobrovi podařilo, že dostal s dětmi sebe i Rajvaldovou do smlouvy za úhrnný plat tří set zlatých ročně k úplné stravě, oděvu a bytu.

Byl to peníz poměrně veliký, ale když Bobr oznámil úmluvu Rajvaldové, sjela ho, jak zákon káže, hned napoprvé a ještě v nemocniční předsíni Schottenkrautovi oznámila, že není vůbec spokojena.

Bobr dosud na štěstí smlouvu nepodepsal a Rajvaldová, objevivši v ní lhůtu deseti let, přikázala Rochovi, aby nepodepsal.

Schottenkraut se vytahoval a příšernou češtinou radil Bobrovi, aby se spěšně zřekl Rajvaldové, neboť prý bude pramenem trpkostí a šarvátek i počasně otravy celého cirku. Pospíchal, aby Bobrovi vysvětlil, že se Rajvaldová jen tak přiživuje a že spíše on sám mu na platu přidá, odřekne-li se jí dobrovolně nadobro.

Ale Rajvaldová vykřikovala pustě po předsíni veliká slova o tisícové ceně srostlých dvojčat a o kavalírštější konkurenci, která prý bude za Bobry platiti zlatem.

V té chvíli se Bobrovi rozbřesklo, mávl rukou proti posunčivé postavě Schottenkrautově, a umlčev ji uctivým úsměvem, moudře rozhodl, že nechá jednati Rajvaldovou.

Poplašený Schottenkraut pokrčil rameny, a vida nezbytí, dal se se stařenou do jednání.

Konečný výsledek byl pro Bobra ohromující. Rajvaldová sjednala smlouvu toliko na rok. Plat byl čtyřnásobný a byl spravedlivě vázán každou čtvrtinou na jednu hlavu čtyřlístku, z jehož svazku nemohl být nikdo propuštěn. Bobr v smlouvě figuroval správně jako otec a Rajvaldová jako pěstounka.

Schottenkraut měl tolik obchodní prozíravosti, aby přes zdání úplné porážky a kapitulace zachoval úsměv slušného pána, který je hotov pro pověst svého podniku přinést i nejtěžší finanční obětí. Řekl jen:

„Za tento jediný rok je nutno projeti celý svět, nemám-li býti úplně zničen.“

Ve skutečnosti však pomyslíl, že choval-li kdy naděje, že se stane boháčem záhy a bez rizika, nebyly nikdy tak oprávněné jako teď, na prahu slibného smluvního roku.

Jeho řemeslo nebylo tak lehké, jak se zdá. Odsouzen k věčnému tahu světem, musil dbáti, aby hověl mnoha různým vkusům, neboť každá země má jinou chuť. Ve střední Evropě stačil jeden černochoch, aby naplnil aspoň zpola stan náruživými ženami a poplašenými tvářemi bezúčinných mužů. Na pobřeží Evropy byl již černochoch bezcen-

ný. Jeho místo nastoupili jódlující Tyroláci, polykači ohně a vrhači mečů. V Anglii byla nejvíce ceněna tlustá miss, ve Francii vítězila srstnatá panna a v Německu zachraňoval kasu ocelový muž. Nebylo atrakce, jež by nebyla někde všední a všednosti někde strhující.

Choval-li však Schottenkraut zjev významnosti Bobrů, měl jistotu, že prorazí všude a vždy. Neboť oni mohli utěšiti i nepříčinlivé muže, zahanbované průbojnými černochoy, i ženy, rozhořčené vнадami tlusté miss a rafinovanostmi panny srstky. Bobrové byli prostě zlatý důl.

Podle toho se s nimi také jednalo. Už vjezd do cirku byl slavný a okázalý. Schottenkraut dal zapřáhnouti do čalounovaného vozu svou pýchu, klisnu Kleopatru a jejího syna Lucifera, na kozlík posadil lokaje v livreji a tak si přijel do nemocnice pro Bobry.

Vyšli v průvodu otce, Rajvaldové a doktora Retticha, jenž všecek vpravdě zářil, neboť všechny jeho touhy včetně rentgenologických snímků se splnily, takže pracoval teď na skvělé vědecké knize.

Schottenkraut naložil spěšně své bohatství a vjel s dvojčaty do bran cirku jako César s kořistí.

Vše bylo na nohou. Ač polovině ensemblů hrozil z rukou Bobrů osud propuštění, přece se všichni tísnili kolem nich jako živoucí důkaz jejich neodolatelnosti a přitažlivosti vskutku výjimečné. Příchod nové atrakce není v cirku více než nastoupení myčky ve velkém hotelu. Vjezd Bobrů však se rovnal zjevení. Krasojezdkyně, jež zpravidla omdlévaly nevolností, kdykoliv přibyla nová konkurence, rozplývaly se jako počestné matky, hladíce na uvítanou hlavičky svých nových druhů, a krotitelé šelem byli hotovi darovati své neoblomné srdce malým kamarádům.

Nejmladší členka uměleckého souboru, Schottenkrautova neteř Azvadé, jež přiváděla davy v úžas svými přemety na hrazdě, přišla sama k Bobrům a bez povýšenosti je vítala jako předurčená jejich partnerka.

Petr a Pavel, více však Roch Bobr, se z přivítání div nezjevili. Sta zářících tváří, červených i žlutých, mladých, starých, vrásčitých

i svěžích, orchestr hlasů výskavých i dojatých, sprcha úžasu, citu, šlehů a šklebů, pantomima pohledů, ohňostroj líčidel i vůně laciných pudrů a pomád – to vše neomamovalo a nedojímalo pouze děti, nýbrž i kozačku životem zběhlou, Rajvaldovou.

Pod neparfémovanou maskou komediantů cítil vnímavý nos Bobrův tíž živočišný pot, jež vdechoval po celý život ve stájích, a nelíčená bodrost otevřených cirkusáků chutnala mu peprněji než šafářův řev. Cítil, jak rychle se mu v srdci zavírá rána zbylá po smrti Alžbětině a jak celé jeho bytí dostává směr a smysl dávno horečně tušený a vymodlený.

Však také brzy našel své místo, spřáteliv se s koňmi, osly i velbloudy, ba dokonce i s ctihodnými slony, v jejichž stájích cítil silně až v hloubi srdce, že na kluzkém žebříku světa postoupil. Patře na své děti, jež se bezpečně batolily na dosah silných sloupů sloních tlap, měl dojem, že se procházejí útulným palácem, jehož živé sloupoví je teplejší a spolehlivější než ono mramorové borovanského zámku.

Ach, ano, Borovany, kde jste se svým dvorem, tak šedým a všedním i při vzpomínce! Kéž byste spatřily, co se děje s Bobry!

Sám krejčí Schottenkrautův vzal Rochovi míru, právě tak jako jeho hýčkaným synům, aby jim zhotovil potřebnou výbavu. Jak byl Roch Bobr radostně pohnut, když je spatřil po prvé v dlouhých černých kalhotách s bílou košilkou i límcem a v podvojném smokingu! Zdálo se mu, že to je tak docela v pořádku, včetně lakových střevíčků i bílých rukavic!

A přirozeně uznal také, že jinak nemůže být, když jim nasadili na hlavu vysoké buřinky.

DVA NEJMLADŠÍ GENTLEMANI SVĚTA

byl název toho převleku a celý cirkus snažil se velmi poctivě, aby naučil Petra i Pavla smekat buřinky a zamávat hůlčičkami, jež jim dali do rukou.

Snaha byla korunována naprostým úspěchem jen u Petra, co Pavel, věrný své hloubavé skepsi, poznával věc, jež mu nebyla po chuti, a proto ji konal jen z dobromyslnosti. Opačně Petrovi byla všechna přání Schottenkrautova pramenem rozkoše a radování, takže je splňoval se zápallem jako zamilovanou a kýženou hru. Schottenkraut to však posuzoval z hlediska cirkusového pedagoga jako ctižádost a poslušnost, i odměňoval Petra občas pamlsky, snaže se snad, aby tak Pavla aspoň lítostí pobídl k většímu a radostnějšímu výkonu. Poznáváje však se zármutkem, že Pavel nikterak nejeví zájmu o podniky, jež jeho bratrovi skýtaly štěstí, vymýšlel nová a nová čísla, domníváje se, že nějak přece Pavla chytne.

Dal na příklad dětem ušítí jezdecké obleky, jockeyské čapky a vysoké boty jen proto, aby v lehkém kočárku, taženém pštrosem, obměkčil Pavla k třímání opratí. Pavel skutečně z vrozené dobroty chvíli kočoval, ale jakmile ocenil význam této práce, vychutnav poměrně chudou škálu její užitečnosti, pustil zlatou stuhu ze své ruky, aniž byl ochoten znovu se k ní vrátit.

Zamysliv se nad nehybnou povahou chlapcovou, Schottenkraut, jako by se byl z rozpaků pomátl, pověřil Rajvaldovou nesnadným úkolem, aby naučila Pavla plésti punčochy; neboť koneckonců se musil prý něčím v cirku pochlubiti, aby bylo patrné, že není prost zájmu o život!

A hle – Rajvaldová slavila triumfy! Pavel uměl plésti punčochy tak záhy, že zahanbil Petra, jež zatím klaun bez úspěchu učil stříhati ušima. A co nadto. Pavel našel v pletení punčoch zalíbení tak vroucí a mocné, že pletl ještě za soumraku až do umdlení rukou.

A tehdy došlo k prvému veřejnému vystoupení. Schottenkraut se k němu odhodlal proto tak záhy, aby změřil sílu nové akvizice a mohutnost její přitažlivosti, než vypracuje podrobný plán pro celý rok.

Noviny oznámily tedy zázračné uzdravení srostlých sirotků a plakáty přinesly jich portrét v zápasnickém dresu a s rohovnickými

rukavicemi na ruku; neboť Schottenkraut pohnul jednoho ze svých klokanů, aby se dal dvakrát denně Bobry přemoci.

První představení předčilo i nejbujnější Schottenkrautovy představy úspěchu. Vetchý stan sotva pojal nedočkavé množství a stěžil odolal vlnám nadšení i potlesku, které se bez ustání valily z hlediště do manéže. A tu poznal Schottenkraut velmi jasně, že měla Rajvaldová naprostou pravdu, když při jednání o smlouvu prohlášovala, že honorář Bobrů nebude nikdy dosti vysoký. Také poznal, že kdyby i Bobrové nedovedli více než přijít na tři minuty do arény, stačil by jejich výkon naprosto, aby kdekoliv a kdykoli naplnil až po krk jeho vyhladovělou pokladnu.

Plných čtrnáct dní bylo varieté vyprodáno a Schottenkraut, objednav dvakrát větší stan, vydal se na cestu kolem světa s jistotou dosud neslýchanou. Jen stěžil se ovládal, aby svou radostí neživil přílišnou pýchu Rajvaldové, jediné osoby, které se bál. K dětem pak se choval s takovou něhou, že nebylo v cirku pamětníka tak prudkých citových výlevů Schottenkrautových.

Sama paní Schottenkrautová, krasojezdkyně na penzi, nebyla by našla ve své minulosti tak bouřlivých projevů jeho příchylnosti, ač se právem chlubila, že si ji vzal z lásky. Proto už jen ona, potlačivši trpkost šlechtným hnutím srdce pro sirá pacholata, stala se dětem druhou matkou, započavši s Rajvaldovou otevřený boj. Její šarlátový pracovní oděv i zástěra byly vždycky napěchovány fenyklovým těstem, jímž k smrti ráda kazila skvělý chrup Bobrů.

Ona také první našla cestu k Pavlovým dumám, takže potěšila svým úspěchem Valeria Schottenkrauta. Z nějaké zapomenuté přihrádky své složité bytosti lovila totiž občas drobtý pohádek, jež Pavel s nezřízeným rozkošnictvím přežvykoval k svému nekonečnému pletení punčoch.

Tak se stávalo, že příslib pohádky pohnul Pavla k mnohému odmítavému výkonu a že vůbec paní Schottenkrautová byla veličinou, s níž bylo lze a nutno počítati, kdykoliv Pavel vypovídal službu.

Petr, jenž arci nepotřeboval dráždidel ani lákavých slibů, měl podobnou slabost vůči krotiteli tygrů, jemuž patrně záviděl tu zubatou společnost, neboť velmi spokojeně napodobil velitelský řev krotitelův, kdykoliv tento vešel do manéže. A ovšem odkoukal i jeho rány násadcem; kdykoliv se mu dostal do ruky bičků, užíval Pavlova těla náhradou za tygra.

Přílišná živost bratrova obtěžovala sedavou mysl Pavlovu nemálo. Nemohl se smířiti s Petrovými sklony k nadprodukcí pohybů, činů a řečí, jež vesměs vnímal jako zbytečnou přítěž, jež by se ho neměla tak náročně dotýkati.

Bohužel bylo jen málo možností, aby dal průchod svému rozhořčenému přesvědčení, neboť Petrovo tělo podstatně zesílilo pohybem i věčnou chutí k jídlu, co jeho, živeno jsouc zamlklým trudem ducha, zůstávalo za bratrovým značně pozadu.

Petrovi nebylo proto za těžko, aby vzpěčující se tělo Pavlovo donutil postrkem nebo i pozdvižením k poslušnosti a k loajální součinnosti v konání. Ale i když ho nemohl donutiti, aby svou věc konal dobře a s chutí, měl dosti prostředků, aby ho znepokojoval vlastní kypící činností. K tomu přistupovala okolnost, že Petrovy činy se téměř vždycky kryly s přáním jeho okolí, co Pavel mohl spoléhat jen na přímluvu paní Schottenkrautové, když i Rajvaldová žehrala na jeho morousovitost.

Za takového rozvrstvení sil cítil Pavel bratra ovšem jako násilníka, z jehož rukou je mu přijímati křivdy a příkoří. Nicméně mu zachoval svou bratrskou lásku, učiniv ho před svým duchem zářným příkladem, jemuž se obdivujeme, i když ho můžeme následovat ani pochopit. Dovedl se šťastně i upřímně smáti, stříhal-li Petr ušima; spokojeně broukal, když bratr točil hůlkou; a mlčky poslechl, zakázal-li Petr se vši důstojností:

„Necháš toho!“

Všechna naučení bratrova přijímal bez námitek, jako rozkaz, jenž tlu-
močí přání všech, neboť se vždycky ukázalo, že jenom bratr má pravdu.

Ale naučil se obracet se s pochybnostmi a s bolestmi toliko k paní Schottenkrautové, jež dovedla vždycky pozdvihnouti svůj mnohotvárný ocelový hlas k účinné obraně svého chráněnce.

Bobrům bylo něco málo přes dva roky, když se těžkopádné těleso Schottenkrautova cirku pozdvihlo ze svých dosavadních základů, aby nastoupilo velkorysou cestu kolem světa.

KAPITOLA TŘETÍ

Evelyna

I

Na křídlech slávy šla pověst Bobrů od města k městu jako hrdinná zkazka.

Z Hradce vpadl Schottenkraut přímo do Vídně. Strhl ji na kolena a podařilo se mu udržeti ji tak, zcela fascinovanou, po celé čtyři neděle. Přeskočiv oblíbené stanice cirků, rozbil stan přímo na půdě Říma, kde hodlal v teple vyčkati jara, aby se pak se vší energií pustil na sever.

Ale jak zbytečno bylo hledati zájem! Města sama ho bombardovala žádostmi, aby přijel s cirkem do jejich zdí, takže dodržení plánu cesty kolem světa stalo se holou nemožností.

Ještě si neproklestil obléhaný cirkus svou triumfální cestu přes Alpy, když se rok sešel s novým rokem, a Schottenkraut sám nabídl Bobrům novou smlouvu, jíž je zavázal výhodně na patnáct let, umlčev Rajvaldovou stoupající odměnou.

V ruchu cest a poutí, v tanci představení, v teple vonných stájí a na výsluní něh rostli Bobři o závod se svou slávou, a částky vzrušeného dětství zvolna ulpívaly jako uzrálý pel v nenávratnu minulosti.

Když se ve zdraví dočkali patnácti let, byli již téměř hotoví muži. Ruka jejich vzpomínek nedosáhla již Borovan, jméno matky hmatala jen jako uschlý květ a mateřštinu jako nesnadnou povinnost k otci.

Jejich příslušnost pohltilo volání světa, davši jim aureolu tvorů nad lidmi, o nichž je těžko představit si, že se nezrodili ze zasnub tajemných živelů, nýbrž z lůna smrtelné ženy. Důvěrný styk s lidem celého světa, se zřízenými rozmanitých států a s něhou různorodé veřejnosti naplnil je jistotou a předčasnou zralostí, která byla přijímána jako nesporná.

Zejména soud Petrův platil u Schottenkrauta, který plnil slepě jeho panovačnou vůli. Řekl-li Petr, že chce s cirkem do Chicaga, jelo se bez ohledu na roční dobu, která je přece v cirku rozhodující. Umínil-li si těsně před představením, že napřed dohraje partii mariáše, musilo obecenstvo chtěj nechtěj čekat.

Pavel již dávno uvykl Petrově diktatuře, ale nepřijímal ji už z rukou svého hloupějšího bratra tak tiše a mírně jako za dětinských let. Od doby, kdy se mu zjevením abecedy otevřela široká brána nových radostí, byl méně povolný a zdráhal se ustoupiti. Dar čtení ho učinil náročným.

Z novin i z knih se dozvídal o možnostech lidí, kteří nebyli k nikomu připoutáni. Mohli nepozorováni proklouznouti kudykoli kamkoliv a skryti v davu stejnoznačných poznávat i myslit, co on, jako součást monstrózního sousoší, jež upoutá pozornost každého člověka, nemohl beztrestně ani na ulici.

Jako zjevení byl život každého detektivního hrdiny; odpověden jen sobě, nikým nebrzděn, konal každý člověk zázraky. Kdyby neměl Pavel zde, po své pravici, věčně se řehtajícího Petra – kde by už byl! Co by vše konal! Jak bohatě by naplnil svůj život!

Družný Petr ovšem nemohl bratra pochopiti. Zejména Pavlova věčná nespokojenost a těžkomyslnost ho naplňovala údivem. Vždyť bylo tak málo zapotřebí, aby byl život pravým rájem! S výjimkou tří hodin zábavného představení byl člověk naprostým pánem svého času. Vždycky bylo veselo, vždycky byla hojnost! Jak daleko sahala jeho paměť, nenudil se dosud Petr ani vteřinu. Naopak! Nezbyvalo mu nikdy času, aby vyčerpal všechny možnosti zábavy, hovoru, her a rozptýlení, které se mu na všech stranách nabízely jako přeplněné talíře vybraných jídel.

Chodil celý den z místa na místo a střídal dle svých možností všechny druhy styků jako rozvážný labužník, jenž střídá stravu, aby se mu nezprotivila.

„Pojď dál,“ pobízel Pavla, jakmile se nasytil stájí. „Půjdeme si porozprávět s Evelynou. Možná, že tam bude tlustá miss a poví nám nové anekdoty.“

Ale u Evelyny pobýli sotva půl hodiny, obešli postupně všechny členy cirku a skončili ve varietním baru, kde Petr obyčejně usedal ke kartám.

Pavel zatím rezignovaně třímal svou knížku, a vytrhován z četby ustavičnými dotazy i bujností společnosti, jež ho obklopovala, myslíval více na svůj spoutaný osud než na hrdiny, jejichž lákavá dobrodružství ho jen zraňovala.

Rozdílnost bratří hnětla nejvíce otce, jehož hlava zbělela sice v ustavičné radosti a v blahobytu opravdu nečekaném, přece však dosud nenašla ani stopy míru, jehož byla před zvěstováním dvojčat tak dlouho a trvale účastna.

Ještě po patnácti letech zdvíhal jeho duši neklid, živený strachem o budoucnost dětí. Jednou provždy určilo nenadálé těhotenství Alžbětino směr jeho užaslému duchu, jenž objevil z čista jasna svou nesmrtelnost a cenu v pokračování svých dětí. I zamýšlel se těžce nad nespoutaností povah, již viděl vystupovati nad hlavami hochů jako dusné záření vzájemné cizoty. Radíval se s Rajvaldovou, jak hochy usměrnit, aby se jejich bytosti na některé životní křižovatce nerozjely katastrofálně po protichůdných kolejích.

Ale Rajvaldová, jež věřila v moc dobrého bydla, zpychnuvši blahobytem a tíhou svého slova, odbývala Rocha posměšnou otázkou, nemá-li dosti na svém přítomném štěstí a nechce-li snad od dětí jednotu ještě těsnější, aby na příklad srostla i jejich rozdílná srdce.

Tím více však jitřila jeho chmurná tušení, jež čerpal Roch po paměti ze zapomenuté studny neovladatelných zásad Alžbětiných; tyto nyní totiž – zdálo se mu – přetékały kvapem v sám základ Pavlův.

Často k hochovi přistupoval, a udiven jsa záhadným výrazem tváře, tak nevýslovně podobné jeho mrtvé družce, tázal se ho, na co právě myslí, jsa přesvědčen, že určitě na matku.

Ale v té chvíli se tvář Pavlova prodloužila, svíčky očí zhasly a hochova duše, utíkajíc před otcem, skryla se lstivě:

„Nemyslím na nic...“

„Jsi celá máma!“ divil se mu otec do tváře, a otevřev tak znovu Pavlovy oči, dodal s výčitkou:

„Byla také samé tajemství a samá vzpoura.“

Hoch usoudiv, že se matka protivila otci, jemuž byl Petr mnohem bližší, zamiloval si naráz přelud matčin, a pomínuv otce, vyptával se po večerech Rajvaldové na historii své rodičky. Netušíc dosah svého podnikání, vyprávěla Rajvaldová s mlsnou chutí stařen všechny příhody, o nichž věděla, a nesmlčela ani matčina zápasu o děti, jež bláhově světu odpírala.

S přísností vlastní dospívajícím hochům rozpoznal však Pavel v otci chamtivce, který chtěl své ženě uzmouti děti, aby je zpeněžil. Tento soud se mu zakousl hluboko v srdci jako pijavka vždycky žíznivá. I živil jej příčinně myšlenkami, jichž krutost vůči otci byla úměrná obrazivosti dítěte, které nastupuje dráždivou cestu k mužnosti.

Posléze nedovedl svůj odpor k otci utajiti. Kdykoli si měl vyřídit nějaký spor s bratrem, obracel se nesmyslně proti otci, jako by byl za Petrovy hříchy odpověden.

Otce to bolelo nesnesitelně, propukal v něhyplné záchvaty proseb, a snaže se, aby oba syny usmířil, tím více je dráždil a popouzel.

Petr se sice jen nemírně smál a spatřoval i v otcově poníženém bolu kus pastvy pro svou lačnou radostnost, přece však tím hlouběji postavil bratra, jehož nedostatek družnosti postihoval i otce.

Teprve když bolavý a uslzený Bobr spočinul svou tváří na líci Pavlově, cítil hoch dosah svého přehmatu. Jakmile otec zmizel z do-slechu, Pavel se obracel znovu k Petrovi, aby ho káral a zahanbil.

Ale v této příčině byl Petr těžce zranitelný. Pavel byl nucen své projevy stupňovati, aby úplně nezanikly v bratrově smíchu, a tak se stalo, že dospěl k virtuozitě, jež hraničila až s obludností. Měl podivuhodný sklon k sebemučení, i použil každého výstupu s bratrem k bezohlednému posmívání se sobě i jemu jako nerozlučnému celku. Snad chtěl, aby jeho domluvy nabyly nestranné a neosobní síly svědomí.

„Vidíš, jak mučíš otce,“ káral rozhořčeně Petra. „Ty, taková směšná čtyřnohá bestie, která neví, má-li poslouchati hlavu Petrovu, či Pavlovu! Proto, že jedna tvá půlka chce hrát v karty, zabil bys tu druhou vlastní rukou, sebevrahu!“

„Bud' bez starosti,“ smál se Petr nezdolně. „Ta moje půlka by tvou přežila! – Ostatně, proč mluvíš o smrti? Nechci ji pro sebe ani pro tebe! Pojd' raději k Evelyně, rozveselí nás!“

A Petr, nečekaje Pavlovy odpovědi, vlekl ho k veselé Evelyně, u níž byl v poslední době jako doma.

„Co tě stále táhne k té dryáčnici?“ zlobil se Pavel po cestě. „Je mi už protivná svými řečmi.“

„Je veselá!“ pochvaloval si Petr. „A jestli potřebuješ bližší vysvětlení, jsi patrně slepý i hluchý zároveň!“

Pavel nebyl hluchý ani slepý a vysvětlení nepotřeboval. Naopak. V této věci bratrovi rozuměl a jenom z ostychu anebo z farizejství se ho nevědomě vyptával na Evelyniny přednosti.

Z týchž důvodů vynímal z kapsy knihu, kdykoli se dala Evelyny s Petrem do hovoru. Nečetl. Poslouchal bujarý, rozevlátý hlas, jehož chmýrnaté záhyby ho mrazivě šimraly, kdykoli se ujala otěží smíchu. Nemaje ani potuchy, co jest hřích, cítil z dužinatých Evelyniných smíchů velmi jasně, co je nestydatost.

Co se však Pavel chvěl nad jejími smíchy nevysvětlitelným odpoem, pojímal Petr onu neuchopitelnou a nehmatnou nestoudnost jako božský dar, propůjčený ženám pro muže. V tom smyslu byl zasvěcen do základů života svým starším přítelem, krotitelem lvů, a nevěda více, šel poslušně za pudem, kam ho vedl i zkušený Evelynin hlas. –

„Co děláš, Evelyno?“ zeptal se hlučně, usedaje s Pavlem proti otomanu, na němž ležela v ležérním nedostatku šatu půvabná, zlatovlasá jezdka.

„Ležím,“ řekla přikládajíc ruku Petrovu k své šíji, „ležím, nudím se a prahnu po radostech. Žádná však nepřichází.“

„Pečení holubi nelítají do úst?“ ptal se Petr.

„Nelítají... nelítají,“ odušila.

Její hlas zněl unyle a Pavla přešel mráz; spěšně vytahoval z kabátu knížku.

„Ale i kdyby lítali,“ pokračovala Evelynyna, vězníc ve svých rukou pěst Petrovu, „netoužím po nich, jsou-li pečení.“

„Co pravíš?“ pátral Petr po smyslu té věty.

„Ach nic, nerozumíš-li,“ mávla Evelynyna rukou.

„Co je s tebou, Evelynyno?“

„Ech, co by bylo!“

Spolkl rychle slinu. „Řekni, co myslíš!“

Evelynyna mlčela.

Pojednou však stiskla pěst Petrovu tak silně, že povyskočil:

„Chci syrové! Surové!“ šeptala náruživě.

„Ach tak!“ zamumlal Petr, nechápaje dobře. „Podobáš se zálibami Fererovým lvcím.“

„Sama je upeču, sama!“ slibovala a dotírajíc na Petra netrpělivě, vmetla jeho ruku do svého klína.

„Dej pozor, ať mnou necloumáš!“ ozval se nedůtklivě Pavel, otřesený tím pohybem spíše na duši. „Pojď, Petře, musíme k večeři!“

„Dej nyní pokoj!“ bránil se bratr, všecek se ztrácející v sametovém pohledu jezdkyně.

„Čti, hochu,“ prohodila Evelynyna nepřítomně.

„Jdu k večeři!“ stál Pavel pevně na svém a vstávaje, odnášel Evelynně milence.

II

Ale Petrova dychtivost rostla den ze dne. Nesčetněkráté byv bratrem oloupen o kýžené nahlédnutí v tajemný svět zralých a odnášen téměř denně od samého prahu nastraženého těla pokušitelčina,

střádal v sobě hořkost a vědomí křivdy, jež se musely konečně provaliti. Krotitel lvů Ferer, jeho našeptavač, rozněcoval pro své vlastní potěšení beztak již mocně dýmající plamen, který zachvacoval celé bytí jinochovo.

„Co se ptáš Pavla, smíš-li čili nic. Bráníš snad jemu, aby nečinil totéž? Máš-li již, u všech všudy, takové štěstí, že nemusíš přemáhati ženu, jeho přece lehce donutíš, aby se nevzpíral a tobě nepřekážel. Nejsi silnější? Bude-li se protiviti, chraň své dobré právo třeba ranou!“

Petr však o tom nedovedl s bratrem hovořiti. Ne stud, ale žárlivost mu v tom bránila. Bylo mu zatěžko, aby Pavlovi vyzradil i jen svůj plán, ba dokonce úmysl, neboť je před světem zarytě střežil. A jestliže se dal často již poměrně snadno bratrem odvrátiti od uchvácení své dobytelsky, stalo se tak z valné části díky sobeckému strachu, jenž bohatci radí, aby neukazoval před chudým bezzemkem navršený měšec.

Ostatně naň doléhala tak mocná žádostivost teprve v Evelynině přítomnosti, takže v jasu a ruchu ostatního dne se mu protivilo, aby o tom s Pavlem hovořil. Kdykoli ho však Ferer šeptem podněcoval, cítil, že není už tuze daleko ta chvíle, jež se neohlíží po ničem a po nikom, a těšil se na ni nedočkavě.

Ale nenadál se, že ji i Pavel předvidá. Aspoň se zdálo, že ji chce předejít, neboť jednoho večera, když se Petr chystal k návštěvě, Pavel se překvapeně tázal, kam chce jíti.

„K Evelyně přece!“ připomenul Petr se smíchem. „Copak spíš, že nevíš ani, že už je večer?“

„Co má večer společného s Evelynou?“

„Chodíváme k ní, zdá se, každého večera.“

„Pak tě prosím, abys učinil dnes výjimku. Nechci.“

„Nechceš? – Ale já tam musím!“ trval Petr na svém a po chvíli dodal rozhodně:

„Jdu.“

„Dobře, dobře. Jdi sám. Já dnes zůstanu doma,“ děl Pavel odhodlaně, bledna rychle v tváři a chápaje se rukou křečovitě postele.

„Šílíš?“ zeptal se Petr posupně. Ani mu na mysl nepřišlo, že by se bratr protivil.

Pavel mlčel a zpříma hleděl Petrovi do očí. Jeho ústa byla semknuta v úzkou, bledou přímku, která popouzela Petra k násilí.

„Dobře si rozmysli, co podnikneš!“ křičel panovačně na Pavla. „Neboť se zdá, že co začíná, nebude žert. Jsi přesvědčen, že jsi na světě sám, nebo jsme k sobě přírodou svázáni? – Přepínáš, ale myslím, že je k tomu právě vhodný čas, neboť poznáš aspoň, že se musíme dohodnouti. Z nás dvou však, brachu, to nejsem dnes já, který by se dal zastaviti. Musíš ustoupit ty – ledaže bys opravdu chtěl, abych se utrhl.“

Petr se na chvíli odmlčel, ale ihned dodal změněným hlasem:

„Povol! Nebo uvidíš, je-li mi do žertu!“

Pavel ani brvou nehnul, jen lože se držel křečovitěji. S temnou bázní očekával, co se bude dít, nemaje pochybností, že je vyloučeno, aby se vzdal.

Tu pocítil bolest v pravé části hrudi; jeho bratr činil pokus vléci ho s sebou. Tah ve spoji byl pomalý, opatrný, nicméně dával tušit pevné odhodlání.

Nevěda, nakolik má Petr odvahy a rozumu, Pavel byl jat hrůzou z možného neštěstí a vykřikl znenadání o pomoc.

Petr ustal v tahu a – sám neví proč – ucpává svou rukou bratrova ústa:

„Pomoc! Pomoc!“ křičí však dále Pavel a skučí jako probodený pes.

Vběhl Schottenkraut zsinalý a němý jako zed'. Za ním Ferer, jenž nebyl jistě daleko.

„Co se děje?“ vyrazí konečně Schottenkraut. „Co se stalo?“
Nedostává však odpovědi.

Napjatě stojí Bobrové proti sobě, hroužíce se v dusné mlčení.

Schottenkraut je zasypává starostlivě dotazy a Ferer se pošklíbuj. Ví, o co jde.

„Ať vám to poví!“ volá posléze Pavel, oddychuje temně a nepřátelsky. „Ať vám to poví!“

„Jak bych nepověděl!“ křičí Petr, a ztrativ vládu nad slovy, dodává: „Brání mi... brání mi, abych ji... Brání!“

A nevěda, jak nazvat to nepopsatelné, co ještě nezkusil, dopřává Schottenkrautovi, aby se domyslíl.

Starý cirkusák pokyvuje chápatě hlavou.

„Je to mé právo, či není?“ bouří Petr. „Jen mi to povězte: je to mé právo?“

Schottenkraut, jako by byl právě jen o tom přemýšlel, prohlašuje bez váhání:

„Je to tvé právo. O tom není pochyby. Zajisté, Petře! Ale – víš, Petře –“

A tu upadl do těžkých rozpaků. Jeho tvář pojednou tak zesmutněla, že i jeho šedivá principálská kštica vyhlížela nad ní vesele. Celá minulost mu ve chvíli proletěla hlavou, jako dlouhý, předlouhý, neútěšný film, jehož konec měli zachránit, ba spasit jenom Bobrové.

Vidí sebe sama v chudé záři včerejšků:

Bleší cirkus – úpadek – opičí divadlo.

Zase úpadek – a bída.

Krotitelem bez školy a od píky.

Librou vlastního ramene zaplacený život.

A zase bleší cirkus – pak panoptikum a krcálek s třemi ubohými kobyly – – tak příliš mnoho dlouhé nejistoty – až konečně přišli Bobři...

A nyní – není-li to sám jeho osud, tito dva bledí, zjezení bratři, mezi něž vstoupilo záludné pohlaví?

Jejich sláva se rozskočí jako zlaté jablko pod úderem zákeřné sekery, hoši zajdou, jeden žízni, druhý šílenstvím – neboť není snad léku, jenž by shodně prospěl oběma.

S úzkostí patří Schottenkraut na Bobry. Strašné je na ně podívání! Pavel svírá pelest postele tak zběsile, že jeho ruka zbělela jak sníh. Petrovy oči pak vrhají na bratra blesky zdrcující a neuhasitelné zloby, neboť – chápe Schottenkraut – jeho hněv je svatý.

A ke všemu tomu trápení přistupuje okolnost, že Schottenkraut již dávno zadal srdce Petrovo sám. Neboť – proč nesvázat Bobry s církevní smlouvou manželskou, jež je přese vše silnější než obchodní? Azydadé jest jen o tři roky Bobrů starší, je půvabná, je příští dědičkou cirku. Až okusí pochybné rozkoše lásky, až svleče ze svých snů šat ideálů, nahlédne nutnost moudrého manželství, poznavši hořkost milostných pověr!

A Bobrové jsou a budou ještě bohatí...

Nicméně nyní je třeba povoliti a dopřáti Petrovi, aby se vybouřil.

„Rozuměj mi, Petře,“ vrhá se Schottenkraut do živlu, snaže se zachrániti, co jen možno. „Tvoje pře je jasná a stane se tvá vůle. Sám tě prosím, abys mi tento slib připomněl, kdybych se tvářil, že jsem pozapomněl. Ale nahlédni laskavě, že tvé přirozené přání je poněkud nové pro tvého bratra. Co tobě se zdá přicházeti až příliš pozdě, je pro něho nečekaným překvapením. Uvaž Pavlovu tichou a nepodnikavou mysl i bude ti jasno, že je trpělivost matka moudrosti. Ty pak, Pavle – co jen tobě rychle říci, abys pochopil?“

„Není třeba! Není třeba!“ křičel Pavel, uražený Schottenkrautovým stanoviskem. „Petrovi nepomůže trpělivost, neboť v tomhle bodě hodlám zůstat neoblomným.“

„Slyšíte ho?“ žaloval výhrůžně Petr. „A s tímto člověkem na těle mne matka porodila! – Pust’!“

V té chvíli se Petr mocně napřel, jsa patrně odhodlán ke všemu. Ale Pavel již zděšený se pustil postele.

Oba se dali do zápolení, po prvé ve svém životě.

Schottenkraut dal všanc svou šedivou hlavu, a vystavuje se ranám z obou stran, setrval obětavě v průsečíku sil až do úplného vyčerpání bratří.

III

Starý Bobr se dozvěděl o příhodě od Ferera. Byla to pro něho opravdová rána, ale za živý svět by ho byl nikdo nedonutil, aby převzal úkol zprostředkovatele mezi syny.

„Já?“ tázal se poděšeně útočícího Schottenkrauta. „Co já jim mám říci? Což jsem tolik moudrý, abych rozřešil tak nesnadnou věc? Co jsou na světě, myslím jen o jejich povahách – a tento spor jsem v básni očekával ode dne, kdy jsem poznal jejich naprostou rozdílnost. Petr chtěl již od dětství všechno mít a hmatat, a spatřil-li co, neustal v křiku a pláči, dokud věc nemohl zvážit v ruce – A Pavel zůstal také, jaký byl. Sotva pohlédl na věc, věděl, co v ní jest. Nemusil jako Petr roztloukat chrastítka, aby věděl, že jsou v něm kamínky! Sázím hlavu, že se teď nevzpírá jen bratrově žádosti, ale oceňuje i jakost jeho milenky! Nevěřím, že se mu hnusí láska, ale její druh – vždyť je mladý a cudný! – Ale právě proto mne k němu neposílejte, neboť nesvedu, aby se mi hlas před ním nechvěl pohnutím.“

Schottenkraut drmolil fráze o otcovství a odpovědnosti, která prý Bobrovi přísluší, ale předem jist neúspěchem utekl se ke své ženě.

Los, který jí z rukou Erotových v životě připadl, opravňoval všechny Schottenkrautovy naděje, neboť než našla klidné stáří v jeho cirku, paní Schottenkrautová prošla s pochodní svého srdce vítězně katakombami nejtemnější pohlavnosti.

I stalo se, že téhož večera, co se bratři utkali, stanula paní Schottenkrautová nad jejich ložem, a lehce se dotknuvši Pavlova ramene, probudila ho a vyvádla ke krátké disputaci.

Co Petr, věren zvyku, hlučně spal, z dřímoty vytržený snílek Pavel otevřel snadno již čekající oči a tiše, pozorně poslouchal hlas té, jež mu od dětství nosila ve svých pohádkách štěstí:

„Slyšela jsem, hochu, o vaší rvačce. Nu, cožpak o to! Nebylo to naposled. Nejdou sice sama, poslal mne můj tatrman, poněvadž se tě bojí a já mám k tobě nejbližší. Ale byla bych i sama k tobě přišla,

poněvadž věc, o kterou ses s bratrem tahal, není jen tak moucha na pekáči. Tobě to snad bude k smíchu, poněvadž nic nevíš – ostatně máš nějak chladnou povahu. Ale musíš mi věřit: Petr je v právu!“

„I vy!“ zhrozil se Pavel. „Ale co jsem mu udělal?!“

„Kdo ti říká, žes mu něco udělal! Právě žes neudělal. Měls mu vyhovět!“

„Ach,“ vzdychl Pavel. „Den co den od svých šišlavých let mu vyhovuji... Ale dnes? Co vy víte!“

„Vím všechno, můj hochu, vím více než ty – proto jsem přišla! Tvůj bratr má prostě roupy a chce ženu, toť vše!“

„A víte vy, co s ní tropí?“ vyhrkl Pavel teď již pobouřeně.

Schottenkrautová se nemohla odřící smíchu.

„Jak bych nevěděla, chlapče! – Ale co z toho? – Patrně ji trochu cuchal... Co máš proti tomu?“

„Přící se mi pohled na jejich kousky! Jsou tak blbí, nevidí a neslyší. Petr se hrabe v jejím mase a ona skučí. Bývá mi špatně. Trhá z ní šat a – ona ho kouše – Je trýzeň být s nimi!“

„Ach hochu, hochu! Dráždí tě jejich miliskování, nemyslíš?“

„Co by mne dráždilo! Je to hnusné a k ničemu. Proč se to vlastně dělá?“

„Proč se to dělá...“ zamyslíla se Schottenkrautová, a nemohouc uvěřit, že je Pavel při své duševní zdatnosti opravdu ještě stoprocentní panic, zeptala se:

„Což tě nic nenapadne, když tak Evelynu skučí? Necítíš, že se ti něčeho nedostává, nebo že by sis přál také – trochu blíž ji poznat?“

„Jediné, co bych rád věděl je, co z toho všeho oba vlastně mají.“

„Nyní chápu,“ řekla Schottenkrautová vzrušeně „proč jsi se odpoledne tak nejapně choval. Jsi ještě dítě, ale poněvadž jsi dosti letitý, je přece třeba, abych tě z pláněte přeroubovala na muže. Škoda, že nejsem o dvacet let mladší, neboť tu bych tak učinila skutkem beze slov, a ne tak fušersky, jak to činí Evelynu s Petrem. Tedy, Pavle, vezmi rozum do hrsti: což nás nosí opravdu čáp nebo vrána?“

„Nesmysl!“ usmál se Pavel povýšeně. „Což jsem neviděl roditi lvici a zebrou?“

„Tak vidíš! A jak myslíš, že se dostalo hříbě do zebry? Přece je nespokla...“

Pavel se znovu usmál.

„Vím, že se v ní vyvinulo. Jsou o tom knihy.“

„Ale z čeho se vyvinulo?“

„Můj bože, jako u slepice, jenže v zebře zůstává vejce až do vývinu, co slepice své dítě teprv vysedí.“

„A myslíš,“ tázala se Schottenkrautová, „že se z každého vejce líhne mládě?“

„Ovšem!“

„Chyba lávky!“ zajásala. „Zde jsme doma. Ale kams dal oči? Což jsi nevyrost v klecích a stájích, hochu? Neviděls Lucifera stoupati na Stellu? Co to činil? Jakého nástroje užíval?“

„Ach, dejte mi pokoj s hrami zvířat,“ šeptl rozechvěně.

„Pravdu díš! Hrami... A touto hrou teprv oplodnil Lucifer Stellu, i z té hry je hříbě Potentilla. Však nemá nadarmo bílou skvrnu na čele jako Lucifer – to tě snad mohlo zajímat?“

Pavel si v tu chvíli velmi jasně vzpomněl, jak to tehdy s Luciferem a Stellou bylo.

Leželi s cirkem právě v Berlíně. Jednoho jitra vyvedli Stellu do manéže. Byla celá změněná a co chvíli řehtala.

Brzy za ní přivedli Lucifera. Byl nezvykle vypraven. Na předních nohou měl kopyta ovázaná pytlovinou a vedli ho obřadně čtyři muži. Byl vždycky svéhlavý a i tehdy se jim zdráhal, jakmile však spatřil Stellu, hned pospíchal k ní.

Ještě chvíli ho zdržovali a zatím jeho tělo doznalo neobyčejné přeměny. Pavel se pamatuje, jak velice se divil této změně, která ho až děsila svým úžasným rozsahem.

Pak již byla všecka námaha mužů marná. Pustili Lucifera a ten – ach ano, tomu se tedy říká oplodnit! Celý cirkus se tehdy přišel podívat.

Všichni měli znamenitou náladu, všem zářily oči. Mnoho se nemluvalo, ani smíchu moc nebylo. Jen velmi tiché, vzrušené uspokojení.

Lucifer dostal po obřadě pochvalu, nejen od Stelly.

„Bravo!“ volaly jezdkyně.

„Viděls?“ vyčítala Evelyňa Fererovi.

To vše Pavel nyní oceňuje jinak, neboť z té chvíle vzešla tedy Potentilla, nejrozkošnější hříbě cirků. Není pochyby, že ta chvíle byla požehnaná! –

Schottenkrautová však přerušila Pavlovo vzpomínání:

„Všiml sis těch čtyř štolbů? Co měli práce, aby Lucifera udrželi!“

Pavel nezřetelně přikývl.

„Vidíš, hochu, jako oni ses tahal dneska s Petrem. Na chlup stejně. Bylo to právě tak pošetilé a marné; jen na chvíli ho zdržel, zítra bude znovu větřit!“

Pavel nemohl nic namítati, věděl to sám.

„Co ho tak k Evelyňě pudí?“ ptal se zoufale.

„Můj bože, totéž co Lucifera ke Stelle. Sám říkáš pudí, tedy je to pud. Slyš, to tě čeká co nevidět: Aniž víš, chceš zanechat po sobě památku, něco tě pudí, abys zachoval svůj druh, abys trhliny světa zaplnil též něčím sobě podobným. Je to bez odporu to nejsilnější, co v nás je. Kdyby ti někdo bránil, až dospěješ, abys svůj rod množil a uchovával, staneš se rovněž zběsilým a zlým. To je přirozené – ostatně příroda byla tak chytrá, že plnění povinnosti tvorstva ke světu spojila s takovým bohatstvím radosti a s takovou přemírou uspokojení, že jakmile se člověk jednou podrobí, neváhá po druhé. Takový je zákon.“

„To znamená tedy, že bude mít Evelyňa děti?“ zeptal se z čista jasna udivený Pavel.

„I jdi! Vždyť spolu ještě nic neměli!“ přela se Schottenkrautová. „Ale i kdyby – nemusí mít přece hned děti! V tom je právě háček, my ženské jsme plevel! Chce se nám modlit v náručí mužově se zhrouteným srdcem za nové pokolení, ale jakmile jsme utěšeny – nechce

se nám rodit! Klameme přírodu, jen slibujeme. Sliby jsou lehké, příjemné – a život nás v tom jen podporuje: nepotřebuje tolik našich exemplářů! Mezi sebe a muže proto klademe zmar hmoty a lžeme si, že skutečně sloužíme jen pudu. Náš mozek je tak zaslepený rozkošnou odměnou, že tomu věří a rozčiluje se, jestliže nám někdo v milování brání. Z pudu zbyla jen jeho odměna a – neovladatelnost, zuřivost, nenasytlost, urážlivost. A to je právě strašné na celé věci! – Joch, Pavle, viděla jsem tuze mnoho v životě! Člověk posedlý tvůrčí touhou je jako požár, jako povodeň, ne – není vůbec srovnatelný! Ta vašeň je hotova pohltiti vše, zabíjet, pálit, zničit co je v cestě! Ta vašeň ohlodává svět nemocemi i zločiny, a přece jí nikdo nevymýtí, nezmuže. Je nepřemožitelná. Dovede zemřít jen se svým nositelem.“

Zapadlé matné oči paní Schottenkrautové povystoupily a ožily. Zkušený pohled jejich zahořel vroucně a skláněl se pokorně před vzpomínkou na nejsilnější chvíle života.

Posléze se ztratil v očích Pavlových.

„Ano,“ řekla po chvíli. „To jsem ti musila říci, abys věděl, jak citelně jsi Petra zranil, ani nevěda. Nepochybuji, že mi věříš. Nezapomeň však, že bude Petr schopen každého činu, nedojde-li svého.“

Pavel mlčel. Neměl paní Schottenkrautové co říci. Byl udivený, zahanbený, neklidný. Tedy byla to pravda, co tušil již tak dávno. Vždyť přece i jeho mrazil nepopsatelně Evelynin nestydatý smích.

Volalo to na něho úrodné pole?

Maně se ohlédl po svém spícím bratru, neslyší-li jeho myšlenek. Ten by ho zkrotil!

Až se otrásl.

IV

Ráno spal dlouho. Když otevřel oči, překvapil Petrův upřený pohled na svém obličejí.

Nebylo možno uhodnouti, co to asi znamená.

Pak se oba mlčky oblékali, vyhovující si jako každý jiný den. Ale oblékání bez hovoru je zdlouhavá věc. Poněvadž nebylo dost dobře možno, aby se jich mlčení ještě protáhlo, nemělo-li se státi trvalým, otázal se Pavel, bude-li dnes zkouška.

Petr se chytil otázky dosti dychtivě: „Zkouška? Jaká?“

„Myslíš jsem Ferera.“

„Ach, kdepak se lvy! K těm já již nejdu! Nevím, proč starý tak tuze rád hází cizími životy – ale víš co, Pavle? Pojd'me před snídání k Evelyně!“

„My – myslíš?“ udivil se Pavel.

„Pojd', člověče, pojd', to se rozumí! No – což ty se na mne opravdu hněváš?“

„Ale jdi, blázne,“ smál se shovívavě Pavel. „Ty mi nerozumíš! Co bych se hněval...“

„Pojd' tedy!“ –

Petrovo očekávání se splnilo. Evelynina dosud ležela. Její prádlo se válelo v nepořádku na zemi, přes židli visel průsvitný župan.

„Že neuhádneš,“ vítala Evelynina bouřlivě Petra, „že neuhádneš, o čem se mi zdálo?“

„Pověz! Opravdu, neuhodnu!“

„Ach,“ lhala Evelynina pohotově, „přišels ke mně ve snu právě takhle ráno...“

„To je všechno?“

„Ach kdež! Tak pojd' přece ke mně!“

Bratři usedli u postele.

Evelynina chňapla po Petrově ruce a zmizela s ní pod pokrývkou.

„Je u tebe teplo,“ divil se Petr.

„Ó, je ještě tepleji,“ zpívala a strhovala k sobě Petra nezadržitelně.

Pavel usoudil, že je na čase, aby zavřel oči.

„Dítě moje,“ obrátila se k němu Evelynina bojácně, „nepřekážej nám, neboť opravdu za to nemůžeme, budeš-li ted' trpět nepohodlím!“

V té chvíli se na ni snesl již Petr, dopraviv přes ni půlkruhem Pavla, jenž jí spočinul jako studený meteor po pravici, byv vmeten svým obličejem do jejího podpaží.

Jen stěží popadal drobty dechu. Milenci na něho úplně zapoměli. Evelynina paže, objímajíc hlavu Petrovu, dusila jeho nemilosrdně ve svém znojném podpaží. Cítil nespoutanou živočišnost jejího těla, dusnou prudkost stisku a přilnutí. Jejich bouře jím cloumala jako skořápkou. Cítil křečovitě jejich objetí, jež unikajíc z těl sdílelo své záchvěvy chladnému zajatci. Jich hltavé vzdechy a vzlyky jím procházely přesně jako cizí přání telefonním drátem.

Trpělivě čekal, až dozní jejich boj: byl zaujat prudkostí této strující chvíle, jež byla s to, aby v milencích úplně potlačila vědomí jeho přítomnosti.

„Ach uf!“ vzdychla konečně Evelynina, vracejíc se zpocena do života.

„Jak jste těžcí – oba!“ zahubovala. „Vstávejme!“

Pavel se obezřetně vyhýbal Petrovu pohledu, ten však byl pevný a jistý.

Celý den musili pak poslouchati různé narážky, neboť Evelynina své dobrodružství ihned rozhlásila. Vyhrála totiž sázku nad svou kolegyní Lotkou, jejíž fádňní kouzlo Petra dost nevábilo. I Rajvaldová a Schottenkrautová si dovolily skryté poznámky, kdežto principál jen mlčky a láskyplně chválil moudrost svornosti a shody bratrské.

Zato Ferer, který si dovedl život zaříditi tak, aby se mohl vždycky nějak rozčilovat, nyní, když se dosyta potěšil Petrovým dobytélstvím, vyčítal Evelyně, že ho zradila, a Petrovi, že si bezpochyby neuvědomil, kam až smí jít.

Byla z toho posléze aféra, kterou ukončila Evelynina teprve prohlášením, že nikdy již Fererovi některých závazků nepřipomene ani nových nepřisoudí.

„Dobře!“ vykřikoval Ferer úmluvu. „Celý cirkus mi je tedy nyní svědkem, že z minulosti od mé maličkosti nic živého již nečekáš!“

„Ha, jak jsi chytrý!“ prskala Evelyn. „I bez svědků všichni víme, že by to byla bláhovost! Přeceňuješ se, kostro! Nech mrtvé spát!“

A Ferer se skutečně odmlčel.

Ale Petrovy návštěvy v Evelynině loži byly den ze dne častější. Šel docela ve své bezohlednosti tak daleko, že Pavla nutil, aby s ním u Evelyny denně přenocoval.

Tyto noci byly Pavlovi pramenem utrpení. Žádné z nich ani oka nezavřel, věčně komandován nebo tísněn do nemožných poloh, žádostivě očekával příchodu jitra. Evelyny byla vynalézavá až k obłudnosti, každé její objetí bylo novým objevem. Zřejmě ovládla svým uměním Petra do té míry, že ji vnímal prostě jako svého dobrého démona, z jehož vedení není vůbec odvolání.

Proto se stávalo, že v jejích pokřivených sestavách přicházelo i tělo Pavlovo povážlivě v úvahu. Dlouho se Pavlovi zdálo, že znamená jen nevítanou překážku. Jedné noci však zjistil nad všechnu pochybnost, že Evelyny usiluje i o jeho přízeň.

Či chtěla snad, spěchajíc střelhibitě za Petrem povzbudit opožděné své dychtění souběžným násobkem nového svodu?

S politováním poznával, že ho znepokojila. Proklínal porušitelnost své čistoty a teroristické násilí mechanického pudu, konané na něm skrze ruce nestoudné a vilné. Jak je možno, že se tělo člověkovy s tímto násilím smíruje, i když jeho vůle, rozum a zásady odporují?

„Pust', Evelyny!“ zvolal, když ho pokoušela dále.

Petr si jeho zvolání ani nevšiml, zato Evelyny v svém svodu ihned ustala. Bylo zřejmo, že ho chtěla tajně odškodniti, a když poznala, že po tom netouží a že ho k sobě nijak nepřipoutá, vyhnula se obratem možné roztržce s Petrem.

Pavel usilovně uvažoval, proč jí tak záleží na jeho tajné spokojenosti, ale pravé příčiny se nedomyslel. Teprve po třech měsících nespoutaného Petrova poměru a za okolností krajně trapných svitlo celému cirku – jen Petrovi ne. Evelyny totiž rozšířila pochybné tvrzení, že je těhotná, a ujišťovala, netázána, že se bude vdávat.

Zbytečně často se holedbala Petrovými sliby a počínala si, jako by už opravdu stála před oltářem. Jednoho večera po odpoledním představení se jí Schottenkraut konečně energicky otázal, chce-li jezdit lépe než v posledních dvou týdnech, či chce-li býti z cirku propuštěna.

„Lépe jezdit?“ zeptala se uštěpačně. „Jela jsem dnes naposled. Až za rok zase. Mějte strpení, až odchovám Petrovi maličké, neboť nehodlám potratit dítě pro svůj mizerný žold.“

Vítězně se rozhlédla po svých kolegyních a dodala rozmarně s velkou chutí:

„Nyní bude svatba, není-liž pravda, Petře?“

Petr, který stál s Pavlem v popředí shromážděného ensemblu, rozesmál se šťastně jako snoubenec.

„Co to povídáš, Evelyno?“ zařval však Schottenkraut, bledna a rozbíhaje se nezadržitelně k jezdce. „Budeš zticha, klisno? Zdá se, že tě mám právě tak dost!“

To řka, chtěl ji uhoditi, ale zadržel ho Petr. „Co ji bijete?“ okřikl ho. „Mluví pravdu.“

„Promiň mi, Petře,“ domlouval mu Schottenkraut. „Ale do této věci se mi nemůžeš plésti. Nejsi plnoletý a tvůj otec ti tento sňatek nedovolí. Mohla by věru,“ obrátil se zas k Evelyně, „kdejaká opelichaná a vysloužilá slepice přijít a zkazit junákům život! Víš-li pak, co mluvíš, poběhlice? Jdi a taž se starého Bobra, jaké nabídky sňatků již za syny odmítl! Jsou mezi nimi dívky, které vládnu stasisíci – a jejich tělesné vady ani nevidíš! Dvě andělské víly, krásné jako slunce se o ně ucházely, ale poněvadž jsou chudé, mohly by tě leda jen nakrátko vystřídat! Co tě zmátlo, bláhová? Myslíš, že spíme?“

Evelyna neustala ve své plamenné obhajobě. Poněvadž ji Petr nepodpořil rozhodným slovem, začala vykřikovat cosi o svedení pod slibem manželství.

Tu však propukl celý cirkus v tak spontánní veselí, že Evelyny na chvíli vypadla z role, a jen stěží sama potlačujíc doutnající smích,

dala se opatrně na ústup. K obecnému údivu zastal se jí však Ferer, který svým suchým způsobem konstatoval, že skutečně teď, když si Evelynu přístího muže sama vychovala, má své dílo postoupiti obchodním zájmům cirku. Neodolal a přičinil poznámku, že to jest nejhorší způsob podnikatelského vykořisťování.

Celý cirkus však věděl, že on sám je autor této nestydaté a důmyslné frašky, která má skončit vysokým výkupným, neboť i Evelynu se podřekla a v souboji s Schottenkrautem nadhodila otázku, nebylo-li by lépe, aby jí zabezpečil budoucnost.

„Myslíš, že má Petr na rozhazování?“ chránil Schottenkraut statečně Petrovu pokladnu.

„Jak by neměl!“ prskala Evelynu. „On, který má přes dvacet tisíc ročního důchodu a přes pět set tisíc po záložnách!“

„Jak si ho, děvka, spočítala!“ ozvala se Rajvaldová, jež do té chvíle překvapením ani promluvit nemohla. „Chtělaš ho oškubat, čarodějnice? Přeješ-li si, napravím mileráda, co sis s Petrem či s kýmkoliv nadrobila – a posloužím ti zdarma tak dokonale, že na to nikdy nezapomeneš!“

Ale poněvadž se Petr vášnivě hlásil o slovo a Schottenkraut se obával, že by se věc pokazila, odkázal Evelynu do své kanceláře.

Večer Evelynu nevystupovala. Když se Bobři vraceli po představení z manéže, projevil Petr přání, aby k ní zašli.

Evelyny však nenalezli. Jejím vůz byl pustý – i skříň zela prázdnotou. Před toaletním stolkem na podlaze byly stopy rozsypaného pudru, jak se ve spěchu před odchodem ještě líčila.

Za Bobry vešel do vozu Schottenkraut, veda za ruku neobyčejně veselou a vzhlednou ženu.

Pohlédl soustrastně a plaše do blednoucí Petrovy tváře, jež právě lámala údiv v zuřivost, a divadelně položil svou ruku na srdce.

„Milý Petře,“ pravil ihned velmi slavnostně. „Musil jsem Evelynu propustiti. Byl jsem jejím vlastním chováním přinucen. Nekřič na mne! Nezlob se! Vysvětlím ti – ta nestyda měla ráda jenom tvé pe-

níze! Považ, zbožňovala jediné tvé urostlé jmění, které přece musím pro tebe střežit! Chtěla peníze, promiň, bez urážky: tvoje něhy byly pro ni jen prostředkem k dosažení tvých bankovek! Neoplakávej, příteli, tu prohnanou zlodějku, která ti lásku jen šeredně lhala. Hle, když jsem jí ucpal ústa penězi, utekla tiše i se svým Fererem! Po druhé musíš dobře rozvážit, komu svou lásku propůjčuješ...“

„A zde – popatři na naši novou jezdkyň! Markét se jmenuje,“ pokračoval. „Možná, že budete přáteli; je veselá a nenatropí se vším tolik hluku...!“

Petr sice vyslechl řeč Schottenkrautovu až do konce, pak však vybuchl v zuřivý, nespoutaný křik.

Novou jezdkyňi, snažící se, aby ho uklidnila, surově odstrčil, a spí-laje principálovi, vlekl Pavla jako smyslů zbavený do svého pokoje.

Zde ulehl, zíral nekonečně dlouho do stropu a posléze se hlučně rozplakal. Pavel měl co dělat, aby ho jakž takž utěšil.

Až do rána nezamhouřili oka.

V

Tři dny Petr odmítal účast v představení. S Schottenkrautem a jeho vyjednávači ani nemluvil, svého otce vyháněl krutě ze dveří. Rajvaldová, jež se honosívala největší mocí nad jeho povahou, odcházela denně s nepořízenou, umluvená, uštěkaná, vztekem vypleněná.

A Pavel, který se stal Petrovým zповědníkem, byl zaujat silou jeho útrap do té míry, že nepřispěl cirku ani v nejmenším k úspěchu.

Kdykoli vešel do manéže před číslem Bobrů Schottenkraut, aby předčítal fingovaný lékařský bulletin o zdravotním stavu bratří Bobrů, obecnostvo se bouřilo a žádalo zpět peníze.

Nad slávou Schottenkrautova cirku se smrákalo.

„Můj bože!“ rval principál zoufale své šediny. „Cožpak se nenajde opravdu protilék? Kdo mu vypudí z hlavy tu žravou tasemnici!“

Z čista jasna musil Schottenkraut v svém oboru přisedlati a na stará kolena se jal vyhledávat děvčata. Sliboval královské odměny té, která by upoutala Petrovu vášeň a pozornost.

Ale i ty statečné, jež pronikly až do jeho pokoje, vracely se záhy čistší, než vcházely. Petrova cudná věrnost k první milence je dojímala a zahanbovala.

Schottenkraut se již smířoval s nemožnou myšlenkou, že vyhledá znovu Evelynu, ale čtvrtého dne se karta obrátila. Petr změnil taktiku, oblékl se, po třech dnech se zase pořádně najedl a vyzval Pavla, aby šli do baru. Schottenkraut se o tom všem ihned dozvěděl; zazářil, zmobilizoval všechno přijatelné ženské plémě, aby nenápadně vystavilo své statky po baru, a čekal trpělivě, co se stane.

Petr citelně postrádal jen krotitele Ferera, neboť tento byl jeho oblíbencem v mariáši.

Ale záhy se našla ochotná náhrada. Petr poručil víno, dal přinést karty, silně se pilo a kouřilo. Děvčata vylézala od vzdálených stolků a méně již ostýchavě usedala blíž.

Jaké štěstí se to na Schottenkrauta usmívalo!

„Pijte, hoši!“ pobízel Petr všechny, kdož přišli. „Co piješ, Roberte?“

„Grenadinu!“ doznal kajícně krotitel. „Zdá se, že zapomínáš, že bude prvního!“

„Dej si přece víno! Bud' veselý, ať nám není smutno! Je tuze smutno...“

„Snad se ti ještě nestýská?“ těšil ho klaun Robert.

„Podívej se! Natáhni hezky dlaň!“

Když Petr poslechl, Robert se chápal jeho prstů a vykřikoval na celý bar:

„Podívej se! Na tenhle jich můžeš navléci dvacet. Na tenhle dvacet – na tenhle padesát – a na malíček, dejme tomu, patnáct. Vidíš?“

„Ach, ach,“ smál se Petr podroušeně. „Což o to! Je jich mnoho! Ale já – vidíš – nechci!“

Celé odpoledne se dnes jenom pilo. Na představení nikdo ani nepomyslel. Čert vezmi ten čtvrtý den nucených prázdnin, jen když bude aspoň poslední!

A zde jest k tomu klíč, jedině zde!

Jako neviditelný strůjce řídil nadšený Schottenkraut ze zákulisí vývoj události, která měla rozhodnouti o jeho osudu.

Když stouplo Petrovi víno do hlavy, vpustil Schottenkraut do baru novou smečku žen.

Dobývaly jeho přízně všemi druhy svého umění. Jako galantní dámy krále slunce nabízely více, než by mohl žádati. Ale Petr, ač jejich přítomnost snášel, neměl se k nim a bavil se jen s muži. Na dorážení děvčat neodpovídal a jejich dvornost odmítal opovržlivými hrubostmi.

Naproti tomu hostil muže tak okázale a štědře, že bylo všem zřejmo, jak jedině u nich hledá a může nalézt zapomnění.

Když už přebral, roztoužil se, ale jeho city stíhaly důsledně obraz Evelynin. Zde nebylo pro něho náhrady. Chtěl spíše plakat než milovat.

Ve své skrýši proklínal toho osudného večera Schottenkraut trpce svého chráněnce Petra a monogamní jeho založení. Ač dal již Evelynu hledati, nemohl uvěřit, že je nevyhnutelná. Když dopravil Pavel s námahou Petra na lože, nařídil Schottenkraut nejpůvabnější Marii století, aby se k němu do postele položila. Ta však, když přišla druhý den ráno Schottenkrautovi referovat, doznala, že ji Petr třikrát zapudil, aniž se její pleti dotkl.

Principál, zděšený těmito zprávami, rozeslal po městě další důvěrníky, aby mu přivedli Evelynu za každou cenu.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Nešťastná láska

I

Evelynu však nebylo možno nalézt, zmizela se svým výkupným jako zhaslý meteor. Schottenkrautův cirkus stál již přes týden; neskýtal-li podívanou na bratry Bobry, nikdo po něm ani nezatoužil. Zvířata v klecích udiveně přecházela, štolbové zívali, krasojezdkyně vadly.

Jen ve varietním baru bylo stále živo. Zasedali tu od rána do rána Bobrové. Petr, aby pil a vzdoroval – Pavel, aby mu domlouval a bránil.

Petr našel ve víně tak mocné zalíbení, že mu byla trýzní každá vteřina bez číše. Svůj den rozdělil bez váhání na sklenice vína a v noci opakoval program dne. Nikomu nenapadlo, aby mu v tom bránil. Schottenkraut nahlížel, že přes všechno nebezpečí jest jediná naděje právě v alkoholu.

Otec Bobr měl desetkrát za den dobrou vůli a chuť svému nešťastnému synkovi domluvit, ale kdykoli se odhodlal a zašel do baru, podlehl Petrovu zármutku i vášni a rozhodl svým opilstvím jen těžkou starost Pavlovu.

Rajvaldová Petra jen zatvrzovala; přispěchala do baru dvakráte denně, rozbila několik drahých lahví vína, vychrstla pár nadávek na Petrovu hlavu, a přijmuvši rovný počet z jeho ohnivých úst, odcházela vztekle a bezmocně.

Ani Schottenkrautova žena neměla úspěchu. Navštěvovala sice také občas Bobry v baru, ale její srdce bylo tak měkké a vnímavé, že ji měnilo po každé jen v utěšitelku.

Petr však sestupoval stále rychleji; setrvačnost jeho vášně byla živelná. Octnuv se na nakloněné rovině, neměl už chuti ani síly, aby se zastavil; směřoval neodvratně ke dnu.

Ted' se již nechtěl z baru ani hýbat. Nepotřeboval spánku, odpovídal pitím. Nepotřeboval jídla, byl živ jen vínem. –

Schottenkraut svolal rodinnou radu, aby se jí otázal, co se má státi. Vyznělo to tak, že si všichni vjeli do vlasů. Nejvíce dostal ovšem starý Bobr. Schottenkraut mínil, shodně s Rajvaldovou, že otec zavinil všechno neštěstí svou dobrotou, jež si dala děti přerůstí přes hlavu.

Schottenkrautová vyčítala Bobrovi sobectví a pohodlí. Dříve měl radit, ne teprve ted'! Pije-li nyní Petr jako satan, má nejen pravdu – proč milovat svět? – nýbrž i právo: byl šeredně oklamán.

Bobr se zaklínal, že je bezmocný a že není schopen přísného slova. Měl úplnou pravdu. Čím dále tím častěji viděl přízrak Alžběty, která, jak se zdálo, toto všechno předvíдалa již v začátcích, když se tak statečně rvála o děti.

Aby byla jeho bolest ještě větší, měl Alžbětu na očích kdykoli popatřil na Pavla; nejen jeho hlas, i obsah řeči a podoba a přísná zamkllost Pavlova mučily otce svým naprostým dědictvím po matce; bývaly chvíle, kdy se mu zdálo, že sestoupila znovu na zemi.

A tu přijde ještě Schottenkraut a přikazuje mu, aby káral syna za jeho neštěstí! Zdaž nepozbývá již takto téměř rozumu? – Má ještě snad plísnit jedno dítě, co druhé na něj zírání vyčítavým pohledem matky?

Posléze prohlásila v radě Schottenkrautová, že se vynasnaží – seč ovšem bude –, aby Petrovu mysl obrátila. –

Přišla do baru, kde se zdvíhala opět vysoká vlna bláznovství.

Petr vykládal o pomstě, kterou chystá Schottenkrautovi. Pro nejbližší dobu sliboval požár, jakého dosud nikdo neviděl. Plachtovní cirkus se jen v popelu sesype. Zvířata se budou navzájem požíratí a Schottenkraut skončí v tygří kleci.

Ale na tom dosti nebude. On – Petr – sám ještě ho dorazí revolverem.

„Fuj –,“ končil Petr, „pak bude ze sebe sypat, kam ukryl Evelynu, náruživce!“

Ve chvíli, kdy Petr oddychoval, aby nabral síly k novému spílání, přistoupila k němu Schottenkrautová.

„Tak co, Petře,“ uchopila jeho ruku do své. „Jak dlouho ještě potrvá tvé neštěstí, ubohý! Dny plynou, Evelynu utrácí tvé peníze s jiným a ty – stáváš se pomalu pohádkovým ochlastou. Na druhé straně strádá mnoho hezkých děvčat, která mají proti Evelyně jen o to méně, že nejsou tak sprostá, aby se dala platit!“

„I mlčte!“ prskal Petr, překypuje zlostí. „Což vy jste si nedala nikdy zaplatit?“

„Kdybys nebyl nachmelen,“ opáčila principálka, „sbíral bys teď po zemi své zuby, uličníku! Já a každá jiná slušná ženská dostala za svou lásku leda kopanec! Mnoho jsem jich milovala – nevěřil bys! Od žádného jsem však nevzala nic. Ale taky nebyl jediný tak sprostý jako ty, aby se domníval, že si dám lásku zaplatit!“

„I mlčte, mlčte,“ křičel zuřivě Petr. „Kdo z vás by si mne tady ještě všiml, kdybych na vás nevydělával, kdybych se vám nevyplatil. Nyní to vím, co všichni po nás chcete – – – Holky!“ obrátil se po týdnu zas jednou k děvčatům. „Ruku na srdce! Ať se z vás přihlásí každá, která by chtěla se mnou do smrti žít a do smrti za to nevzít ani groš! Aby si musela i na košili sama vydělat a přitom se mnou spávat až do roztrhání!“

„Já – já – já,“ překřikovala se poslušná děvčata, jež nezapomínala Schottenkrautových slibů.

Výskajíce hnala se všechna k Petrovi.

„Bando!“ spílal jim Petr pohrdlivě. „Abych si z vás potom opravdu nevybral!“

„Vyber si,“ volaly. „S chutí do toho!“

Petr pomlčel, odplivl si. Jeho poznání bylo přece jen silnější než jeho opilost.

„I za tohle čekáte peníze!“ štěkl.

Ale usedaje, spatřil v mlhách baru Azyadé. Ona jediná neposlechla jeho výzvy, krčila se ve vzdáleném koutě místnosti.

„Ty nechceš,“ houkl na ni Petr posměšně. „Tolik žádostivých – a jen jedna cudná panna!“

Azyadé mu neodpověděla, bez hnutí před sebe pohlížela.

„Ty nechceš?“ hulákal nablblým hlasem, „žít se mnou zadarmo, křehotinko?“

Azyadé si uvědomila nebezpečí, ale nedovedla se před ním pokorit. Se zatajeným dechem mu zírala do očí.

„Ty tedy nechceš, Azyadé, ty nechceš bez peněz – Inu ovšem –“

V tu chvíli pocítila, že se nesmí dáti urážet. „Ne, ani za peníze!“ vzkřikla znenadáni.

Tato upřímná odpověď mezi tolikerou lží ho rozběsnila, plnic mozek zvrácenou chutí. Zvyklý všelikým ohledům i zdvořilé přetvářce, považoval upřímnost za drzý odboj. Stojel vysoko nad všemi cirkusáky jako neomezený samovládce, povolil uzdu zpupnosti, a probodnuv Azyadé chladným pohledem, uštkl ji:

„Ty tedy nahradíš Evelynu! Rozumíš?“

Naráz celý bar oněměl. Hlas Petrův nepřipouštěl pochybností; co řekl, byl tvrdý zákon jeho nové vůle.

Sama Azyadé jen vytřeštila oči a vykřikla, jako by mizela v tlamě netvorově.

Vyvedla ji Schottenkrautová, jež sama prchala před náruživými blesky zpitých očí Petrových.

Také sezvaní Petrovi kumpáni se rozcházeli rozpačitě od začaté pitky, ukrývajíce hnus za mlčením. Celý cirkus nosil v srdci hebký půvab Azyadin; jejího dětství nezastrašil ani příchod zralosti, dvacet let odolalo neporušené; její čistoty nepožádal ani obchodní zájem Schottenkrautův.

Měla být ta útlá květina cirku pošlapána až zhovadilým chtičem Petrovým?

Všichni pohřbívali věčný úsměv Azyadin, její svěží písňe a kouzla na hrazdě. Kdo by nevěděl, že se Petr ustanovil na skutku, který Schottenkraut dosud jen proto nahlas nežádal, že se před neteří přece jen trochu hanbil a před Petrem bál neúspěchu?

„Poděsils ji, Petře,“ zasmušil se Pavel. „Vzkaž jí po někom, že jsi jen žertoval!“

„Cože?!“ zachechtal se ohlušivě Petr. „Já žertovat? To by ses mylíl, kamaráde! Není mi do žertování, přísámbohu!“

II

Petrovo neštěstí ochromovalo běh celého cirku. Na nic se nemyslílo.

V Kodani překvapila Schottenkrauta zima, tak neprozřetelně zaspal vhodný čas. Vytápějíce stáje a klece, skládali s urychlením ojíněné stany, aby unikli mrazu a záhubě zvířat.

Schottenkraut dojednal pohostinství s Paříží, kde hodlal přechkat v závětří zimu. Posléze zbyla z cirku kolona vozů a menší stan, v němž byl umístěn bar. Zde jako zpupný tyran v audienčním sále vyčkával Petr po boku Pavlově příchodu Schottenkrautových parlamentářů.

Nedaleko, v nevytopeném voze stála Azyadé u okna, jak tající střechýl, a pohlížela do kraje za prchajícím klidem. Co chvíli přichází Schottenkraut a naléhá. Křičí, šeptá, poroučí, prosí. Svůdnicky se usmívá, chechtá se, pláče. Jak prochází zmar a rozkvět cirku jeho myšlenkami, mění druh pracného naléhání, jehož předmětem zůstává přece jen tělo Azyadino.

A to ještě Schottenkraut Azyadě zamlčel, jak usíloval Petr, aby jí dosáhl bez sňatku. Jak Pavel, starý Bobr, Schottenkrautová a vůbec všichni jen s námahou ho umluvili, že se musí oženit, chce-li si s ní činit, co bude chtít. (Nemohl přece své neteři prozradit, že opilého Petra již dvakrát odnesli od samého prahu její ložnice jen proto, že se nevykázal žádoucím oddacím listem.)

„Nepochybuj o jeho dobrém srdci,“ varuje strýc dívku, která nepochybuje. „Je ve tvých rukou, abys ho ukáznila. Potřebuje právě jen takovou ženu, jakou jsi ty. Bud' o tom přesvědčena...“

Ano, ale kdo se táže, co ona potřebuje?

„Nezapomínej, že jsme všichni stejní,“ prozrazuje Schottenkraut neteři důvěrně. „Jen ženy si nás předělávají podle svých potřeb a vkusů, právě tak jako své šaty a ostatní předměty, jimiž se obklopují. Nadarmo jsi se nenarodila v cirku, Azyadé! Znáš tajemství, jímž ovládneš každé zvíře. Bohudík to s námi muži není odlišné. Neobávej se, právě okázalí buřiči, jakým je Petr, úpějí zpravidla pod pantoflem! Vystačíš s obyčejným ženským manévrem.“

Zprvu namítala a odporovala, teď již mlčela. Maximum jejího žalu bylo dáno ztichnutím pláče, jež se rovnalo pohříchu smíření.

Bylo to nutné. Bolest zlatonosného dvojčete musí být vykoupena bolestí tvora neproduktivního. To je zákon rovnováhy, na němž stojí svět.

Konečně mohlo být jednáno s Petrem: do baru vstoupili Bobr a Schottenkrautová, zástupci principála, s nímž nechtěl Petr mluvit.

„Starý povídal,“ začala Schottenkrautová, jako by to bývalo jen tak lehké, „že by ti tedy dal Azyadé za ženu.“

„Co?“ přerušil ji Petr. „Že by dal? Že ji chci, o tom je přec rozhodnuto. Myslím teď na věno, jehož výši máte oznámiti.“

Prosebné pohledy principálové i otcovy v něm probouzely větší potřebu zloby. Pásl se na jejich pokoře a strachu, na úzkostech o osud Azyadé.

„Nuže vím,“ řekl se strojenou shovívavostí, když vychutnal rozpaký Schottenkrautové. „Vím, že je chudá jako kostelní myš. Jako Schottenkraut sám, jenž jest beze mne žebrákem. Azyadé tedy nemá rovněž nic a starý – chce jí dát věnem snad cirkus?“

Povstal, a poklepav bratrovi na rameno, dodal z vysoka:

„Ale cirkus jsem, pánové, já – se svým policajtem tady, rozumíme?“

„Mýlíš se, Petře,“ namítla Schottenkrautová. „Jsme bohati. Je pravda, že jsme zbohatli pomocí vás dvou. Je také pravda, že bez vás nelze tak velký cirkus dále vésti. Právě kvůli vám jsme zvýšili režii,

a kdybychom vás musili propustiti, z cirku by se stal zase prostý krcálek.“

„Nás propustiti?“ zachechtal se Petr udiveně a útrpně zároveň.

Řkouc *propustiti*, Schottenkrautová sice jen uvažovala, ale zjisti-
tivši teď v Petrových očích zřejmý údiv, vybočila ze svého poslání
a řekla pevně, ani již nemyslíc:

„Ano. Propustiti. Neboť odmítáš-li jíti do arény a bereš-li za
to náš královský plat – je vyloučeno, abychom neupadli do bídy.
Nikdo v celém světě ti nemůže dát tolik, co platí Schottenkraut.
Platí tě královsky. Dal jsi se unésti vztekem, že tě holka oškubala
skoro do hola, a mstíš se na nás, nevěda ani, že naše trpělivost
zatím ochabla. Stoupla ti do hlavy příliš sláva – či co! Myslíš, že tě
všude přijmou s otevřenou náručí jak před šestnácti léty, kdyžs
byl ještě raritou? – K tomu nejsi boháč, nýbrž dělník, který by žral
tuřín, kdyby byl z něj Schottenkraut neudělal zázrak!“

„Já bych žral tuřín?!“ řval Petr bledna.

„Řekni, co mám na penězích!“ poroučel otci.

„Máš, hochu, něco, ba máš snad dost,“ přiznával Bobr velice ne-
rad. „Ale Evelynu požádala mnoho za tvou svobodu.“

„Okradli mne!“ křičel Petr hrozivě do nebes. „Okradli nás, Pavle!
I otec nás okradl!“

„Mírni se, u všech všudy,“ domlouval mu Pavel. „Což ti bude otec
něco krást?“

„Holka ho obere,“ hněvala se Schottenkrautová, „a on potom
nařkne ty, kdož ho chránili.“

„Máš, Petře, všechno, i můj díl!“ škytal otec. „Jen se uklidni!“

Ale Petr nikoho neslyšel. Pohrůžka Schottenkrautové slila se
v něm se strachem o peníze v zuřivé zoufalství, jež z něho šlehalo
na všechny strany.

„Chci své peníze! Všechny!“ poroučel. „Já že jsem chudás? Ale čím
vinou?!“

Tu Schottenkraut již neodolal a vkročil do baru.

„Slyším tě zvenčí řídit,“ pravil klidně. „Máš proč. Evelyn nebyla laciná. Skromnost nebyla nikdy její ctností. Ale zeptej se otce, nechtěla-li víc. Nechtěla-li vše, dovol mi říci! Byla by tě slupla i s knoflíky, kamaráde, nebýt mne, který třímal v rukou tvou tobolku. Krásně se mám za to od tebe, jen což! A k tomu chceš mou neteř, kostelní myš! – Víš, za kolik stojí? Ale co bych mluvil! Chceš Azyadé, nebo její peníze?“

„K smíchu!“ prskl Petr, vraceje se ke své vůli. „Nechci ani ji, ani její peníze! Chci ji vidět na kolenou, spráskanou, jako vy jste! Ne chvíli. Stále! Celý život! Ať se mne bojí, když mnou pohrdala!“

„Kdo tebou pohrdal, bláhový!“ hájila Schottenkrautová svou neteř. „Taková ubohá bytůstka, která nikdy nikomu neublížila! Hle, Petře, zřekni se jí a žij dál mezi námi – jako velmož a pán! Nech pití a každá druhá si tě zamiluje!“

„Ach, vida, kam míříte! Jen toho je vám třeba! Ne o mne, ale o vaše představení jde!“

Všecek se otrásl, vztyčil a zabušil do stolu:

„Pravím vám,“ vzkřikl pojednou. „Dokud nedostanu Azyadé za ženu, nevstoupím do manéže. To je vše!“

„Ach, mějž si ji!“ zachraňoval principál situaci. „Jen nemysli, že tě nenávidí! Nemsti se jí, že ti jednou řekla ne! Vždyť jsou všechny stejné: dají se ovládnout! Nadarmo jsi přece nevyrostl v cirku a musíš vědět, že každého tvora pokoříš nejspíše dobrotou a lstí. Každý máme kravatu, jak si ji uvážeme! I žena se přizpůsobí tvému vkusu!“

„Dobře, dobře,“ odmítal Petr důvěrné rady. „Kdy bude svatba? Tady, nebo v Paříži?“

„Kdy budeš chtít, hochu!“ podával se Schottenkraut. „Azyadé je připravena.“

* * *

Osaměv s Petrem, uchvátil Pavel ruku bratrovu:

„Petře! Vzpamatuj se! Nenič Azyadu! Slyšel jsi otce, že máme peníze. Za půl roku vyprší naše smlouva – i můžeme odejít někam do samoty a dožít v klidu, bez lidí!“

„Zbláznil ses?“ postrašil se Petr. „Co tě napadlo?! Já trnul hrůzou, že nás Schottenkraut vyhodí – a ty začneš mluvit o samotě! Co bys dělal?! Vždyť bychom se nudou ukousali! – Peníze? Máme jich snad tolik, chyt-ráku, abychom mohli žít v takovém dostatku? – Co ti tu schází? Jídla, pití je tu dost! Všichni nás ctí. Co chceme více? Zrovna jen ta Evelyna mi otrávil svět. Ale teď – což není Azyadé také hezká holka? Rci mi.“

„Petře, což nechápeš, jaká je to sprostota? Vždyť přece ti řekla, že s tebou žít nechce!“

Petr zdvíhal nechápavě oči k nebesům.

„Právě proto, blázne! Ona se to naučí. Nemohu si pomoci – odpí-raného dvojnásob. Ani bys nevěřil, jak mne chytla u srdce! Možná, že se ještě zamiluji.“

„Nechápu, co se teď s tebou stalo,“ posteskl si Pavel hlasitě. „Máš kruté srdce, to je pro nás škoda. Když už chceš ženy, je tu tolik těch, které při tom nebudou ani za mák trpět. Proč vztahuješ ruku právě po Azyadé, o které víš, že jí otrávíš život?“

„To není tak jisté, Pavle,“ měkl Petr zvolna. „Nejsem necita. Záleží na ní nejvíce...“

„Očekávám tedy, že k ní nebudeš krutý,“ zavazoval Pavel bratra šedým hlasem.

„To se uvidí,“ zamysлил se nezvykle Petr. „Člověk z počátku nikdy neví.“

Pochovav opět sen o svobodě, který ho přepadal vždy po hovo-rech o smlouvě, Pavel byl vděčen aspoň za Petrovu vůli k dobrému poměru s Azyadé.

„Měli bychom ji nyní navštívit,“ nabídl Petrovi, využívaje vzácné jeho střízlivosti. „Všichni jsou zvědaví, jak se nyní projevíš. Nikdo ti nevěří, všichni litují jen Azyadé. Bude dobře, Petře, ukážeš-li

dobrou vůli i ve své tvrdohlavosti a svévoli. Jsi obklopen nepřáteli, musíš je odzbrojit.“

Petr však odmítl.

„Jsi směšný,“ řekl jen. „Jsi tuze směšný...“

Ale i to bylo Pavlovi úspěchem, neboť hlas, kterým to řekl, zachvěl se ostychem.

Za několik vteřin přišla však Azyadé sama, poslušně jako přivolaná. Tělo zhublé jako žíznicí lodyha leknínu neslo tvář klidnou a oslnivě bílou. V pohledu jejích očí nebylo smutku ani nepřátelství; její čelo bylo prosto starostí i strachu.

Přišla až k Bobrům, a nepohlédnuvši na Petra, podala mu ruku.

„Zde jsem,“ řekla tiše.

„Bude k tobě hodný,“ sliboval Pavel, všecek přemožený její hrdou pokorou. „Jsem ti svědkem Petrova slibu, Azyadé!“

Petr mlčky pohlížel do jejích očí, jež stíhaly chladně nekonečno. Přijav její ruku, políbil ji a jeho oči se záhadně rozsvítily.

Jako vidina hned nato Azyadé odešla.

„Dej víno!“ křikl Petr chraptivě na barmistra.

„Víš, ale,“ obrátil se neklidně k Pavlovi, „tak zařezaná nesmí být! Nesnesu, aby byla jako mrtvola!“

III

V Paříži najal Schottenkraut pro Bobry a neteř celé patro v prvotřídním penzionu v Avenue du Bois. Sem také sezval v den svatby kroužek hostů a kněze, jenž vykonal obřad v krátkosti.

Azyadé se zachovala statečně, odpověděla knězi na jeho otázky tiše, ale prostě a bez zdráhání, takže si i Petr oddychl.

Také on vzbuzoval dnes nejlepší dojem. Nebyl opilý, zbytečně se nechvástal a i Schottenkrautovi odpovídal výjimečně na otázky.

Jeho pobledlý bratr se vedle něj ztrácel, neboť nemluvil a popřával co nejvíce vůle svobodným pohybům ženichovým.

Po nehučném obědě, při němž Azyadé ani netíkla, rozhodl Petr na radu Pavlovu, že se projedou s Azyadé pařížským okolím. Měla to být pozornost vůči mladé paní.

V autu usedla Azyadé proti bratřím Bobrům s rozpačitým pocitem poraženého, s nímž vítěz okázale dobře zachází. Cítila dokonce nějakou nejasnou povinnost k Petrovi a byla by se jí ráda zhostila; byla však přesvědčena, že první setkání s jeho očima dá jejímu pohledu mrazivý chlad, který bude vykládán jako vzpoura proti vrchnosti.

Auto projelo svižně Buloňským lesíkem, přehouplo se přes Seinu do Saint-Cloudu, a davši se vlevo, stoupalo již zvolna širokou alejí na výšinu.

Vjeli do parku. Vlažné listopadové slunce klestilo si cestu větvemi platanů, s nichž tu a tam padl ještě suchý list.

Šofér zmírnil znovu tichý chod vozu. Zasmušilé pusto osamělých cest padalo vtíravě Azyadé do duše; cítíc chladnou vlnu procházeti srdcem, Azyadé se vzrušeně zachvěla.

Petr, jenž na ni právě pohlédl, zachechtal se upřímně: „Co se teletíš?“

Vzhlédla, ale její udivený pohled dopadl mimo jeho obličej, do tváře Pavlovy.

Jako by se byl jejího pohledu ulekl, Pavel se plaše a rychle otázal: „Je ti zima?“

„Děkuji, není,“ povzdychla Azyadé.

„Prosím tě,“ otázal se nedůtklivě Petr. „Což myslíš, že má každý tak línou krev jak ty?“

„Myslil jsem,“ omlouval se Pavel. „Azyadé není zcela teple oblečená.“

Petr sáhl neomaleně po Azyadině sukni; pozdvihnul ji v ruce, prohmatal látku, je-li dost silná. Azyadina košile mu zasvítla pod rukou.

Pavel se netrpělivě pohnul, aby Petra na závadu upozornil.

„Vidím, vidím,“ řekl však Petr nedbale. „Neubude. V manéži je na ní vidět víc.“

Azyadina ruka se smekla střelhbítě po těle, aby šat upravila, i dotkla se mimoděk ruky Petrovy.

V tu chvíli se jí chopil a silně ji stiskl.

Zavřela oči.

„Tak proč nemluvíš?“ tázal se nevrle.

„Co si přeješ?“ odpověděla poslušna jeho otázky.

„Proč se stavíš chladnou? Buď' prostší, Azyadé. Jsme svoji a musíš tomu uvyknout.“

Vyslechla ho se zavřenýma očima; potom děla:

„Dopřej mi času, Petře. Nevím dosud dobře, co se se mnou děje. Jsem tak překvapena, že stále ještě čekám, nestane-li se něco, co mi dá úplnou jistotu.“

„Jistotu?“ ptal se udivený Petr. „Nuže, doufám, že ti dnešní noc otevře oči pro skutečnost,“ dodal pevně se špetkou ironie a povzdychl přesně dle vzoru Fererova:

„Můj bože, vy ženy nikdy nevěříte, dokud se s vámi nezatočí svět. Pak teprve víte, kde je vaše místo!“

Auto jelo na křižovatce pomalu a šofér se tázal, nemá-li zastavit, aby se šla madame potěšit vyhlídkou na Paříž.

Petr váhal, Pavel však postoupil dvorně rozhodnutí o tom Azyadě, a když nic nenamítla, kázal zastavit.

Sad byl pustý i mohli nepozorováni vystoupit až k Lucerně Diogenově, kterou jim poradil Schottenkraut za cíl projížd'ky.

Cesta měla pro Pavla zvláštní kouzlo. Jak daleko jeho paměť sahal, nebylo mu dopřáno, aby se bez dozoru zvědavců prošel přírodou.

K jeho rozkoši přispívala ještě elegická nálada sadu, popleněného podzimními větry. Brodili se po kolena šustícím listím; chladné slunce jim oslňovalo oči, hrud' okřívala ostrým vzduchem vadnoucí přírody.

Stanuli na vyhlídce ověncené stromovím. Spletí větví spatřili pod sebou Paříž uskřinutou zákruty třpytící se Seiny; jako hlava

záletnice, ověšená cetkami, nabízela se její obřadná krása třem světoběžníkům svého rodu.

Sešpulená ústa Vítězného oblouku vdechovala věčné mládí Buloňského lesa, k jehož tváři byla náruživě přitížena a plnic jím všechny pařížské bulváry, odnášela z nich nudu a puch.

Jako pouťové šperky nesla na temeni baňaté kupole pozlacených chrámů, panteonů, tržišť, muzeí a bank, nad něž čněl uštěpačně větřící nos Eiffelův.

„Báječný cirkus!“ chválil si Petr. „Správnější než archa Schottenkrautova – A přece se nám přijde večer poklonit!“

Vzdychl blaženě, odpudiv svou šťastnou povahou pocit malosti a bezmocnosti, jenž se o něj pokoušel.

„A co vy mlčíte?“ obrátil se k Azyadé a Pavlovi, kteří se témuž pocitu ubránit nedovedli, stojíce před úsměvem Paříže bezradně: jeho velikost, půvab i milostná dovednost ohromily je docela a z kouzelné hlubiny je jímala závrať.

Nedostav odpověď, Petr uhádl jich slabost.

„Pojďte zpátky!“ smál se povýšeně. „Co tu vidíte? Ať vás to nepřítáhne! Je to skoro hloub než obecnstvo, cvičíš-li na visuté hrazdě, Azyadé!“

Ale Petrova žena se nedala vyrušit. Objímajíc očima nekonečné město, vychutnávala do dna svou nepatrnost. Dary, jež mohlo ono skýtati, není schopna ani přijímati, neboť jest sama jen zotročným darem. Toto město, o němž pověst praví, že je štědré až do nemožnosti, nemůže jí dáti ani pokoru k rezignaci, ani odhodlání k sebeobětování.

Když objevila tuto smutnou pravdu, zalila se lítostivými slzami.

Zároveň zaslechla Petra:

„Nemohu se na vás déle dívat, jak tu troubíte! Pojd'te, k čertu! Začíná večer.“

V tu chvíli zachytila klidný úsměv Pavlův.

I Pavel ji opustil?

Smířil se?

„Člověk tu poznává,“ řekl Pavel tiše, jako by Azyadé odpovídal, „že není o nic méně ani více než ostatní. Všichni bez výhrady to jistě tady cítí.“

„Já nikoli!“ odsekl Petr zhnuseně. „Jste asi nemocní. Ví bůh, co s vámi je!“

„Nejsme o nic méně než ostatní,“ pokračovala Azyadé v úvaze Pavlově pronášejíc tak první svá slova, „a přece nás osud tak ponížil!“

Pavel se podivil Azyadině odvaze.

„Člověk se nesmí osudu poddat,“ pravil ještě. „Je třeba říci si, že nelitujeme.“

Ale cítil, jak neupřímně Azyadu povzbuzuje. Sám litoval a stále jasněji cítil proč. Pohlédl plaše na Azyadé.

Dívala se na něho rozčileně a posléze řekla skoro vyčítavě:

„Jak nelitovat života, když právě začal – a tak krásně! Co ty víš, Pavle, o tom všem, když jsi se už jako nevolník narodil!“

Pavla ta slova skoro omráčila. Petr však vzhlédl, a nechápaje, co chtěla Azyadé vlastně říci, radoval se jen, že konečně rozvazuje.

„Bravo!“ volal. „Už ses umoudřila? Pojd'te, pojedeme domů, děti!“

Se srdcem vybičovaným neštěstím a ztrátou, jejíž rozsah právě poznala, následovala Azyadé bratry Bobry k autu.

Šeřilo se; v područí holé klenby platanů den zanikal nepozorovaně mnohem rychleji.

Než sešli k autu, stěží je rozeznali.

Šofér rozsvítil reflektory a ulicí jejich světel odvážel trojici do města měst.

* * *

Sotva přijeli do svého bytu v Avenue du Bois, Petr se rozloučil s Azyadé a přemluvil Pavla, aby zajeli hned k Schottenkrautovi.

Cirkus se rozložil blíže fortifikací mezi hřbitovem Batignolles a branou montmartreskou, a Petr tam spěchal, jsa lačen rozptýlení. Chtěl strávit několik dlouhých hodin, jež ho dělily od večerního představení, hrou v karty a pitkou ve varietním baru.

Cítil již nyní, že denní část manželství ohrožuje nudou a formalitami jeho svobodu, zdraví a vůbec rovnováhu. Odpolední procházka – nehledě ke chvíli, která ho postavila před problém jeho ceny – naplnila ho takovou touhou po protijedu, že se hned po příchodu do baru dal do bujné zábavy s klauny a s krotiteli, kteří mu přese vše byli stokrátě bližší než kterákoliv myšlenka Azyadina.

„Pojďte na mé srdce!“ svolával je Petr. „Osvobodte mne z osidel manželství, jež se už stahují a zadržují na mém krku! Či nevíte, jak veliká je z toho otrava, má-li člověk jezdit s manželkou a s bratrem po procházkách? Zlézat rozhledny, aby bylo lze umírat dojetím nad krásou špinavého města, jež páchne až k obloze jako stará fena?! Vzhůru, barmane, naplň vanu ledem a snášeť sekt! Na zdraví manželky! Na její dobrou noc!“

Pavel, jenž přihýbal z číše opatrně, neuznal dnes za vhodné brániti bratrovi, aby pil více, než potřeboval. Nebyl by mohl nikomu říci proč, ale dychtivé pití a jadrná nálada bratrova nebyly mu dnes protivné, ba líbily se mu do jisté míry.

Sám se zábavy naprosto nezúčastnil. Hrouže se co chvíli do myšlenek, ochutnával zběžně nevysvětlitelný a neprožitý dosud stav, ve kterém se pojednou ocitl celý, úplně jím byv zdolán a obklopen jako tonoucí člověk vírem vody, která ho dusí a zalyká.

Jeho vědomím procházelo nezbadatelné chvění, jakési zahalené, omračující jistoty; kdyby s ní clona byla naráz odhalena – cítil Pavel utíkáje před touto myšlenkou –, zalkl by se: dělo se s ním vskutku něco ohromného. Víř tmy a světla mu uchvacoval vědomí. Co chvíli proskočilo mu jako světelná reklama před vnitřním pohledem Azyadino rčení „*když jsi se už jako nevolník narodil*“.

Stále důrazněji opakované, vždy oslnivější, toto návěští posléze mu bušilo až v spáncích, i spatřoval před sebou Azyadina ústa, jak onu větu vyslovují: vykrojená, rudá, teple vlhká, odhalující občas bílý chrup, jenž se leskne tak křiklavě a výrazně, že se znovu proměňuje v onen světelný nápis.

Byla první, jež se vžila do jeho formy! Jak to řekla dobře! Jak to přesně vyjádřila, aby porozuměl, že mu porozuměla!

Znovu a znovu se oddával kolotavému chvění, jež k němu přicházelo vždy těsněji a silněji, jako by z hlubiny nějakého jeho podzemního základu stoupalo zdviží až k jeho srdci. Nyní hučelo již jako ohlušivá turbína, předlo mu v mozku, gigantický kocour, jenž je vrcholně spokojený hýčkáním ruky, po níž dlouho již srst bažila.

Tou dobou přišel do baru otec Bobr; rozprávěl, pil a veselil se s Petrem, Pavel si však jeho přítomnosti ani neuvědomil.

To znepokojilo pohříchu starce do té míry, že vyburcoval syna násilně z dum a snažil se ho vyzpovídat. Pavel, když spatřil otce před sebou, skoro se polekal; zapálil se až po uši a vzplanul jako dítě dopadené při hříchu.

„Stalo se ti něco, hochu?“ polekal se otec.

Pavel, vytržený ze snů, rychle nabyl odvahy. „Co by se mi stalo?“ opáčil zhurta.

Mrzelo ho, že poznávají v jeho chování odlišnost. Což nese čelo ozvěnu vnitřních hlasů, že se zdá, jako by soustolovníci pohlíželi v jeho nejtajnější nejzazší myšlenky?

„S tebou se něco děje!“ opakoval mu na zlost ještě jednou otec. „Kéž bys byl přímější, tajnůstkáři!“

Zatím Petr přebíral již mnohý silný doušek, nestal se však násilným ani mrzutým. Jako by se chtěl opravdu ještě před vstupem do manželství vyrovnat s klukovstvím a s všemi nevázanostmi, pil, zpíval, vřískal, kokrhal a frkal, ponoukal k hluku i k bláznivému pití – ale výborná nálada ho neopouštěla.

Když vešel posléze Schottenkraut, aby vybídl Bobry do garderoby, byl by ho málem Petr svou skvělou náladou rovněž zatáhl do pitky.

„Výborně!“ vítal ho s nezvyklou přízní. „Barmane, ruče! Dej šéfovi číši! Zde se pije, principále, na dobrou noc! Chachacha! Rozumíte? Na-dob-rou noc!“

„Ach, hochu,“ odmítal Schottenkraut sklenku, „jak by ses nera- doval! Tvoje jest štěstí! Mne starce však nenut', abych pil, neboť po- chopíš přece, že mám dnes trému. Věř mi, že na tě spoléhám, neboť chci Paříž dnes dobýti zcela!“

„Jen číši vypij a hned jdeme s tebou!“ sliboval Petr přesvědčeně, leč sotva Schottenkraut smočil ret, již se chystal častovat ho po druhé.

„Ne, příteli,“ vzpouzel se principál uctivě. „Hled! Hodina se blíží. Musíš se strojit!“ –

Znamení nálada Petrova potrvála nepřetržitě i při oblékání; dychtivý úspěchu, přízně a potlesku, Petr přívětivě na Pavla hartu- sil, proč je tak zamlklý.

„Povedu tě do manéže jako obětovaného osla! Utáhni si kravatu! Můj bože, co se šklebíš?“

„Nechtěl bys mlčet?“ ptal se ho Pavel neudatně. „Ještě tě baví dát se okukovat?“

„Dokud mám co ukazovat, bavím se dobře,“ ujišťoval ho Petr dob- romyslně. „Jen si představ, že přijde sám prezident republiky! Jsem zvědav, všimne-li si ho vůbec někdo, až se v aréně objevíme my!“

„Stáváš se stále podobnějším otci,“ poznamenal Pavel. „Nechceš snad zajet také k papeži?“

„Ne, vskutku, ty dokonce umíš dělat vtipy?“ pochválil Petr roz- hořčeně bratra. „Kdo ti řekl, že bych byl s to jeti k někomu, kdo mne o to ani nepožádal?“

„Fuj, praskneš pýchou!“ otrásl se Pavel, upadaje stále hlouběji v podrážděnost vůči Petrovi, ač si uvědomoval, že je to od něho hrubé.

Co mu učinil Petr?

Což není vlastně milý?

Může se chovati přátelštěji a roztomileji?

Co od něho chce?

Přece však znovu vybuchl:

„Sehni se přece trochu – či nevidíš ani, že si šněruji boty, u všech d'asů?!“

Petr se vzápětí ochotně sehnul. „Zdá se, že těžce neseš mé štěstí,“ poznamenal tiše jako mimochodem.

V tu chvíli Pavel pocítil zlom ve své hrudi. Zbledl a nehnutě naslouchal rachotu sesouvající se klenby bratrství, jež do nedávna střehla bezpečí obou. Jako hrob ležela teď na jeho srdci.

„Vaše číslo!“ křikla do šatny Schottenkrautova popelavá hlava.

Ohlušený nitrem, sám zakletá loutka, dal se vésti nástupem Petrovým.

IV

Hrozny dychtivých těl visí na galeriích až k oblakům plachtoví, jež ve stěžních sténá. Nevrlost diváků se zakousla do vchodu: nedbale kryt, chytá z vnitřku vítr příprav a z hlediště plamen zvědavosti, jenž ho propaluje.

Gong zazněl.

Zurčení nedočkavé chvály uniká ze srdcí vanutím touhy, dere se drobnými praménky na rty a slito v hladový veletok, naplňuje manéž, do níž vpadl klaun.

Ach, to není podívaná, kterou čekají! Všechno úsilí, shromážděné k pochvale dvojčat vybíjí se v prudký déšť nevole a skřeku.

Teď přišla chvíle! V zuřivý vztek zklamání vpustili korbu, taženou Luciferem. V ní stojí Bobrové a uklánějí se.

Tleskající ruce zaplňují cirkus tisícovým máváním nadšených křídel; zatajený dech prolomil posléze zeď úžasu, a urvav z hrdla něco lidského hlasu, spěchá splynouti v hold s pohnutím tisíců.

Bobrové sestoupili z korby do arény.

Přichází lokaj a přijímá z jich rukou pozorně odkládané šatstvo i prádlo, neboť je třeba, aby ukázali zručnost a rychlost převleku v zápasnický dres.

Opravdu, jich ruce pracují dobře. Jako hejno racků, jež letí o závod, proplétají se jich štíhlé ruce tiše; ni dotek neporuší plynutí jich tance a dochvilná souhra zdobí družnost gest.

Kratochvíle paží obnažila hrud'.

Hlediště ztichlo jako udolaný tur, a ležíc v tratolišti svého poznání, vytřeštilo zrak, podobno nočnímu majáku: *tam, kde se končívá mateřská daň plodu, zdvihla hra přírody žerd' trvalé jednoty, s níž vlaje život na obě strany; dvě širokých hrudí vine k sobě most, jenž stmeliv děti jednotným přílivem z matky, přečkal násilí osmnácti let.*

Ale Petrův úsměv příkrývá hrot chvíle, jenž se chystá napadnouti bezbranné dojetí.

Ne, nedá mu prolévati slzy soustrasti! Raději omráčí jeho labužnickou chuť.

Všš!

Nuže pohled'te! Rychleji než slzy padají nohavice ze štíhlých nohou, aby odhalily pánve, jež sedí nepohnutě jako úpravná hnízda v kališích černých trikotů.

Vzdech úlevy a odlehčení opouští hrud' žen a dívky se chápou klubka potlesku; jako hedvábná příze se ztrácí v jejich očích.

Vchází Schottenkraut, skvělý zevnějškem i hlasem, a jeho stručná slova zní jako malé bomby.

Dí:

„Bratři Bobrové předvedou boj s klokanem. Nepokládají klokana za soupeře. Jest jejich druh a přítel z dětství. Rány, jež si navzájem zasadí, mají odhaliti zručnost, nikoliv převahu.“

Bouřlivý potlesk vítá jeho prohlášení. To již vpadá do arény bojovný Jack, zšedlý ve službách slávy obou bratrů. Jeho ruce jsou oděny v boxerské rukavice, jeho oči planou pochybovačnou záłudností;

než oblékli Bobrům rukavice, oběhl třikráte poskokem manéž, aby zaujal konečně postoj zápasníka.

Kapelník vstal a pustil cirku žilou, zapnuv mu proud hudby přímo do srdce. Proti klokanovi staví se dvojice favoritů, soustředěná v postoji jako jeden muž. Nikdo v hledišti nevidí závratné propasti, v níž popatřil před chvílí užaslý Pavel, zdrcený poznáním, že ho přitahuje, rozkládajíc se mezi ním a bratrem.

Ani sutiny bratrství, jež hořekují na dně, nezavolají a nezvěstují lidu, že co bůh spojil, žena rozdvojuje. Líc těla zastírá zlomený rub rodu; skrývá spor duchů, z nichž jeden ani neví, že jejich pospolitost je navždy rozloučena. Co dělí v mysli Pavel společnou zahradu, rozkvétá celá úsměvem vstříc potlesku.

Ne, nevidíte nic, vy nenáročná sta, jež pevně věříte, že jde o boj s klokanem. Svár pod společnou pletí vám uniká, hrob za záclonou zdraví je vám utajen!

Proti očekávání předešel Jack Bobry, a zamířiv dobře, vyťal ránu Pavlovi.

Unesen touhou po odvetě, splácí knock-out Petr jako mluvčí celku, když už jeho bratr, ve hře malátnější, odmítá bližší vztah k tomuto boji.

Co se však Jackovy rány soustřeďují na prsa Petrova, Pavlem nekrytá, rozohňuje se Petr opravdově, aby pohříchu, téměř bez přispění bratrova, donutil klokana ke kapitulaci.

V té chvíli se snáší ze zenitu cirku ověncené kolovadlo Azyadino, na němž ona sama, držíc vavřínové věnce, kolotá v spirálách vždy níž a níže, až krouží v zákrutech již pohasínajících, těsně nad hlavami galerií.

Sleduje let Azyadin, Pavel hledí vzhůru. Hlas lásky v něm klesá a propadá se v žal.

Azyadé, víla malá... Objav její obraz veškerým svým citem, pronesl k sobě nezvratný slib. Hlava se mu zatočila, hmatá Petrův pohled; vztyčuje hlavu.

Azyadé pluje.

Vír kroužení jí zdvívá tylovou sukni.

Dobře tak. Vznáš se jako holubice nehmotným prostorem, jenž jediný k ní patří.

Pojednou seskočila, vrhá se vpřed, a stanuvši před Bobry, věncí jejich hlavy.

Tu podléhá Petr přesile chvály. Ze soukromé píle, v opojení slávou, rozhojňuje program velmi náruživě: co bledne jeho bratr v plaché zuřivosti, chápe se Azyady, líbá ji v tvář.

Hlediště zaburácí uspokojením, v Pavlovi zařve raněný běs. Po prvé od dětství rohatý vzdor mu zatloukl na srdce, tvrdohlavý.

Ustrčiv tělo jako náhodou vzad, obětoval Pavel chvilku palčivé bolesti, aby ji mohl předati bratru.

„Co činíš?“ šeptl ustrašeně Petr vypouštěje z náručí Azyadu.

Pavel mlčí. Předstírá zájem o diváky. Před očima pluje mu tma promísená krví, v nitru hraje nová hudba nové pochody.

Strašidelné kvílení mu tlačí spánky; polyká hořkost plnými doušky.

Všecek umdlel. Mátohy jím smýkají, podávajíce si jeho prázdnou leb. –

A hlediště jásá. Neuzdravuje se z nadšení a lásky k sličným dvojčatům.

Vbíhají klauni, aby dovršili míru.

Dav zběsile tleská.

Orchestr šumí jako modravá říčka o daleký splav.

Třpytí se radost, šíří se jas.

Kdo v hledišti by tušil, že se hrá o život?

A přece jeden divák, nevyčkav konce, prodral se v nejvyšším vzrušení zástupem a jako ve snu opouští hlediště.

Odnáší si jistotu, že bratři Bobrové nejsou tak jednotni, jak by se zdálo.

„Jsou pohněváni,“ šepce, ale bez lítosti.

Chutě převaluje svou novou jistotu v mysli, opojený neméně než oni druzí, jimž zmátlo horké hlavy zdání opaku.

Jde slavnostním krokem jako v den jubilea, zdvihaje blaženě šedou svou hlavu.

Na rohu ulice Batignolles se trochu vzpamatoval. Zastavil se a zavolav taxi, dal se voziti nazdařbůh.

Jel jako šťastný jinoch z prvé schůzky. Životní sen, tak často poraněný, docházel, zdá se, dnes svého naplnění.

„Jsou pohněváni,“ opakoval rozjařeně. „Není pochyby, jsou tuze pohněváni!“

V

Petr nemohl ovšem po skvělém výstupu vklouznouti přímo na svatební lože. Šel dříve pít, a to statečně, jak se na Petra Bobra sluší. Dychtivý pochlebenství, sezval půl cirku, neboť chvála povolání, jemuž celý žil, byla mu nade vše potřebná a milá.

„Seřaďme stoly!“ povzbuzoval druhy. „Nu, kde je víno?! Sedněte, hoši!“ –

„Bůh sám ví, kde ještě vězí Azyadé!“ začal po chvíli znovu, zcela nemrzutý. „A co ty,“ obrátil se pojednou k Pavlovi, „co se dáš mnou tahat jako štěně? Nemáš nohy?“

Pohlédl na bratra pozorněji:

„Není ti dobře?“

„Nic mi není!“

„Jsi hotová šaráda!“ zlobil se Petr. „Zkazíš každou legraci – Rudolfe, vivat!“

Zdvihal střídavě číši či zvonivý hlas, z něhož prýštilo štěstí zlatým pramenem. Přivinuv je k srdci, opájel se jím: odíval vzpomínku

na boj s klokanem odvážným sněním o příští noci, zdobil svou blaženou žádost lichotkami a hýčkal i hladil ji v krůpějích vína.

Pavel vedle zářící bratrovy tváře – to byl mdlý kahan, tratící se v dýmu; dusný čmoud pekelné zloby ho zhášel, i rval se s ním zoufale o své blikání. Obklopil se chmurou proti okolí a seděl tu, potupně jsa vyvržen i zajat.

Azyadé nepřišla, jela sama domů. Petr se však proto nijak netrápil, oddav se vínu a přátelům cele a bez výhrady. Hodina za hodinou mu mýjela v opojení zprvu klidným, později mocným a nevázaným.

K ránu již, podpírán Pavlem i přáteli, došel, ani nevěda, míru a pokoje na loži, po boku Azyadině.

Spala nebo spánek předstírala. Ani stín neklidu neulpěl však na tváři, porosené prvními paprsky dne.

Pavel se do ní vášnivě zadíval, celým svým srdcem odhaloval čistotu jejího spícího půvabu.

Z pootevřených úst jí unikal měkce tenoučký pramen šramotu, hebké řasy přilnuly k štěrbinám víček, jako by se zahleděla do sebe. V kořenech krku byla ještě noc. Hrud' zdvíhala šero klíčnicích jamek a jas dvou nader zakletých v hedvábí.

Z celého světa vnímal Pavel jen Azyadé. Přisál se k ní očima, ani nedýchal. Zbrocený nešťastnou náklonností, hledal píd' opory v jejím klidu, o niž by se zachytil se svým prokletím. Sežhnut byv za živa požárem lásky, klesal na hranici, aby ho pohřbila.

Vztáhl ruku.

– – co děláš?! – slyšel znenadání hřmít.

Pohlédl na Petra.

Spal.

Což právě nekřičel?

Vztáhl znovu ruku směrem k Azyadé a dotkl se jí lehce na rameni.

Vzhlédla ustrašeně.

„Tiše! Tiše!“ kladl Pavel prst na ústa. „Vstávej, Azyadé! Dokud spíš...“

Spěšně se vymrštila.

„Děkuji ti,“ šeptla spiklenecky a v rozevláté košili prchala jak jehně z obětního oltáře.

Pavel oddechl.

Uchopil své ztřeštěné srdce, aby ho nezahlavilo.

Bilo jako utržený zvon. – –

* * *

Když Petr procitl, byla již Azyadé úplně oděna, jsouc proti jeho touze obrněna také rozumovými důvody, neboť citové by ho byly jen dráždily.

„Je zkouška,“ odpověděla na jeho volání. „Vstávejme, abychom nezmeškali!“

Byl mrzut, dílem pro tupou bolest hlavy, dílem pro pokaženou svatební noc. Ke společné snídani zasedl chmurně, otrásaje se ke všemu nevolností žaludku, která ho trýznila po probdělé noci.

V předsíni zazněl domovní zvonek a poté rozhořčená slovní přestřelka mezi komorníkem a nějakým příchozím. Schottenkraut chránil totiž své svěřence před všetečníky všeho druhu a komorník měl nařídáno, aby bděl úzkostlivě nad všemi návštěvami, které přicházely.

Ale šarvátka v předsíni neustávala, až vpadl do jídelny statný mladý muž, uhýbaje zabraňujícím rukám sluhovým.

Spatřiv stolovnický, uklonil se a se zadostiučiněním zvolal:

„Nuže! Jsou doma, pane! Nechci přece vyrušovat! Vyřídím svou věc ovšem ve chvílce: Kdo z pánů je pan Pavel?“

„Já,“ přiznal se Pavel.

„Nuže, prosím, pane, tento dopis mám vám odevzdati – Věc je vyřízena.“

S úklonou zmizel a Petr se rozchechtal. Příhoda ho vytrhla ze špatné nálady. Rád vídal nedočkavce v boji se svým okolím. Co Pavel otvíral cizincův dopis, snažil se navázat s Azyadou rozprávku.

A Pavel si četl:

Slovutný pane!

Sotva mne znáte, a přece by se těžko našel člověk, který by měl těsnější vztah k Vám a k Vaší rodině. Jestliže Vás obtěžuji tímto dopisem, děje se tak opět z oddanosti k Vám a ze sympatie s Vaším osudem, k němuž byly podivuhodnými pouty těsně přičleněny i osudy mé.

Věřte či nevěřte – zřekl jsem se pro Vás dobrovolně blahobytného a klidného stáří, opustiv vlast, jež mi skýtala vše, co stačí ctižádostivci či skrblíku, učinil jsem se strážcem Vašeho bezpečí.

Ač mne stíhaly nepřízeň a nedostatek blahovůle ze strany pana otce, pana Schottenkrauta i oddané Vám paní Rajvaldové, ač jsem se stal bezpočtukráte předmětem jich útoků a nedosti zákonných machinací, přece jsem vytrval, a nepociťuje hořkosti, dál ve svém úctyhodném stařeckém věku následuji cirkus pana Schottenkrauta, kamkoliv se jen na zeměkouli obrátí.

Procestoval jsem s Vámi mnohý kout světa, Evropu, Asii, Afriku, ba i do Nového světa jsem Vás následoval, ač plavbu po moři velmi těžce snáším. Nahlédnete proto, mladý příteli, že můj zájem o Vás není povrchní a že mé odhodlání není podepřeno ani ziskuchtivostí či sobectvím.

Nechci však také probuditi ve Vás domněnku, že vleku své staré údy za vámi jen z lidskosti anebo pouze z lidumilných pohnutek. Na pohnutkách však méně záleží než na věci samé. Pravím, že jsem Vás následoval, abych chránil kdykoliv Vaše bezpečí.

Nuže, po dnešním představení jsem nabyl přesvědčení, že bezpečnost Vaše a Vašeho bratra je otřesena. Musím podotknouti, že jsem podrobně informován o Vašem intimním a rodinném životě, znám z propagačních článků Vaše povahy, i záliby, vím přirozeně i o sňatku Vašeho pana bratra – žel

však, z dnešního představení vím i o jakési těžké ráně, jež vás stihla, takže Váš poměr k panu bratrovi se přiostril.

Nuže, mladý příteli, věc, kterou jsem předvídal, se dostavila. Intimní život pana Petra není v souzvuku s Vašimi přáními a na tuto těžkou bolest je nutno najít lék.

S tímto lékem právě chodím věčně za Vámi. Poněvadž mé prosby, nabídky i domluvy, jež jsem v hojné míře adresoval panu otci, nedošly sluchu a Vám byly zatajeny, spěchám nyní, kdy se lék můj stává životní otázkou, informovati Vás krátce sice, ale zevrubně.

Jsem bývalý obvodní lékař Vašeho rodiště. Již s Vaší nebožkou paní matkou jsem musil bojovati o Vaše dobro, a nebylo mou, nýbrž právě její vinou, že obětovala svůj život nedůvěře k lékaři. Kdyby byla rozumně dbala mých rad, byla by dnes zdráva žila mezi Vámi. Říkám *mezi Vámi*, čímž naznačuji myšlenku, kterou od let se zájmem sleduji. Zjistil jsem totiž nezvratně, že srůst Váš s panem bratrem je dosti povrchního a podružného rázu, takže se dá chirurgicky zrušiti.

Když dočetl Pavel až sem, všecek ožil. Naděje ho oslnila závratnou rozkoší. Je zachráněn! Je spasen! Bude svobodný!

Jeho pohnutí bylo patrné i Petrovi a Azyadé, kteří k němu vzhledli skoro zároveň.

„Co ti kdo píše?“ vyzvídal Petr.

Ale Pavel ho neslyšel. Byl zaklet svody listu, který jeho duši očaroval.

Chvějící se rukou obrátil stránku, aby četl dále:

Ač se původně zdálo, že kožní řasa spoje obsahuje ve svém vaku důležité orgány, ukázal jsem dílem rentgenologicky, dílem jinými vyšetřovacími metodami a posléze svými embryologickými

pokusy, že Váš srůst se nevztahuje na vnitřní orgány – leda jen na bývalé, jichž vlastní funkce skončila hned po narození.

Račte uvážití tato fakta, jež zaručují poměrně snadnou operaci, a rozhodnete-li se užítí služeb starého praktika, jenž toliko z vědeckého zájmu osmnáct let je vlastně Vaším osobním lékařem, sdělte mi své rozhodnutí, abych operaci sám s elitním vědeckým kruhem provedl. Nemusím snad dodávatí, že by se tak stalo zdarma, neboť praktické potvrzení mého vědeckého přesvědčení jest mi jediný a nejlepší honorář.

Jsa přesvědčen, že přicházím právě včas, abych Vám ulehčil v těžkém strádání, upozorňuji Vás ještě na jednu věc: oblomte především svého pana otce, neboť v jeho rukou jest – žel – Vaše právo, pokud nejste plnoletý. Nepochybuji, že jeho blahovolný souhlas získá i svolení pana bratra.

S přátelským pozdravem Váš

Dr. Karel Rettich
17. Rue Bonaparte.

Sotva dočetl, Pavel vstal, a zimničně se chvěje, dotíral na bratra, aby se strojil.

„Jedme do cirku!“ šeptal vyprahlými ústy. „Jedme k Schottenkrautovi! Rychle! Stroj se, Petře!“

Zmatený i povzbuzený dosahem naděje, stiskl horoucně ruku udivené Azyadě. Nesmyslná odvaha tohoto projevu vehnala jí krev do tváře. „Splašil ses?“ posmíval se Petr nakvašeně. „Co se stalo? Zdá se, že není naspěch!“

„Jedme!“ sípal Pavel. „Rychle! Musím jeti!“

„Což hoří, blázne?! Řekni, o co jde!“

„Ach – nemohu – jedme!“ volal Pavel přemoženě a vlekl bratra drsně na schodiště.

KAPITOLA PÁTÁ

Každý za své

I

Není trvalejší věčnosti nad onu spalující, jež se rozkládá ve vteřinách mezi vyvřením naděje a mezi zklamáním či naplněním. Svár touhy s časem je krutý běs; bludiště, z něhož úniku není, leda po muších křídlech podloudného snu.

Vůz nejede, kola se neotáčejí. Domy nemizí, cesta se neuvolňuje.

Před autem stojí již věky strážník z kamene, pokryt prachem věčnosti ruší pout' za štěstím.

Dav na bulvárech proti němu bouří nesmrtelně, hlučí neztišitelně – leč marně jako moře.

Nehybnost času omrzela kdekoho. Viz, tam se vrhá jeden z okna do ulice!

Ale i jiní! Chápeš jejich dny? Potácejí se ulicemi, žalářovaní otroci, již nečekající, nýbrž dohořelí – co koleso času stanulo, drtíc mozek nadějí, jež křičí, křičí o pomoc. –

Konečně volno!

Vpřed!

Zlom pýchu času!

Strážník uskočil z dráhy jako živý bič. Uvolněná auta ječí. Pozdní poškoláci! Bučíce jako stádo splašených bizonů, dohánějí náskok ostatních. Asphalt sviští, jak trhají lesk jeho tváře –

Konečně!

Hřbitov – fortifikace – brána –

Vpadli k Schottenkrautovi jako nevídaná věc, jež nutí k dlouhému přemýšlení. Nicméně Schottenkraut, sotva je spatřil, zbledl jak ocel v elektrické peci. Jen tak že našel v poušti chvíle hlas:

„Co se stalo?“

Jde jim tápavě vstříc, doufaje, že ho nohy nezradí.

„Kde je otec?“ křičí Pavel natrženým hlasem a Petr, ustrašený zmatkem bratrovým, snaží se naznačiti, že je bez viny. Že o ničem neví, že nic nechápe.

Ale právě tento nesoulad jest ono zlo, jež děsí bez míry principála, uvyklého jinak každé tvrdosti. Tušení, jež ho ve vteřině naplnilo, bylo pravdivé a nemohl opravdu za to, stal-li se lacino jasnovidcem, když pravil:

„Pavle, snad tě neobtěžoval ten bídny hrdlořez?“

Nevěděl více, než že komorník telefonoval o jakémsi dobrodružném doručiteli dopisu. Sta žen a děvčat zahrnovalo Bobry v každém městě milostnými návrhy a tisíce artistů, žurnalistů i darebů pronásledovaly je nabídkami rozličných služeb, užívajíce arci všemožných lstí, aby mohli své vzkazy odevzdati osobně.

A hle! Schottenkraut tušil, od koho byl dopis!

Nečekaje odpovědi usadil Bobry do lenošky, zavolal jejich otce, Rajvaldovou i svou ženu – a když se všichni dostavili, zamkl kancelář na klíč, zvolna sedl a pravil skoro slavnostně:

„Scházíme se tedy po dlouhé době zase všichni, kdož k sobě náležíme. Svedl nás společný zájem na bratrech Bobrech, s nimiž jsme srostli pod tíhou okolností téměř tak těsně, jak oni dva vespolek. Nemýlím se, tvrdím-li, že první slovo v této poradě patří přirozeně Pavlovi, jenž nám dluhuje vysvětlení svého vzrušení – Mluv, Pavle,“ obrátil se zkroušeně k svému trýzniteli. „Nebot' ze všeho na světě, jak se domnívám, je ti nejvíce třeba vymluviti se.“

V malém shromáždění se rozhostilo ticho, přerušované posmrkáváním starého Bobra, jenž počal lítostivě slzeti. Na okenicích tančila bzučící masařka, umíněně tlukouc tělem o špinavé sklo, a za stěnou táhle zívala lvice.

„Tati,“ obrátil se Pavel k svému otci, přemáhaje zjevně chorobné vzrušení. „Svol, aby... svol k naší operaci! Chci žít sám! Je to možné! Rettich...“

I jal se hledati po kapsách dopis.

Otec Bobr se chopil zoufalé své hlavy a zaskučel jako v nejvyšší bolesti.

Petr vyvalil oči.

„Co to blábolíš?“ vyzvídal, blížek stejně pláče jako smíchu a těžce se rozhoduje, kam se přikloniti. „Slyšíte?! Co mluví!“

Ale nikdo Petra nevnímal. Schottenkrautova žena pokývala hlavou, a pohlédnuvši na svého bledého muže, chtěla mu vemluviti, že jest zde zbytečná.

Jen Rajvaldová se chladně vztyčila a pronesla k Schottenkrautovi:

„Poznáváte Retticha? Ten nestyda! Pavle!“ obrátila se k hochovi. „Co ti namluvil ten padouch? Snad mu nevěříš?“

„Neptám se vás na nic a neptejte se ani vy,“ prosil Pavel Rajvaldovou již mnohem klidněji. „Táži se otce. On jediný má právo...“

„A co já?“ vybuchl posléze Petr vyrozuměv, že se mluví o možné věci. „Co já? Nemám právo? Co tu rozumujete? – Neboť já, já ze svého těla ani nehet neudám!“

„Nikdo ti nebere, co tobě patří!“ mírnil ho bratr. „Je mezi námi hranice a není těžko rozeznati, kde se končí.“

„Ach, nemyslím, blázne, že tě bere někdo vážně, ale dovolíš mi zajisté, abych ti řekl, že vím, kam až mne bolí moje tělo – a pokud bolí, nehodlám mlčeti!“

„Zcela správně!“ pochvalovala Rajvaldová. „Tvé tělo chrání zákon. Je nedotknutelné!“

„I moje tělo,“ připomínal úzkostlivě Pavel, „má právo na svobodu. Chci býti sám! Není dost na tom, že jste mne po léta klamali a obelhávali stran mého těla?“

„Kdo tě obelhával?“ hájil se Schottenkraut z nařčení. „Nevidíš sám nejlépe, jaké tělo máš?“

„Nelžete ještě dále!“ křičel Pavel. „Víte dobře, o čem mluvím. Zatajovali jste možnost operace, aby váš obchod neutrpěl. A co ty?“ obrátil se posléze k otci. „Což ty jsi nevěděl, že trpím srůstem

s Petrem? Moje utrpení ti bylo však lhostejné, neboť milejší než dítě bylo ti bohatství!“

„Ustaň, hochu, ustaň!“ žadonil otec. „Mýlíš se, řeknu ti všechny své důvody.“

Jeho pláč se mísil se spíláním Rajvaldové, jež hrozíc pěstí nepřítomnému Rettichovi, hořekovala jako na modlitbách:

„Ó, nestyda! Hrdlořez! Pálený mastičkář!“

Do této změti pláče a kleteb zněl chvějící se hlas Pavlovy obžaloby:

„Všichni svorně, jak tu sedíte, z nás kořistíte! Jste opilí ziskem, jenž vám z nás kyne! Komu leží však na srdci naše spokojenost?“

„Nezapomínej,“ varoval Schottenkraut Pavla, „že mluvíš toliko za svou osobu!“

„Mluvím za sebe i za bratra!“ trval Pavel na svém.

„Otaž se tedy, příteli! Jen se otaž Petra!“

„Není mi nic po tom, co on teď říká,“ křičel Pavel zle a náruživě. „Nemá dost rozumu, aby posoudil, jaké mu hrozí od vás nebezpečí! Což *vám* snad připomínám odpovědnost? – Ne vám! Ale otcí! Ať mi odpoví sám.“

Starý Bobr škytal a usiluje bez ustání o projev, vždy znovu ztroskotával.

„Jaká komedie!“ rudl zběsilý Petr. „Co drmolíš, hlupáku? Proč trýzníš otce? Zbláznil ses? Či co tě vlastně ponouká k této mizerné švandě, jíž se nelze smát?“

„Ach, Petře, pochop přece!“ naléhal Pavel. „Doktor Rettich nám slibuje bezpečnou operaci, po níž bychom byli oba svobodni. Což nechápeš, jaký je to opravdu zázrak? My, kteří jsme osmnáct let vzájemní otroci, mrzáci nad všechny nejžalostnější, my máme možnost žít svobodně!“

Petr, prohlížeje bratra téměř s odporem, uhadoval jen těžko, mluví-li vážně, či žertuje-li, an mluví o svobodě. Konečně, objeviv v něm vážnou snahu, vztekle uchvátil jeho chvějící se ruku a tiskna ji až do krve soptil nespoutaně:

„Tož ty se rouháš za naše zdraví! Za naše štěstí – spokojenost! Osud je ti těžký? A nebojíš se trestu? Celý svět nás hýčká a nosí na rukou – to je ti málo? Co chceš? Čeho máš málo?“

„Mám málo toho,“ dýchł Pavel bledna, „čeho se tobě příliš dostává...“

„Neklábos, proboha!“ hřměł Petr povýšeně. „Vše, co nám dala příroda i svět, je mezi nás spravedlivě rozděleno. Čeho budem chtít, všeho dosáhneme! Ale jen s pomocí této jednoty! Roztrhneš-li nás, každý po nás plivne!“

„Výborně!“ jásala Rajvaldová. „A neboj se mu připomenout, odkud jste přišli! Jako děvečka v chlévě vás rodila matka – a nebýt srostlí, chcípali byste jako vozkové na hnojišti některého pána! Co ty víš, Pavle, jak se žije v jednom!“

I Schottenkraut se nyní vrhl na Pavla:

„Domyslíš jsi, příteli,“ jal se naň naléhati, „jaké nebezpečí chová operace? Kdo ti dal záruku, že ten tichošlápek není praobyčejný potrhly kantor, jehož koníček se musí nějak nažrat, i za cenu tvého života? Dovol, abych ti připomněł, že nemáme práva hazardně nahlížet v taje přírody. Hra jest příliš odvážná!“

„Ach, co se na mne všichni sápete?!“ zoufal si Pavel, vida zdrcující přesilu. „Nevidíš, Petře, sám toto spiknutí?“

„Nevidím více než tvou bláhovost!“ káral Petr bratra. „Tvá zaslepenost křičí! Jak můžeš doufat, že bys mne pohnul k tak neobyčejné a neslychané věci, když se nám nedostává naprosto ničeho!“

Pavel nahlížel s hrůzou, že jest zcela opuštěn. Kdyby směl prozradit svůj nejsilnější důvod, chápali by ho možná ještě méně. Nikdy mu neporozumějí! Nedají mu za pravdu! Cit, jenž ho od bratra trhá a rve, bude jim navždy nesrozumitelný. Hradba, jež mezi ním a bratrem vyrostla, rostouc vždy výše a zdvihajíc se k nebesům, jest jejich pohledu neviditelná – i jednají, jako by jí ani nebylo.

V závějích zoufalství, jež ho zaléhaly, viděl tonouti i křehký úsměv Azyadin. Prohraje-li tento zápas o svou svobodu, přitěžuje i nebohé

oběti bratra, jenž čerpá svou všemohoucnost právě z jejich zrudnosti. Zbaven nimbu monstra a výsad autokrata, bude přemožitelný jako každý jiný člověk a Azyadé setřese spíše jeho přítěž.

Pak snad – pak někdy – lze-li věřit pohádkám – on sám, zbavený bratrova společenství a prost jsa sobecké lásky – –

Ted' nebo nikdy! – třesklo mu v duši – a vida jediné útočiště u otce, vrhl se k němu a již bez ohledu na bolest vlastní či bratrovu smýkl sebou prudce před otcovy nohy na kolena.

„Smiluj se nade mnou!“ vzlykal náruživě. „Dokaž, žes mne nevyhnal ze svého srdce! Slib – nařid', aby z nás učinili lidi!“

„Můj hochu, můj drahý,“ sténal starý Bobr, rozhlížeje se plaše po ostatních, co Petr, trpě bezohledným smýkáním bratrovým, vykřikoval jako zběsilý:

„Co činíš! Běda! Chraňte mne!“

Pavel však ve svém naléhání neustával. Zdálo se, že ztratil všechnu míru bolesti, zmítal sebou, oddávaje se horoucím prosbám:

„Je-li ti život tvého dítěte milý, užij své moci a zbav mne mé poputy, že přihlížím zblízka každé Petrově neřesti! Chci odpovídat za sebe a nechci bratra soudit! Proč toto pouto tak zbytečné a nežádoucí! Odluč naše těla a posílíš naše bratrství!“

Ubohý Petr, zdviháný co chvíli Pavlovým neumdlévajícím zápallem a vrhaný zas k zemi, křičel bolestí a bledl všecek hrůzou.

Schottenkraut se vzchopil a snažil se, aby Pavla domluvami i prosbami přiměl k rozumu.

Ale přiléval jen oleje do ohně. Pavel propukl v nové obžaloby:

„Proč litujete Petra? Což netrpím stejně? Neprosím právě i o jeho spásu? Jsou krutější bolesti, kterých, žel, nevidíte a jejichž rány nás ženou rychle k pádu! Záhuba černější než každá vaše představa vztahuje po nás den co den ruku! Nebo věříte, že týdny, jež jsem strávil s Petrem v pitkách, nezamhouřiv oka a nikým nepovzbuzen, že ony týdny byly méně kruté než tato malá bolest, o níž stěžívám? Trpíme svorně, trpíme dvojnásob a každá radost jednoho druhého

trýzní! Oddělte nás – a zjednodušíte naše životy, nesnadné k zoufání!“

Pavlovy prosby, promísené Petrovým nářkem, padaly na hlavu otce Bobra jako hranaté kamení z propastné výše. Zdrčené jimi staré srdce krvácelo střídavě na obě strany, a umdlévajíc přílišným násilím žalu neúčastnilo se odpovědi.

Bobrova ústa se mechanicky otevřela a řekla s přemáháním:

„Nemohu vás rozsouditi. Ne, nemám práva ani síly. Sami se dohodněte – nemohu!“

Tu si Pavel uvědomil úplnou porážku. Chopil se zběsile otcovy ruky, a cloumaje celým jeho vetším tělem, vykřikoval výhrůžně:

„Musíš! Neutíkej! Postavili nás do světa a nyní nás opouštíš? – Vzdej se své lakoty! Neprodávej nás!“

Synovo násilí otřásló jím v základech. Bledna smrtelně, vzdával se hněvu jeho paží. Téměř šeptem zpovídal se při tom ze svých strachů a v rychlosti snášel všechny omluvy.

„Pavle, můj hochu,“ sténal zuboženě. „Ušetři otce tohoto soudu! Což vím, kde je dobré? Jsem bez rady... Můj rozum je neštědrý, chudý a sám. Propust mne... Volil bych menší zlo, kde neteče krev a kde jsou peníze – Ale ty nechceš! Tedy neporoučím: dohodněte se.“

To řka, starý Bobr vytřeštil oči doposud pokorně na syna upřené; spatřil opět Alžbětinu duši v jeho tváři. Vyčítavou, poraněnou, nesmiřitelnou.

Vzkřikl zděšením a propadal se, smrtelně bledý, v prázdno bezvědomí.

Schottenkraut přiskočil, aby přijal tělo starcovo z rozechvěných rukou Pavlových.

Bylo ticho.

Paní Schottenkrautová kývala hlavou, Schottenkraut ovíval mlčenlivě Bobra.

Rajvaldová pohlédla výmluvně na Pavla a sešpulila kysele své šlachovité rty, jako by mu chtěla naplít do tváře.

Všechno nashromážděné hoře se v Pavlovi utrhlo; zřeknuv se boje, sklonil se nad otcem.

Všem přítomným se ulevilo.

II

Téhož dne minulo představení klidně. Petr, jsa šťasten z bratrova ústupu, potlačil nároky obolených údů a hýřil silami oslnivě. Nepoznaná dosud radost ze života plnila ho štěstím až po konečky prstů.

Živ a zdrav! Celý a nedotčen! Co nádhery a rozkoše je ve vědomí celosti! Po nejzuřivější bitvě života je člověk jako znovu narozený.

Po představení se zastavili v baru a Petr Pavla donutil, aby pili na bratrství.

Pavel se podvolil. Tichý a bledý, vypil zahanbeně podaný pohár, aby si vykoupil návštěvu u otce.

Když bratři vešli, seděl starý Bobr v lenošce a tupě hleděl před sebe. Jakmile spatřil syny, kynul jim, aby usedli, a tiše se otázal, jak dopadlo představení.

Petr líčil s obvyklým nadšením scénu závěrečnou a podotkl:

„Pavel dnes překonal sám sebe! Byl skvělý.“

Pavel vzhlédl udiveně. „Zřejmě nadsazuješ,“ pravil. „Byl jsem zcela vyčerpán.“

Bobr se spěšně vmísil do hovoru:

„Jste oba skvělí,“ pravil s tesknou hrdoostí. „Vaše nádherná jednota byla, jest a zůstane trvalou nadějí mého stáří.“

Poněvadž se Pavel nevrle pohnul, snaže se nemyslit na tuto svou bolest, starý Bobr vzal ho za ruku a pravil:

„Odpusť, Pavle, že se k věci vracím. Tvá rozumnost, tvůj rozmysl jsou od tebe oběti, jež ponесou sladké a stálé ovoce. Ne pouze ohled k mému stáří, nýbrž i ohled k vlastní osobě musí tě vésti k potlačení

neuskutečnatelného snu – Můj drahý Pavle, proč se vyhýbáš mým očím? Věř mi, že mluvím nezákladně a že mám na mysli jediné tvůj prospěch! Pohlédni mi do očí – jako vždy dříve!“

Pavel však zabodl smutný pohled do prázdna, podržel chvíli mlčky ruku v otcově a potom se rozloučil, tiše a rychle, přece však nikoli sklíčeně.

„Dobrou noc,“ pravil. „Musím ti věřit, i když nesouhlasím. Dobrou noc!“ – –

Petr kolísal po celý svůj život mezi zábavami. Neměl-li kdy v životě čím by se bavil, tedy proto, že se nemohl rozhodnout mezi dvěma zábavami stejně lákavými. I dnes, ještě prosáklý vínem vítězství, nevěděl, má-li jít mezi kamarády, anebo do lože Azyadina.

Posléze, přece jen jat mocnou dychtivostí, zradil přátele na účet Azyadin.

„Pojedeme!“ pronesl svěže jarým hlasem, jakmile opustili otce. „Je třeba zase jednou dobře se vyspat.“

„Ostatně,“ dodal po ostýchavé pomlčce, „zdá se, že jsem neučinil dosud Azyadé svou skutečnou ženou. Je nutno tuto práci podstoupiti.“

Pavlovi se zachvěla půda pod nohama. Tímto otevřeným způsobem Petr málokdy o ženách mluvil. Mezi bratry byla v této věci nepsaná dohoda, nikdy se o tom nemluvalo.

Obraz ohlašovaného skutku poranil Pavlovi rozum; nebyl dlouho schopen pohledu na bratra či do ulice, aby nespátl Azyadu zalehnutou bratrem. Srdce se mu rozbušilo neslychaným tempem, hlava se mu točila vždy bědněji.

Byl donucen bodavou bolestí hlavy, aby skráním ulevil přiložením ruky; zhrozil se: z hlavy lil se mu pot a ruka, zdřevěnělá i rozžhavená, tetelila se jako divá tarantela.

Věděl, že vstupuje naučeným postupem do auta, že bratr rozpráví se šoférem, věděl všechno, co se vůkol dělo – ale zároveň byl neodvratně a zoufale přesvědčen, že se to všechno státi nemělo a že právě přestoupil osudnou mez, přes kterou nelze již vrátiti se zpět.

Strašlivé vědomí prohraného života prostupovalo jeho malátným steskem, že se to jinak nemohlo skončit a že cesta, kterou podstupuje, byla nevyhnutelná.

Auto zastavilo, vystoupili.

Pavel měřil chtivě a žíznivě čas.

Pout' schodištěm rovnala se lidskému věku i střelhibité vteřině zároveň: obsáhnuvši celý život Azyadin, přece neoddálila hrozící chvíle. Pavel na každém schodu přidával otep plamenům lásky, jež v něm slepě hořela.

Hned první vzpomínku na Azyadu... Byla to ona, jež ho smířila s cirkem.

Vidí růžovou panenku v tylových sukýnkách míhati se obručemi na hřbetě koňském.

Udýchaný úsměv díky a poklonu za potlesk. Čtveráctví za opouštěnou manéže.

Křišťálový pohled v hodinách smutku, zlatou nit žertu, vrhanou do hry.

Odolnost zlobě a příkořím.

Lest bídákům. Pardon slabochům.

Let nad hmotami a růžovou samozřejmost pelu. Její blažená víčka, kryjící spánek pohledu a čistotu teplého srdce...

Na posledním schodu ji spatřil v hlavách cirku kolující nad úžasem tisíce.

Z této výše se nyní má zřítiti k zemi, aby byla jeho bratrem ušlapána. –

Petr vyňal klíče a otevřel byt.

Vyšel komorník, svlékl jim obřadně plášť, přál dobré noci a otevřel jim dveře do pokojů.

Usedli do lenošky; Petr zouval boty.

V sousedním pokoji ležela Azyadé na společném loži a klidně spala.

Petr dlouze zívá, pobídl Pavla, aby si pospíšil.

Pavel vskutku otálel, a když už chtěl Petr odejít na lože, zdržoval ho urovnáváním šatstva.

Konečně přistoupili přece k posteli, oděni jsou dle zvyku z dětství do společné noční košile.

Pavla po prvé napadlo, že se podobají strašidlu, neboť šli tiše a po špičkách, jako by chtěli Azyadé vyděsiti. Ona však spala zcela nerušeně. Její pokojný spánek přiváděl Pavla v zoufalství, co Petra mocně dráždil k útoku. Od jejích úst šla teplá vlna dechu, obestřeného vůní čistoty.

Pavel se pohroužil do svého zoufalství, a nejsa schopen činu ani prosby, dovolil, aby Petr Azyadu vzbudil. Učinil tak ve vteřině, položiv se k ní a uchopiv ji ocelovým pohybem ruky.

Prohlédla ihned. Její pohled byl udivený, nicméně nikterak mrzutý.

„Co jest?“ otázala se více sebe samé.

Než domyslíla vzájemný vztah svého těla k Petrovu, byla přesvědčena, že je opilý.

Petr jí nemohl dopřáti času, aby se tázala či aby protestovala. Uvolniv levou ruku z Pavlova zajetí, obejmul jí drsně Azyadina prsa a pravou se snažil rozklínit jí nohy.

V tu chvíli se ozval z podušek hlas Pavlův.

„Pust', Petře!“ volal. „Pust' Azyadu!“

„Co ty chceš?“ otázal se Petr s výhrůžným despektem, nezříkaje se svého úsilí.

„Propust' ji! Ustaň, Petře! Při hlavě otcově!“

„Budeš-li pak tichý!“ hrozil se Petr.

Pavel pozbyl docela rozvahy, vzepřel se silně a bezohledně.

Ale Petrova žádost dorostla již síly, jež nevnímá ani nejmocnějších bolestí. Všechnu pozornost obrátil k manželčině odporu, a konečně přece dosáhl svého: tiše naříkajíc byla mu Azyadé po vůli. –

Teprve teď Petr, plný zloby, odhalil doznívající škály bolestí, a objevuje s nimi celou propast, již dosud mezi sebou a bratrem pouze tušil, vrhl se hned z objetí Azyadina na Pavla:

„Mluv! Rychle pověz, co to má znamenat!“ křičel v nepotlačitelném hněvu Pavlovi do tváře. „Mluv – a to dříve, než tě utluču!“

Jeho křik však měl nečekaně prázdnou odezvu. Když pohlédl Petr na bratra pozorněji, nemohl se ubránit úžasnému pocitu, že snad má co činiti s bezduchou mrtvolou.

Až se zalekl. Bratr ani neodpovídal. Jeho oči byly široce rozevřeny a v celém bílém obličejí se nehnul ani vlas.

Chvíli pohlížel Petr na bratra s podivem, ba dokonce se dotkl jeho ruky, aby se přesvědčil, není-li snad chladná.

Pak couvaje od ní v opravdovém děsu, uložil se na záda a snažil se usnouti, nepřeje si ani rozřešiti tuto záhadu.

Azyadé ležela s otevřenýma očima tak, jak ji propustil dříve z objetí.

III

Pavel slyšel dobře bratrovy kletby. Cítil jeho ruku, když se jej dotkla; byl mu nápomocen, když se obracel na záda, snaže se, aby usnul co nevidět. Vše věděl a vnímal – a to velmi přesně. Nepocítiv hořkosti ani lítosti ocenil bratrův čin jako dílo, jež zpečetilo osud Azyadin i jeho.

Rána, již mu bratr vzetím Azyady zasadil, nemohla bolet: jako by byl zlomil jeho páteř, učinil ho Petr prostě němým svědkem svatokrádeže, o níž se sám Pavel dosud arci domníval, že není po jeho boku možná.

Ale zloby ani lítosti nepocítil; věděl jen, že nastaly nové poměry, nové období, jakýsi nový stav, jenž musil najíti výrazu mnohem silnějšího, než může býti bolest nebo pláč.

Neuvažoval však o svém poslání. Všecek ještě strnulý a u vědomí pohaslý, snažil se ulpěti co nejdůvěrněji na skutečnostech a hmatatelných věcech, které jeho polobdění obklopovaly.

Vášnivě se připoutal očima k nábytku, ke stěnám ložnice, k zataženým záclonám; ony zabraňovaly, aby jeho duch nevyšel z těsného prostoru do krajin široširých, v nichž není zákona ani práva. Strop řezal dosud úspěšně hlavy snům, jež dýmají v osudných nocích příliš nerozumně. A podlaha, na níž pevně stojí lože, i když je ložem Záhořovým, je přece zárukou existence světa.

Žel, obezřelá pozornost ke všemu, co jest, bičuje smysly nemilosrdně; jich práce je důsledná do titěrnosti; dají se unášet svým zpravodajstvím a stávají se příliš pozornými, takže náhle objevují skutečnosti nadmíru ukryté.

Pavlovy oči vykořistily všechna, i skrytá těžiště pokoje, zvážily vztah věcí, rysů a poloh. I vrhají se žízňivě na obraz bratrův.

Sluch přikyvuje zraku, i vyzývají čich, aby také on se účastnil výpravy; nezradí přece nerozborný šik smyslů! Společně zatáhnou nepropustné síť.

Vedeni snahou po vědění a žízníce po pravdě smyslové, netuší, že v jejich čele kráčí poraněný cit.

Skutečnosti vlají z Petrovy tváře vyzývavými světly a stíny; rodokmen každé je vepsán v její rub ohnivzdornými literami přetvářky, co tato sama, oprostěna tíže tajemství, tančí jako svlečená záletnice pravdu. Holou pravdu – až do špinavých pórů pleti, nasáklé potem černých mší. Vlasatice šklebů naráz vystoupily z doupat dobromyslných úsměvů, strhaly postroje mírného zdání a divoce křepčí na bratrově tváři.

Jak neobyčejně jest sobecká a zlá! Nabubřelé rty stěží zadržují sprostoty, jichž surovým vírem chrčí jeho hrdlo. Odporné sliny kloktají v něm. Dech jeho páchne zkaženým srdcem a v síni jeho úst bublá věčná nenasytnost. Nos přetéká přebytkem živočišných stenů, chroptí jak oběšenec a rouhá se nebi, frkaje k obloze svůj nezastřený hnus.

Jak mohl déle sedmnácti let pohlížet z této blízkosti v tvář bratruvu?

Jak mohl nevidět, co je v ní psáno tak jasně, nedvojsmyslně a pevně?
Či nikdy neslyšel chropot jeho spánku, zvířecí pokoj nasyceného
a bezpečnou víru v důstojnost hmoty?

Neslyšel věčnou ošklivost zvuků nejdůvěrnějších a nejsobečtějších?

Nepatřil na řetěz sobectví a křivd?

A je-li už bezmála v každém člověku částička kouzla, jež nás
přitahuje, kde jest v této odulé ruměné tváři, již vzdouvá pyšně
hlomoz jeho spánku?

Bezedná ošklivost Pavla pohlcuje. Zděšený a omámený její hlubinou, hledá nit světla či lásky i pod pletí, snaží se objeviti vanutí citu, jenž by ho vynesl a pro bratra zachránil.

Vzpomíná dětství, krouží v mlhách počátků, tápe až na samých hranicích bytí.

Mocný vír citů ho posléze uchvátí a nese nesmírností tvůrčích par. Tone v chaosu zrodu, ohlušený vírem vodstva a vzduchu, jímž se vznáší duch.

Mrákota padá na jeho vědomí. Sen nekonečně známý čistý a radostný zároveň snáší se na duši tolik neklidnou.

Široká modrá řeka plyne zelení. Dva srostlí bratři odkládají oděv a z podemletého břehu vrhají se v proud.

Jak osvobozující jest jeho plynutí! Aniž o tom věděl, bratr od bratra odrůstá a každý pluje volně na jiný břeh.

Jejich těla jsou lehká a průsvitnější jiker, vznášejí se vířivě hlubinami a jako svět štěstí cílí ke břehu.

Procitá v plném jasu dne zpěvem bratrovým. Jak prostý a klidný jest jeho zpěv! Člověk, jenž tímto zpěvem chválí boha, není zlý. Nešťastník! Zpívá falešně, a jeho srdce je přece plno štěstí!

I Azyadé procitla z těžkého snu jeho zpěvem. Nepříznivě se ohlíží do noci a jako pramen stuhý mizí z ložnice. Její košile jest potřísněna krví.

Pavel spočinul na skvrně poraněným pohledem. Krev! – Jeho srdce klesá pod údery. –

Bratři vstávají. Petr jde ze zvyku k oknu a otvírá je. Vždycky tak činí. Při mytí se dobře poslouchá tok života.

Společným pohybem odhazují noční košili.

Pavel hrouží ruku do zásuvky neceséru.

„Co hledáš?“ táže se Petr nevlídně; touží již po chladné vodě, jež se třpytí v umyvadle – a bratr ho od ní zdržuje!

„Nic, nic,“ dí Pavel ledabyle a skrývá v levé ruce obnaženou břitvu.

Když sklonil Petr nad umývadlem hlavu, přikročil chladně k operaci; máje na mysli dobrý prospěch bratrův, vedl ránu těsně u svého těla.

Bratr vzkřikl a vysílá k ráně obě ruce.

Pavel se potácí k posteli.

Komorník vletěl do ložnice hned po prvním drsném skřeku.

Jako náměsíčný patří na oba bratry, jichž cesta se tak nečekaně rozdvojila.

Chápe se telefonu.

Petr tiskne ránu.

Pavel, v loži natažený, bez hnutí dýše, podobaje se lekajícimu pstruhu.

* * *

První přiběhl doktor Rettich; sám Bůh ví, kdo ho o neštěstí zpravil. Obvázal bratry, a zjistiv plnou správnost svého vědeckého přesvědčení, vítal dosti přívětivě své bývalé nepřátele.

Tito se sjeli vzápětí k ložím nemocných. Plakal tu otec Bobr, smrkala Rajvaldová. Schottenkraut, bledší prostěradla, stál nejistě vedle slzící své ženy. Všichni věděli, že Pavel musí zemřít – a to v několika vteřinách, co Petrovi, který již vypil šálek polévky, předpověděl Rettich dlouhý život; Pavel byl při operaci příliš k sobě skoupý.

Nyní pohlíží již umocněnými očima v radostnou souhru života a smrti:

Široširá rotunda se nad ním klene. Srdečné teplo bílých stěn!
Hrdélko vlaje jako žlutý prapor za drátky klícky – to je kanárek?
– Jest, jest, – dí Pleva.
Ukažte – aj – to zpívá o nebesích?

Tial tial tikiů
tial tial tiki-
-ů tikiů

Ó ach! Těžká vrata jedou po řemeni.

Jak jsou těžká!

– Ať mi dáte pozor na ty chlapce! – hrozí pan správce.

Pleva utíká:

– Můj bože, děti, nevleťte mi do veřejí!

Pavel běží, běží. Pleva křičí.

Ach, kdo to za ním vlastně utíká? Ale – – není-li to Azyadé?

Ó, ovšem, ovšem! – Co mám vyřídit? Co?

Fortna se otvírá, vrata jedou po řemeni.

Nuže? Rychle! Pojd', pojd'!

Sevře ji.

Silně.

Tial tial tíal- tiki-ů

Přitištěn k ústům, jež se nabízejí, vydechuje do nich celou svou duši.

– Je mrtev, dí Rettich.

Petr zaplakal.

Benjamin Klička

Josef Hora

Také Benjamin Klička počal lyrikou. Válka a první léta poválečná odpoutaly mladého lyrika od starší poezie jako tak mnohé jeho vrstevníky. Změněný svět se chvěl před mladými lidmi, kteří šli ze svých škol rovnou do války anebo ji zastihli v prvním jinošství, jež bylo navždy poznamenáno její atmosférou.

Jen několik domácích básníků zůstává v srdci mladých. Antonín Sova se svým senzitivním, křehkým veršem, reagujícím vzrušeně na každou proměnu času, Fráňa Šrámek se svou smyslovou idylou, jež se odrazila po válce v pocitech mládeže jako kouzelný oblak od drsného, hmotně tvrdého zápasu sociálního a zachovala jí ráj puberty, a vášnivý S. K. Neumann se svým neúmorným optimismem vyznavače věčného pohanského života, jenž se mu vtělil v kypění přírody a vzdornou lásku k lidské civilizaci.

Tito básníci jediné mluví z veršů poválečné mládeže a i z veršů mladého Benjamina Kličky, vydaných pod názvem: *Jiný svět* v roce 1921. Příliš energie bylo vyplýváno a básníci se uchylují do ticha svého srdce, aby v sobě zachraňovali teplé lidství, z něhož jediného tryskala jejich melodie, zastrašená hlukem doby. Také z *Jiného světa* mluví hlas země, časů, letících nad ní, jejímu rytmu, v němž se tak sladce spočívalo těm, kdo přes všechno neztratili lásku ke světu. Kolik stromů je podřáto, ale sekery samy k nim hovoří v básni Kličkově:

*A budeš hlasem, až tě den pokácí,
předmětem drahým člověku po práci,
nuž, stolem třeba chudým a malým,
se skývou černého chleba.*

Tato humanistická nota prolíná celou lyriku Kličkovu a později vstupuje i do jeho prózy, které už neopouští. Klička ovšem nenalézá ve verši oněch východisek, k nimž dochází Jiří Wolker, zůstává v nich i později snivcem o krásném smíření člověka s člověkem, muže se ženou, pěvcem životního zátiší, spějícím k prožitku intimnosti a jen vůlí zbrojícím tu a tam verše k aktivitě, jež se projevila v poezii proletářské.

Jeho *Jiný svět* je svět lidského srdce:

*Svět má svou bídu chudých, muka štvaných,
sny básníků, mlčení udolaných.
Posléze má i radosti a klid,
čistotu svědomí, s níž možno v koutku žít,
a založit v svých polích záhon míru.*

Ale jakmile se probouzí v Kličkově prozaik, jenž bude jednou psáti romány a ovládati široké děje, mění se u Kličky jakýsi idylismus, jenž je spíše touhou než vyplněním, v pozornou účast, jež krok za krokem rozšiřuje svůj pohled, svoje zkušenosti a krok za krokem se přibližuje ke křečím doby, z nichž vzniká vzrušená, po nových formách života i umění toužící literatura poválečná.

Z intimních závanů mládí vznikají první knížky povídek Benjamína Kličky. Poválečné mládí uchylovalo se rádo se svou tvorbou do krajů společenské nezávaznosti. Pocit svobody, utlačený válkou, se rozrůstá v nejrůznějších formách literárními počátky našich poválečných mladých. Všichni mají své cesty do světa.

Lyrici dvacátých let, uchvácení dramatickostí sociální revoluce, si nicméně vytvářejí vedle svých tendenčních a hlasitých veršů i kouzelné symboly exotické idyly. Námořník, pohádková postava, koketní v středozemské literatuře, řádí po nějakou dobu v české lyrice, u Seiferta, Wolkeru, Píši i jiných. Hledají se barvy pro šedou mlhu severní země.

U Benjaminu Kličky je to *Tulák Jeronym*, první jeho prozaická knížka, napsaná v letech 1919–1923. Hamsunovské světlo, prozařující mlhou, ztlumené a rozprášené, leží i nad tímto prvním Kličkovým pokusem. Jeronym se toulá světem z touhy po svobodě. Každý pobyt v arestu, kam ho zavírají pro potulku, roz nemocňuje tuto mlhavou postavu, jež nabývá lidské podoby a konkrétnosti teprve na samotách mimo lidi. Není pro něho pokušení bohatství a pohodlí, jenom dítě se svou prostotou ho dovede smířit se životem ve společnosti.

Tu jsme daleko od naturalismu Gorkého Bosáků, vše se tu drží v přitlumené poetizaci, lyrika tu vítězí nad dokumentem a i na slohu vidíme, jak se Klička odděluje od vládnoucího realismu, jak se poddává obrazivému vidění věcí, stilizaci děje. Na *Tuláku Jeronymovi* i na druhých povídkách stejnojmenné knihy vidíme také, jak do mladých těchto próz se promítají citové senzacce Kličkova mládí, jak se snaží obsáhnouti celou svou životní zkušenost. Leží-li na *Tuláku Jeronymovi* kouzlo vzpomínky na venkov a na jeho dálky, stává se předmětem jeho pozornosti v dalších prózách mládí města, pohled do taje erotického zrání. Tu vytvořil Klička několik roztomilých drobností, jež svědčí o značném psychologickém prolnutí. Nejsou nové invencí tyto výseky z erotického života městských žen, ale postoj autorův k nim z nich dovede přec jen vykřesat melancholické kouzlo životní nepředvídanosti, básnicky vytušené ve všední látce.

Stejně jako *Tulák Jeronym* je i knížka drobných próz, vlastně lyriky v próze, nazvaná *Vzpoura nosičů* (1925), přípravou autorovou. Zde ovšem vítězí na plno lyrika, vteřiny nálad, vzpomínek, přírodních dojmů; jsou tu chytány lačným vypravěčem, jenž jímá světla okamžiků, aby se jimi dojímal a zkoušel na nich svou citlivost.

Téhož roku, co tyto poetické drobnosti, vychází však už první Kličkův román *Divoška Jaja*, jenž je opravdu překvapením v tvorbě mladého autora. Spisovatel, dosud zachycující věci v jejich jednotlivostech, sahá po široké fabuli, a k tomu po fabuli cizí a exotické, jež už tolikrát svedla naše spisovatele k líbivému kýči.

Ale Benjamin Klička našel pravou míru pro toto téma a jeho román o černošce z Utlenduly, zakoušející v Paříži všechnu trpkost opovrhované rasy, bude vždycky řaděn mezi nejzajímavější knihy naší prózy posledních let. Klička dovedl ku podivu zdomácněti v líčeném prostředí černošské Paříže. V době, kdy se svět začíná umělecky zajímat o černochoy, kdy s jejich výtvarným, tanečním a hudebním uměním se cestuje po Evropě jako s všelékem proti únavě evropské buržoazie, proti tvárné anarchii rafinovaného umění západního, přinesl nám mladý český spisovatel knihu, jež se nesnaží koketovat s černošským problémem, ale vrhá živé a jasné světlo na něj. Jaja, černoška z francouzské africké kolonie, je odvezena do Paříže plukovníkem Lenôtrem, aby byla jeho rodině lacinou chůvou. Neznámý svět se objevuje jejímu černošskému srdci. Krása města, podivnost, zvrácenost a zločinnost civilizované společnosti, dílo zkázy, do níž ji žene jeho bída a erotika – to vše je tu zachyceno jemně a průkazně s velkým smyslem pro speciální chuť látky, jež se vymyká prostému realismu a v níž našly básníkovy věty, obrazy, dějové nitě a charakteristiky zdroj živého slohu. Těžká smyslnost příběhu chůvy, tanečnice a milenky Jaji se vlila v román do dusného, přesně odstiňovaného výrazu, jenž se prodírá k posledním pravdám černoščina pohledu na evropský babylon. Maje před očima příběh uzavřený, drama prudké, sociálně i eroticky syté srážky dvou ras, chopil se ho český spisovatel jako vzácné inspirace, jež se neláme v tvůrčím běhu, nýbrž nese dějové pásmo až do konce.

Jako později v *Bobrech* vytvořil tady Benjamin Klička dílo z plnosti básnivé rozkoše, dílo radostného rozmaru, na němž však utkvělo prudké exotické ovzduší, elektřina, světélkující kolem zápasu dvou ras, pravá tělesnost slova a ovšem i hněv člověka, jenž vidí bělošskou nelidskost a lhostejnost k černým lidem, nakaženým jím a sloužícím mu. Tato sociálnost neláme ovšem u Kličky v nejmenším jeho dějové linie, neřeční v románě, nekáže, vychází z prosté logiky příběhu jako v každém díle uměleckém, jež působí silou výrazu, a ne záměru.

Divoška Jaja mohla se jevit smavou epizodou ve rvavém, těžce zamyšleném prozaickém díle Kličkově, jež po ní vyneslo dva romány a dvě knížky drobných povídek až po právě vycházející *Bobry*. Ti ukazují, že Jaja nebyla epizodou, ale nutností romanopisce, jenž hledá po problémových a generačně bouřlivých knihách látku volající po pevné konstrukci a slohu, látku uzavřeného celku a typického příběhu, jenž by působil čistě epicky.

Ale zatím obrátil se Klička po Jaje k látkám blízkým jeho generačnímu cítění potřebám doby a jejích problémů. Velká část českého románu je od převratu zaujata změnami společenské struktury sociální. Sociální román kvete, vzrušená léta dodávají mu nových a nových látek. Divadlo dramatické přeměny sociální, třídních nadějí, zvracejících se v nové deziluze, mravních problémů, jež přináší revoluční čas, ruská revoluce, boj o demokracii, objevení se proletariátu jako tvůrčí a útočné síly – to všechno láká básníky. Česká, tak zvané proletářská poezie, jež je svérázným jevem ve světových literaturách, je svědectvím prudké emociálnosti této vzrušené doby, jež vylákala i lyriku, umění tak vnitřní v jádře a intimní, do arény společenského aktivismu. Autoři všech generací se chápou, každý po svém vyznání uměleckém i společenském, této látky. Ivan Olbracht, Marie Majerová, Vladislav Vančura, Karel Čapek, všichni se měří na bouřlivém duševním počasí dvacátých let – jsou ho plny lyrika, drama i román.

V roce 1926 vychází román Benjamina Kličky *Brody*. To je Kličkův první přínos k této poválečné literatuře, zachycující svět v jeho bortící se a obnovující podobě společenské. *Brody* chtějí zachytit poválečné sociální a mravní vlnění v průmyslovém městě – tedy typická látka českého, ruského i německého románu sociálního. Mluví-li se u nás o proletářské literatuře – označení ne zcela přesné a značící cosi zcela jiného než v literatuře sovětské –, pak tyto *Brody* Kličkovy zařadí jednou literární studie o této literatuře do ní. Budou tam míti velmi čestné místo odvahou, s jakou se chopil jejich autor problému dělnického boje s průmyslem, problému změšťačujících

socialistických vůdců, a s jakou dovedl celý tento román k závěrečnému optimistickému konci.

Především hledají *Brody* svou sociálnost v množství postav ze všech společenských tříd a v jejich kolektivní souhře na celkovém dějovém procesu. Vystupuje tu průmyslník, ovládající město, bohatý a bezohledný Pressinger, otec jedné dcery, ale bezpočtu nelegitimních dětí, jež vznikly z jeho vilné vášně míti každou ženu, jež díky jeho peněžní nadvládě mu byla přístupna. Jeho nemanželským synem je stejně legionář a bodrý, altruistický buřič Ferda Rys, jako inženýr Vít, zaměstnaný v Pressingerově továrně. Ferda Rys si přinesl do románu nesmlouvavost, díky níž si raději zařídí chudé hokynářství s mlékem, než by prosil svého nemanželského otce o pomoc, je zdravý lidový typ, v němž zřejmě vidí Klička záruku zdravého vývoje společenského. On pomáhá slabým, před očima četníkovými napojí ubohého ztýraného vězně, na němž se četník mstí pro nějakou událost na frontě, je duševní oporou poněkud oblomovského inženýra, je organizátorem lidového odporu proti lichvě a nakonec po nezdařených bouřích dělnických, nestaraje se mnoho o ideové spory mezi socialisty, hledá spásu sebe a svých přátel a rozřešení jejich sociálního problému v jakési kamarádské komuně, jež vyléčí všechny s jejich starostmi hospodářskými a s jejich nalomenými city tělesnou prací. *Cosi ruského, tolstojovského* je v tomto Kličkou životně viděném chlapíku, ta touha oprostít se, minout lhostejně všechny zlé problémy rafinované a zkažené společnosti, ničemných kapitalistů a prodejných vůdců dělnictva.

Toto primitivní řešení krize přichází ovšem až na konec románu, jenž je jinak nabit až do brutálnosti surovými událostmi a elektrickou bouřlivé doby. Jako v jiných románech našich sociálních autorů dochází ovšem Klička k sociální látce inteligentsky a seshora. Dělník je ten, v nějž jsme uvěřili – ale ne ten, ježž známe. Kamarád Ferdy Rysa, dělnický důvěrník Josef Hron je z nejmatnějších postav *Brodů*. Zatím co buržoazie je líčena ve svém celku, dělníci jsou u Kličky

vidění jaksi jen ze strany: jim patří sympatie, ale i jakási bezradnost pohledu. Proto je nejživotnější postavou individualista Rys – to už je úděl většiny českých autorů, ba celé české literatury, jež vyšla ze středních vrstev a jež ani nemohla vidět dělníka, protože on sám žil ve svých typických osudech u nás, v zemi, kam kapitalismus proniká až po válce, v úzké duševní blízkosti k maloměšťačtví.

Klička dovedl zato v *Brodech* viděti znamenitě do drobných postavíček lidových, a chtěje podati kolektivní román města, napsal román lásky mezi inženýrem Vítem a dcerou Pressingrovou Lilou, jenž se změní v bratrství, když se dovědí, že jsou ve skutečnosti nevlastními sourozenci. V tomto poměru mezi inženýrem, jenž by rád sestoupil mezi proletariát, ale sklídí u něho jen nedůvěru, vrozenou dělnictvu ke každému vzdělanci, a mezi bohatou a jedinou dědičkou průmyslníka, jež tíhne stejně, ale jaksi prostěji k prostému lidu, mezi nímž se potloukají její anonymní bratři, dal Klička vyzníti lyrické vlně románu, již doprovází stejně účinně divošská vitalita Rysova. Tak se stává z *Brodů*, zamýšlených jako široký román sociální, vlastně román jedné rodiny, tří nevlastních sourozenců.

Mezi českými romány, jež se snažily postihnout dusnou poválečnou atmosféru sociálního vlnobití a v ní kořenícího intelektuálního kolektivismu mají však přesto Kličkovy *Brody* svoje pevné místo.

Velký rozmach Kličkova úsilí o román doby znamená jeho generační román, jehož první díl *Jaro generace* vyšel v edici Tři knihy soudobé kultury roku 1928 v Družstevní práci. Pováleční spisovatelé se u nás dost málo starali o předválečné souvislosti. Proto jim schází často dobová perspektiva, život vyrůstá jim teprve z pařeniště války, která se jim jeví velkým počátkem, před nímž nebylo ničeho. V *Jaru generace* hodlá Klička navázat zpřetrhané souvislosti, sklenouti most mezi člověkem předválečným a poválečným. Zatím co němečtí autoři válečných románů z posledních let počínají své děje rovnou od války, líčíce ji jako přelom, od něhož se počítá nová generace, nový lidský osud, sleduje Klička své příští vojáky od jejich předválečného

mládí. *Jaro generace* je románem buržoazní obchodnické rodiny se solidní životní tradicí, s nadvládou mužů nad ženami, které přijímají z jejich rukou pokorně svůj osud. Churavá žena pláteníka Krále snáší oddaně mužovu nevrlost a lhostejnost k vnitřnímu životu svému i svých dětí, mlčí, i když ví, že činy mužovy nejsou správné, trpí a ani pro svou dceru nezná jiného léku než podříditi se vůli mužů. V této rodině roste malý Jiří, jež nám představuje autor jako šestiletého, aby ho dovedl po způsobu biografického románu dětstvím a jinoštvím až na válečné pole, odkud se vrací jako invalida, aby doma našel svou rodinu rozbitou, zničenou zásahem války do jejího osudu.

Posuzujeme-li *Jaro generace*, musíme si uvědomit, že je pouze první knihou chystaného cyklu *Generace*, jejíž druhý díl právě autor dopisuje. Jiří z *Jara generace* je senzitiv, jenž roste jako křehký květ na starém rodinném kmeni Králů. Jako dítě zažívá první neuvědomělé sexuální záchvěvy ve společnosti laskajících ho služek, ale když mu kamarád odhalí brutálně sexuální mysterium, hrozí se, couvne, zapře se v sebe a jeho mládí je mládí meditativní, přijímající polopasivně otisky životních zkušeností. Na Jirkovi, jeho chudém příteli Premovi a druhém kamarádu Weilovi sleduje Benjamin Klička mládí oné generace, jež byla nepřipravena vržena do válečného kadlubu, aby z něho vyšla pochroumána, předčasně odkvetlá, se znamením obětovaných na čele. V románové stavbě *Jara generace* vládne realistický tón vypravěčský s podrobnou drobnomalbou rodinného prostředí – ale snaha o dokumentárnost je tu křížována prudkým patosem odsudku této minulosti, jež postavila generaci příštích vojáků bezradně do víru válečného běsnění. Chceme-li, můžeme vysledovat v tomto románu bolestnou kritiku generace otců, starousedlé rodinné výchovy, jež dusí v dětech jejich tvůrčí pudy a zavádí je v řečiště šedého, mechanického života, jenž má býti pouhým pokračováním příčinnivého, ale odlidštěného života otců. A i revolta mladých proti těmto poutům výchovy maloměstácké malověrnosti děje se jaksi ztlumeně, nemá síly k aktivnímu odporu,

jako ji měla generace let devadesátých, která postavila problém otců a dětí v popředí svého zápasu o duchovní samostatnost.

V druhé polovině *Jara generace* vede Klička své mladé hochy do války. Aby byl práv jejímu kontrastu s šedou dobou rodinného a studijního života, upouští tu namnoze od realistického popisu a blíží se expresionistickému zobrazování vypjatých vrcholů dějství. Generace na válečném poli vidí najednou promítnut svůj život v službu cizí síle – a i tady vítězí v ní melancholie marnosti nad revoltou, pomalu dochází v ní ale k vnitřní proměně – jejíž obraz ovšem má podat až druhý díl Kličkovy románu. Válečné scény, jež nacházíme v druhé polovině *Jara generace*, jsou jedním z prvních českých zpodobení války, nepočítáme-li ovšem patetickou literaturu legionářskou. Klička nevidí politických kontur dějů. Hledá stále a především člověka a jeho vykoupení – zcela v souhlase s duhamelovským humanismem. Nezdůrazňuje ani tendenci jako německý expresionismus, válka je mu prostě přírodním dějstvím, jež vešlo v náš život a jež dlužno přemoci. Cítíte tu velké napětí duší, zataženou bouřlivou atmosféru – Klička se tu rozpráhl k velké úloze, jejíž zakončení ho čeká v pokračování *Jara generace*.

Při své práci prozaické nezapomíná B. Klička na lyriku. Stále ho vábí verš jako tak mnoho prozaiků; kteří začali lyrikou. V roce 1927 vydává soubor své lyriky z let 1918–1927, jež už svým věnováním svědčí o intimitě jeho inspirace.

Také název, *Svět z rodiny*, poukazuje na tento ráz jeho básní. Od první knihy veršů vospěl tu tichý básník v lyrika měkkého tónu, jenž současně s Jiřím Wolkerem nanáší do poezie humanistický tón prosté srdečnosti, splývání s lidmi a věcmi. Stejně jako u Wolkera má při tom jeho slovo sytý zvuk lidské přesvědčivosti. Nemá velkého rozkyvu tato lyrika, láme se, když básník se pokouší o zachycení velkých dění, někdy nahrazuje opadlý rozběh rétorikou – jak ostatně u celé školy proletářské poezie, ale co jí schází na obrazivosti barevného rozeplání, nahrazuje mnohde vroucnost prostého výrazu.

Klička je dalek poetismu, jenž ovládl generaci o několik let mladší, je lyrik prožitku a meditace. Ale v těchto mezích má básně, kde slovo nabývá až zbožného timbru. Píše tím živelněji, čím osobitější zkušenost formuje lyricky. Vidíme to na básni *Narození*.

Narodilo se dítě, básníkově dítě. Mnoho a mnoho bylo už napsáno na tento motiv: V poezii intimní setkáváme se leckdy s rétorikou přímo nepochopitelnou. U Kličky toho není. Jako epik dovede se od osobnit, konstruovat, jako lyrik píše nejživelněji z osobního zážitku.

*Tajemství. Stvořil jsem dítě
a žena mu vdechla hlas, pohyb a duši;
nový je poměr sil světa,
starý běh věcí se ruší,
jiný má zvuk každá věta,
jiná je rovnováha,
co v propast se řítilo, váhá;
do kruhu zástupů nový prut pružný se vplétá.*

Zrození člověka je tu povýšeno do oblasti mysteria, monumentalizováno z látky tak jemné, jako je rodičovský cit.

A Klička vůbec rád pozdvihuje intimitu prostého života do oblasti monumentálna. Dnes je nebezpečno pro lyrika oslavovati rodinu. Upadá do podezření monotematickosti, filistrovství – v době, kdy lyrika kultivuje rozvrat, kdy slovo a cit se v ní stávají samoúčelnými nástroji hry.

U Kličky jeho básnický smysl pro intimitu domácího krbu má cosi ze vzpomínky na dřevní, patriarchální domov:

*Podvečerní chvíle ulevující
vypučely v našem středu.
Za okny hučí vítr žalující,
za námi oddechuje práce.*

Příroda se svými divadly se vlévá do intimní lyriky Kličkovy, dodává jí vlnivých nálad, ale současně je lyrika *Světa z rodiny* prosycena vnitřní sociálností. Celkově znamená báseň v tvorbě Kličkově dobu oddechu, ač ovšem *nijak neustupuje* tvorbě mnoha mladých lyriků-profesionálů.

Novou tvářnost bere na sebe Benjamin Klička ve dvou knihách drobné prózy *Pestré osmero* (1928) a *Muž, který chtěl ABCDE*. Zde převládá vypravěčský rozmar nad vážnou skladbou, která nese Kličkovo *Jaro generace* i jeho *Brody*. Svět je tu vědomě pokřiven do vypuklé zrcadelné plochy, satira i groteska tu spolupracují.

V *Pestrém osmeru* se opakuje černošský motiv z *Divošky Jaji*, ale tentokrát se zřejmou posměšnou tendencí. Černý hotelový sluha se vloudí ze zvědavosti k bílé ženě v hotelu, a když pak, poznáv ji, *nijak* se nezdráhající, u ní zastihne jejího manžela, div že ho nezabije z primitivní žárlivosti.

Další povídky ze života drobných lidí jsou opět hlasy ironického spodního tónu. Výjimku činí nábožensky zvidavá povídka *Zkouška Izraele*.

Groteskní humor se rozehrál u Kličky zvláště v jeho lékařské satire *Muž, který chtěl ABCDE*, líčící úsměvně úmorné řemeslo lékaře, jenž nemá kdy na svou rodinu, a když konečně se chce sblížit se ženou, umírá v běhu za nemocnými na chřipku. Tu našel Klička (sám lékař civilním povoláním), svůj vlastní odstín humoristického vyprávění, u nás nyní tak vzácný.

Poslední Kličkova kniha, *Bobrové*, k nimž je připojen tento informační doprovod o díle Kličkově, navazuje rázem své inspirace na *Divošku Jaju*. Kdežto předposlední jeho román *Jaro generace* se prodírá k realistickému poznání životních kořenů válečné mládeže a je nasycen intelektuální problematikou, pokouší se v *Bobrech*, a to se *zřejmým úspěchem*, Klička o čistou epiku, nezatíženou ideovými a teoretickými otázkami.

Kdežto ve své lyrice je Klička básníkem osobního zážitku, v němž jako by hledal oddech od objektivních koncepcí epických i problémových, v *Bobrech* postřehujeme snahu po zpředměnění látky i pohledu na ni. Tu vystupuje autor nad řadu svých vrstevníků, jichž prozaická tvorba je pouhým vybavováním a formováním subjektivních vzpomínek a zážitků a jakýmsi komentářem vlastní citovosti.

Klička, jako nejrázovitější romanopisec mladší generace Vladislav Vančura, usiluje o vytváření života, o básnické jeho formování z konstruktivního ducha.

Tito *Bobrové* jsou právě ukázkou, že v mladé generaci máme autory, kteří nepodléhají ješitnému fotografování svého já. Klička se pokouší *znovu a znovu* o čistou epiku. Vybral si pro ni kuriózní poněkud námět – hned tu vidíme lékaře, zvyklého viděti lidství i v zrůdách a ubožácích: příběh srostlých mužských dvojčat, jež pocítí na svém paralelním osudu všecku hořkost takového poměru. Petr i Pavel jsou děti naprosto cizích si charakterů – a přece lidská hamižnost i společenství těla je odsuzuje k jednomu životu, k nucené intimitě, jež ruší naprosto soukromost citu a budí nenávisť v těch, kteří by se mohli milovat dobrovolně.

Benjamin Klička vyhnal svou myšlenku o takovéto osudovosti až do kruté grotesknosti. Plachý Pavel je nucen sdíleti se s živým a sobeckým Petrem o jeho milostné zkušenosti, propadá žárlivosti, jež v každém pohybu druhově nalézá hrozné poznání své opuštěnosti, a když konečně vezme břitvu, aby radikálním tnutím se zbavil zrůdného souručenství s bratrem a osvobodil se jako samostatná jednotka, hyne na tuto operaci on sám, zatím co sobecký Petr zůstává živ.

Klička dovedl zasadit tento vnitřní děj do bohatého dějového rámce. Tady je bída vesnické čeledi, z níž se rodí oba sourozenci jako srostlá dvojčata, tady je cesta obou hochů, zavedených hamižnými příbuznými do cirku, a konečně i barvitý život cirku, v němž dozrává tragédie dvojčat.

Klička má *plastické slovo*, tady lyrizující, onde brutálně nahozené, má i *baladickou hutnost*, jež povyšuje jeho groteskní příběh do oblasti *vnitřní pravdy*.

Ale když i ponecháme stranou myšlenkový vtip tohoto románu, zůstává nám v *Bobrech* hutný příběh, *plný ruchu, gradace a dějového napětí*.

Jaký pohled do bludiště lidských citů, sobectví, smyslnosti i smutku! Přinejmenším – jedna z neoriginálnějších českých próz, jež jsme v posledních letech četli.

Bobry končí zatím vývoj prozaika Kličky. Prošel z malých počátků šrámkovsko-mamsunovského tónu k epice širokých celků, a i tu se bral dvěma proudy. Jeden z nich je dán sociálním realismem *Brodů* a *Jara generace*, druhý čirou epičností *Divošky Jaji* a *Bobrů*, kteří zatím jsou nejen časovým, ale i stylovým a uměleckým vrcholem Kličky – romanopisce a vypravěče, jenž ovšem stojí teprve uprostřed své prudce stoupající dráhy.

Benjamin Klička

Bobrové

Doslov Josef Hora

Ilustrace na obálce pannat/Shutterstock.com

Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 16. 12. 2022

ISBN 978-80-274-2927-1 (epub)

ISBN 978-80-274-2928-8 (pdf)

ISBN 978-80-274-2929-5 (prc)